

KARYS

1976
VASARIS
Nr. 2

KARYS

1976
Nr. 2 (1519)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoją:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOVĖ N. Y. SKYRIUS

TURINYS

Inž. archit. J. Okunis — Vytis granite	viršelis
J. Rūtenis — Lietuviškasis Žodis	41
A. Budreckis — Salaspilio mūšis (pabaiga)	43
A. Šova — Generolas Petras Kubiliūnas	49
J. V. — Helsinkis ir kas po to	54
S. Šetkus — Vaistininkas	57
K. J. — Mūsų spaudoje pasižvalgius	59
Balys Pavabalys — poezija	60
J. Liaukus — LVS "Ramovės" New Yorko Sk. 25-čio apžvalga	61
TREMTIES TRIMITAS	64
K. Vyžuonis — Žuvę Vyžuonų ap. šauliai	66
K. Milkovaitis — Šaulys išeivijoje (pabaiga)	69
KARINĖS ŽINIOS	76
KRONIKA	77

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKONAS

— PLATINTOJAI —

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. —
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius, V.A. Aušrotas
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

'Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1519)

VASARIS — FEBRUARY

1976

LIETUVIŠKASIS ŽODIS

JONAS RŪTENIS

Nuo Mažvydo prastų žodžių
Žemaičiams ir lietuvinkams,
Nuo Bretkūno postilės,
Mūsų Viešpaties garbei —
Tu, lietuviškasis žodi,
Širdyse sušilęs
Išdidus, lyg riteris,
Per pasaulį keliauji . . .

Žaruojančia žara švitėjęs
Ir degęs ir deginęs,
Puslapius Aušros, Varpo
Ir Tėvynės Sargo,
Tebesi neišmainomas į nieką.

Tu kėlei, amžiais,
Mokytus ir praščiokėlius
Žvaigžde spindėti!
Tu, AUKSO ALTORIAUS
Nubrūžintuos lapuos,
Su "discipulka" išbadytas.
Tu, elementoriuje
Prie verpiančios mamos
Išmoktas.

Tu, lakštingalų naktimis mėgdžiotas:
"Paplak, paplak — Jurgut kinkyk" . . .
Tu, su atkopiančia saulele budindamas
Svietą,
Įkvėpei
Būrų sakmei
METUOSE išguldytoje.
Tu, ten vargęs, kritęs ir kėlęs
Drauge su Donelaičio
Įmurisiais rudenį ratais,
Į saulę ir į šviesą
Išvedei Tautą!

Tu, giesmėje
"Pulkim ant kelių",
Drebinai bažnyčių skliautus ir bonias
Ir Viešpatį garbinai
Lietuviška rėda.

Tu, amžinas ir nemeluotas,
ŠARŪNE, LABOROJ ir VARPE
Vis raginai:

Kelkite,
Kelkite, kelkite . . .
Kai andai — negandai
Ir kovos ir liūtys,
O, tu, kaip karžygis nugali kliūtis,
Baranausko,
Valančiaus,
Bielinio gadynėj
Vis kurdamas žaizdrą,
Vis skeldamas ugnį,
Kad ji kuo greičiausia
Gaisru suliepsnotų.

Ir gimė VASARIS
Ir LAPKRITYS stojo
Ir tartąjį žodį —
Sermėgiai užstojo . . .

Iš kaimo į kaimą
Sklido jo gandas
Pakilti į kovą
Už gimtąją žemę,
Už savo valstybę,
Už LIETUVĄ laisvą!

Tu, išpuoštas
Būgos,
Jablonskio, Skardžiaus ir Salio,
Iš dūminės pirkios
Į rūmus išėjęs,
Grožiu savuoju tautas sužavėjęs,

Mokei, ugdei
Ir ryžtą vis kelei
Raštuos:
Kudirkos,
Maironio,
Vydūno,
Žemaitės
Ir daugel ir daugel kitų . . .

O kai debesys
Juodi dangų užstojo
Ir laisvė suklupo
Lėtai numirti,
Žodis vėl degė
Ir vėl suliepsnojo,
Miškuose žaliuose,
Laisvėn pakilti . . .

Ir eina taip amžiai,
O žodis vis gyvas.
Už jį už vienintėlį,
Lyg relikviją šventą,
Juk dūmais pakilo
Ir mūsų Kalanta!

Už jį ir šiandien
Tūkstančiai stoja
Rasdami laimę, gėrį ir grožį.
Už jį ir šiandien
Nalaimėj vaitoja
Praradę širdį, dvasią ir kūną.

Bet jis išliks
Kol mūsųose žydi,
Kol lūpos ištaria lietuvišką žodį.
Jis vis dar gyvas
Vis laisvas, kaip paukštis
Varganos žemės — pavergtuos kloniuos.
Jis dar žydės,
Kaip žydėti tegali,
Gegužės žieduose,
Pavasari laisvą.
Tik jo nepamirškim,
Tik jo nepalikim —
Tai mūsų gyvybės gajausia gija.

Pirmosios lietuviškos knygos: Mažvydo, Daukšos ir Širvydo, Vilniaus Universiteto bibliotekoje.

Salaspilio mūšis

ALGIRDAS BUDRECKIS

(Pabaiga)

VI

Netrukus slėnyje pasipylė raitininkai, kurie miklino savo ginklus pavieniais ar būreliais. Abi kariuomenės stebėjo dvikovininkus su įtemptu atidumu, bandydami spręsti iš tų susidūrimų, kaip bus išspręstas pats mūšis. Švedams iš karto nesisekė: jie krito vienas paskui kitą. Tuo tarpu, Dauguvos pietų krante pasirodė mažas raitelių dalinys. Tai buvo ištikimas Kuršo kunigaikštis Fridrikas Ketleris su pagalbiniu daliniu — viso 300 raitelių. Nerasdamas keltų permesti savo vyrus, Ketleris drąsiai įvedė savo raitelius į sraunią Dauguvą. Laimei, kuršiai rado brastą ir persikėlė per Dauguvą be nuostolių. Kitame krante juos pasitiko Dambrava su keliais lietuvių eskadronais, kuriuos etmonas buvo nusiuntęs dengti sąjungininkų persikėlimą. Kuršių pasirodymas padidino lietuvių kariuomenės skaičių iki 3,700 karių. Ketlerio kariai buvo įstatyti į vidurį, į antrą skaidinį, užpakaly Vainos husarų.

Tuo pat metu pamiškėse sužvilgėjo ginklai: — Ateina jaunasis Kristupas Radvilas! — skleidė džiuginantį gandą Katkus. Bet tai buvo jo sąmoninga apgaulė kariuomenės nuotaikai pakelti, nes, iš tikrųjų, iš miško išslinko tik kariuomenės stovyklos tarnai, kurie buvo panaudoti sudaryti įspūdį, jog lietuvių kariuomenė didėja.

Dvikovininkų susidūrimai vyko gana ilgai, ligi vidurdienio. Kadangi Katkui rūpėjo priversti švedus nusileisti nuo kalnelio į lygumą, jis liepė pavieniui besikaunantiems riteriams, staiga, su šauksmais bėgti atgal. Tuojau ir visa lietuvių kariuomenė ėmė trauktis. — Ar nesakiau, kad lietuviai bėgs? — sušuko Karolis IX ir liepė savo kariuomenei pulti. Sušukus „Jahve!“ švedų kariuomenė žengė pirmyn.

Nusileisdami iš kalnelių į slėnį, švedų daliniai, pagreitinę žingsnį, ėmė lipti vienas kitam ant kulnų. Jų sunkios formuotės ėmė kriksti. Pabūklai turėjo būti pastūmėti pirmyn ir buvo velkami greta kvadratų. Raitelių eskadronai, kurie sudarė švedų sparnus greit pralenkė pėstininkus. Jie jojo risčia pirmyn, nes Karolis, norėdamas apriesti lietuvius savo kairiuoju sparnu, nusiuntė visus rezervinius dalinius prisidėti prie Brandto su įsakymu žengti pirmyn ir supti lietuvius iš

sparno ir į užnugarį. Tai buvo neišmintingas žingsnis, nes tuo karalius nustojo savo rezervų mūšiui dar neprasidėjus.

Kai švedai tolokai įžengė į slėnį, Katkus sustabdė savo kariuomenės traukimąsi ir, atsisukdamas į priešą, staiga, išskleidė visus eskadronus, kurie iki tol buvo laikomi suglaustose vorose. O šiaurėje, už Kurtenhofo, dulkių debesys ženklino raitininkų atvykimą. Iš tikro, tai buvo tik stovyklos tarnai su bajorų palydovais. Juos Katkus buvo slapta tenai nusiuntęs pavaizduoti pagalbinės kariuomenės atvykimą.

Viskas klojosi pagal planą. Didysis etmonas davė įsakymą pulti. Šūkis „Jėzus, Marija“ kilo virš pabūklų ir muškietų dundesio. Vainos 300 sparnuotų husarų puolė pirmyn. Jodami tiesiai į švedų rikiuotės vidurio gilias ir tankias pėstininkų mases, plienu apkaustyti raiteliai puolė pilna zovada. Nei muškietininkų salvės, nei pikų tankumynas negalėjo sulaukyti raitelių puolimo. Švedų frontas neatlaikė smūgio. Varydami pakrikusias mases prieš save, nusikratydami sulūžusias ietis, husarai ėmė kapoti savo lenktais kardais, kirsdami ir badydami trumpomis vilnos ir odos rudinėmis dėvinčiais pėstininkus. Tačiau, švedų milžiniška masė nepalūžo nuo pirmo smūgio. Tada, Katkus liepė Ketlerio kuršiams raiteliams stoti į pagalbą. Kuršiai, kapitonų Recko ir Eucholdo vadovaujami, puolė į plyšį, kurį buvo prakirtę Vainos husarai ir spausdami drauge su lietuviais, jie nustūmė pakrikusius pirmo skaidinio kvadratus atgal ant švedų antro skaidinio. Tokiu būdu visas švedų rikiuotės vidurys buvo 600 raitininkų sukaustytas. Švedų gaušumas jiems patiems kenkė: suvaryti į tankią ir nejudrią falangą, jie vos galėjo pajudinti savo ginklus. Pėstininkai tegalėjo tik stovėti vietoje ir žūti. Bet, būdami geri profesionalai kariai, jie atkakliai gynėsi, ir nors patys turėjo didelių nuostolių, jie padarė ir lietuviams nuostolių. Vien Katkaus eskadronė žuvo ar buvo sužeisti 28 bajorai ir 12 raitelių; krito 100 žirgų!

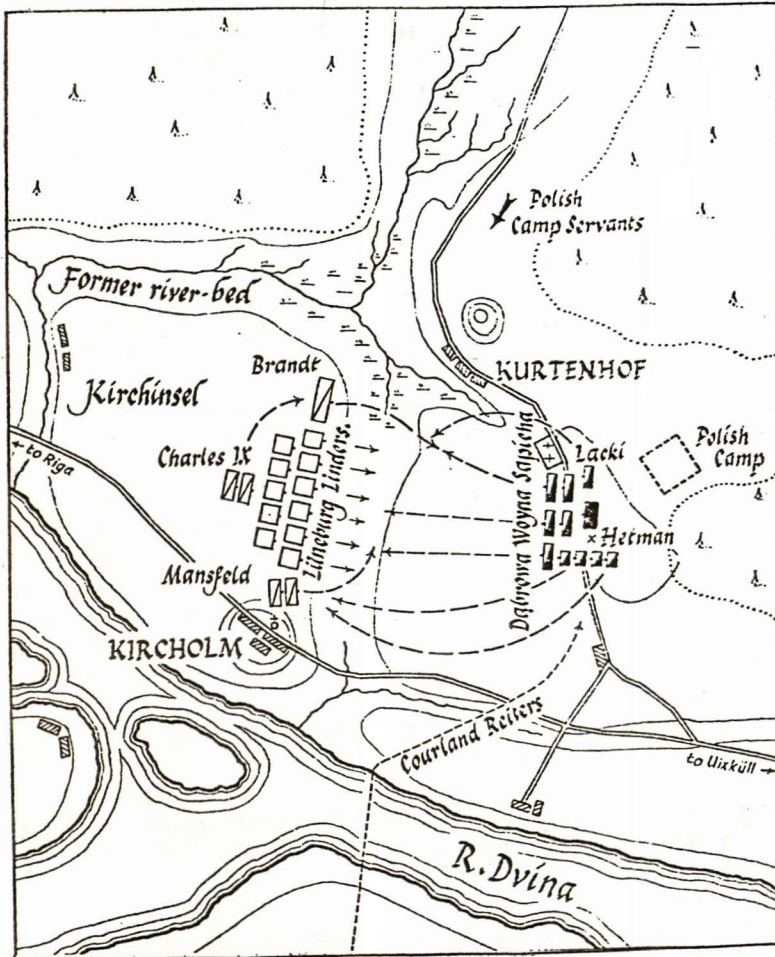
Tuo metu Mansfeldas matė, kad Vainos husarai ir raiteliai susikovė su švedų fronto viduriu. Jis sujudo su visais savo eskadronais kontratakton. Būdamas patyręs karvedys, jis tuojau stvė-

rėsi progos pulti priešą iš šono. Tačiau, nespėjęs švedų reiterių eskadronams risčiomis susidurti su lietuvių šonu, didysis etmonas metė į juos savo galingą kairįjį sparną: Dambrovos vadovaujamus 1,200 kavalerijos. Puldami savo trijų linijų rikiuote, skaidiniais, husarai pirmuoju smūgiu išblaškė Mansfeldo reiterius ir jodami įkandin jų, lietuviai puolė švedų pėstininkų kvadratų šoną. Savos kavalerijos apleisti, pakrikę švedų pėstininkai narsiai ir net desperatiškai priešinosi. Čia, pats Dambrava nukirto nelaimingą Liuneburgo kunigaikštį Fridriką, kuris pėsčias kovojo savo vokiečių pulko priešakyje. Jo lavonas vėliau buvo surastas: kaukolė praskelta, dešinė ranka iki peties nukirsta, o jis vis dar laikė savo vėliavą. Tuo pačiu metu lietuvių kavalerijos kiti daliniai, rezerviniai, padarydami didelį lanką, apėjo švedų dešinę, apsupo kvadratų sparną ir užnugarį, atkirsdami švedų pasitraukimą.

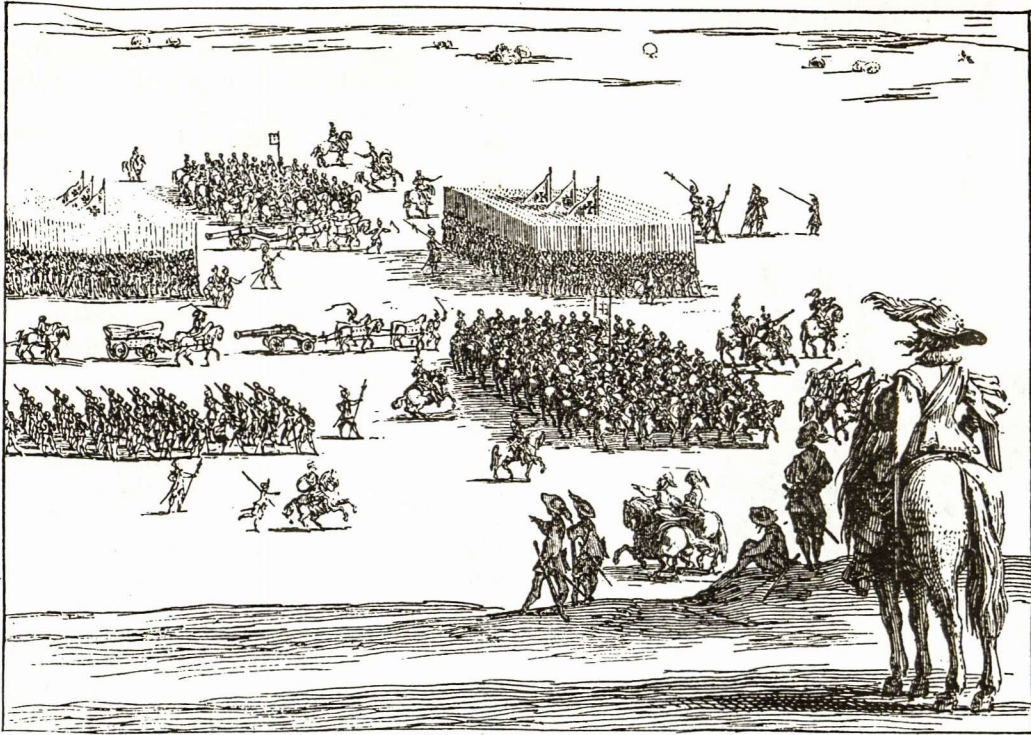
Išoriniai kvadratai, negalėdami išlaikyti tokių skerdynių, palūžo ir išbėgiojo į visas puses. Pės-

tininkų ir reiterių būreliai, sprukdami į pietus, traukėsi Salaspilio link ir ieškojo prieglobsčio kaimo bažnyčioje ir kapinėse. Katkus tuojuo liepė savo pėstininkams juos sudoroti. Šokę kaip vienas vyras, lietuviai valstiečiai, pėstininkai, kapitono Suko kazokų talkinami, puolė su kirviais sumišusių švedų eiles, apsupo bažnyčią su šventorium, kur gynėsi dalis priešininkų, šaudydami iš muškietų. Išlaužę duris kovos kirviais, lietuvių pėstininkai įsiveržė į bažnyčią ir išžudė beveik visus gynėjus. Tarp kelių paimtų belaisvių buvo pėstininkų vadas Stieweris (žr. Sliwinski, psl. 55).

Tuo tarpu, Brandto vadovaujamas švedų kairysis sparnas, karališkojo rezervo pastiprintas, mėgino apriesti priešą. Dulkių debesys, kilę centre ir kovos lauko pietų dalyje, vaizdžiai rodė, jog ten buvo susikovę abi kariuomenės. Pasitikėdamas saviškių pergale, Brandtas puolė pirmyn. Jo eskadronai sunkokai perėjo per balas ir atsirado sausumoje, prieš lietuvių dešinįjį spar-

Salaspilio mūšis 16.IX.27 d.
Lietuviai dešinėje, švedai kairėje. Keturkampiai su įstrižaine — kavalerijos daliniai. Mastelis: 1 colis lygus pusei mylios.

Švedų kariuomenė rikiuojasi mūšiu.

ną. Jonas Sapieha, kuris ten vadovavo, tuojau metė atakon savo husarų eskadronų pirmą liniją. Sunkioji kavalerija, puldama “lyg kalnų potvynis”, tuojau sutriuškino reiterius, kurie išsiplaškė ir ėmė bėgti atgal. Husarai juos vijosi, bet kai jie priėjo prie drėgnų pievų, kur jų šarvais apkaustyti žirgai ėmė grimzti, prarado savo spartą ir turėjo sustoti. Brandtas iš naujo sutelkė savo palaužtus eskadronus ir ėmė kontratakuoti. Jis metė savo rezervinius būrius į priešų šoną. Po susirėmimo, gausesnių švedų raitelių spaudžiami, lietuviai husarai buvo nustumti atgal į sausą kalvų šlaitą. Tada Sapieha išvedė atakon savo antrą eilę — 350 husarų. Dar kartą Brandto reiteriai buvo išplaškėti ir ėmė bėgti. Tačiau, pats švedų karalius atvyko su rezervu likučiais. Dar kartą buvo sulaikytas lietuvių puolimas. Kautynės vėl įsiliepsnojo.

Anot mūšio oficialaus pranešimo, *Nowiny z Inflant* (Naujienos iš Livonijos), kuris buvo išspausdintas 1605 m. lenkų, lotynų, anglų, vokiečių bei ispanų kalbomis, būta baisių skerdynių:

Štai, du kartu čia vyko sunkiausias kavalerijos mūšis, reiteriai kovėsi su Sapiehos 600 husarų, kurie vos galėjo sulaikyti Brandto ir Karolio 2,160 raitininkų, nes anie buvo geriau vadovaujami ir Pabaltijo baronai buvo geriau pripratę kovoti *arme blanche*.

Chodkevičius (t.y., Katkus — A.B.) suprato, kad mūšis pasiekė savo aukščiausią laipsnį. Visos priešų pajėgos buvo susirėmę, jo dešinysis sparnas įveiktas, jo centras iškrikęs, nors dar priešinosi, kairysis sparnas kovėsi žūtibūt. Bet etmonas dar turėjo visus rezervinius dalinius — Liackio husarų eskadroną, lenkų kavalerijos žiedą, 200 plienu apkaustytų ir šalmuotų vyrų, puikiai apsirėdžiusių šlovingomis arų sparnų apšarvomis, leopardo kailio apsiaustais ir spalvotomis iečių gairėmis. Dabar atėjo jų laikas.

Etmonui įsakius, Liackis nuvedė savo karius aplink kapines kovos lauko šiaurės dalyje ir, tarsi sukurs, puolė švedų kairįjį šoną. Šis bausis antpuolis nulėmė mūšį. Sutriuškindami Karolio ir Brandto eskadronus, Liackio ir Sapiehos husarai puolė likusius švedų pėstininkų kvadratus ir prakapojo pro jų mases gilų taką. Siaubinga panika sukrėtė visą centrą, kuris visiškai subyrėjo. Lindersonas, kuris vadovavo švedams toje mūšio dalyje, buvo sukapotas, nors jis narsiai kovėsi iki paskutiniųjų, atsisakydamas pasiduoti ir sužeisdamas su savo pike kelis puolikus. Brandtas buvo paimtas nelaisvėn, mėgindamas sutelkti iš naujo savo reiterius.

Mūšis pavirto apsuptos kariuomenės skerdynėmis. Net kavalerija, negalėdama pabėgti nuo eiklių lengvųjų eskadronų, buvo sunaikinta, mėgindama išsprukti Rygos link. Skerdynės buvo tokios baisios, kad iš 14,000 švedų kariuomenės, 9,000 karališkųjų kareivių krito vietoje. Likučiai buvo, arba paimti nelaisvėn, arba išplaškėti.

Lietuvos - Lenkijos husaras

VII

Į kautynių sūkurį puolė pats Katkus. Jis šaukė plūsdamas ir ragino karius laikytis. Lietuviai kaip viesulas užgriuvo švedus, ir šie ėmė

bėgti Rygos keliu. Žuvo Lindersonas, Karolio žentas Liunebergo kunigaikštis ir daug žymių švedų. Kautynės truko apie keturias valandas. Krito apie 9,000 rinktinių Karolio IX vyrų. Grobio buvo paimta 60 vėliavų, 20 patrankų ir daug kitokio karinio turto.

Pats Karolis IX, pametęs skrybėlę, su mažu būriu raitelių zovada spruko iš mūšio lauko. Kai lietuviai jį prisivijo, karaliui krito arklys. Tuo metu Livonijos bajoras Vrede atidavė jam savo arklį. Karalius išsigelbėjo, bet kilnųjį riterį įniršę lietuviai užkapojo.

Sužeistas ir pasimetęs Karolis, vos kelių karėivių lydimas, ėlipo į švedų laivą. Įkoptamas į laivo denį, jis susitiko belaisvį Krajevskį. Pyktis jį sukretė ir Karolis negarbingai nudūrė belaisvį. Keli šimtai švedų kartu su Mansfeldu pabėgo už Gaujos. Švedai, kurie pavieniai ar būreliais bandė slapstytis miškuose, buvo išvaryti ir išžudyti įniršusių latvių valstiečių, kurie tiems įsiverželiams keršijo už skriaudas. Kai kurie švedai prigėrė Dauguvoje, mėgindami surasti brastą ir pereiti į Kuršą. Tarp žuvusių buvo skotų algininkų pulkininkas Forbes. Generolas Brandtas, Revelio gubernatorius Wittingas, Wakebart ir plk. Stiewer buvo paimti į neleisvę. Lietuviai paėmė ir švedų gurguoles.

Iš kitos pusės, Katkaus kariuomenės nuostoliai nebuvo dideli: 100 žuvo ir 200 buvo sunkiai sužeisti. Laimėjimas buvo toks didelis, kad tuo metu vienu smūgiu visa Livonija buvo nuo

Pėstininkų rotmistras ir vybrancas

Husarų puskarininkis spalvingoje aprangoje.

priešo išvaduota. Katkus įžygiavo į Rygą ir kukliai parašė Zigmantui Vazai:

Jūsų Karališkosios Didenybės žmonių žuvo vos 100, daug sužeistų, daug arklių krito. Tai didelis nuostolis mažajai Jūsų Didenybės kariuomenei, betgi nežymus, lyginant su tuo, ko neteko priešas. (žr. T. Korzon, *Dzieje wojen i wojskowosci*, II tomas, 147 psl.

Kai visoje Europoje pasklido garsas, kad lietuviai įveikė stiprią švedų kariuomenę, tai buvo laikoma nepaprastu žygiu, nes daug kas tada prisibijoję bekylandčios švedų galybės. Lietuvos ir Lenkijos bajorija Katkevičiaus žygį tais pat 1605 metais apsakė Krokuvos leidinyje, *Nowiny z Inflant*, apgiedojo 1605 m. Simanas Sliaskis savo veikale *Pamiętka albo kolumny nieźmier-telnoźci*, o 1606 m. Laurynas Bojeris parašė *Carolomachia* ir 1616 m. Jonas Eisimantas tą raštą išvertė į lenkų kalbą. Varšuvoje Petras Skarga pasakė pamokslą. Vilniuje buvo atlaikytos iškilmingos pamaldos, Vilniaus akademijoje — paminėta prakalbomis, gatvės ir namai buvo papuošti. Katkevičius ypatingo populiarumo įgijo Lietuvos liaudies tarpe, būdamas Žemaičių seniūnas, turėdamas dvarus Žemaičiuose ir Aukštaitijoje. Jo kariai grįždami iš karo žygio savo Katkų garsino dainose: “O tas Katkus, tas Katkevič su žuvėdu labai mušas”.

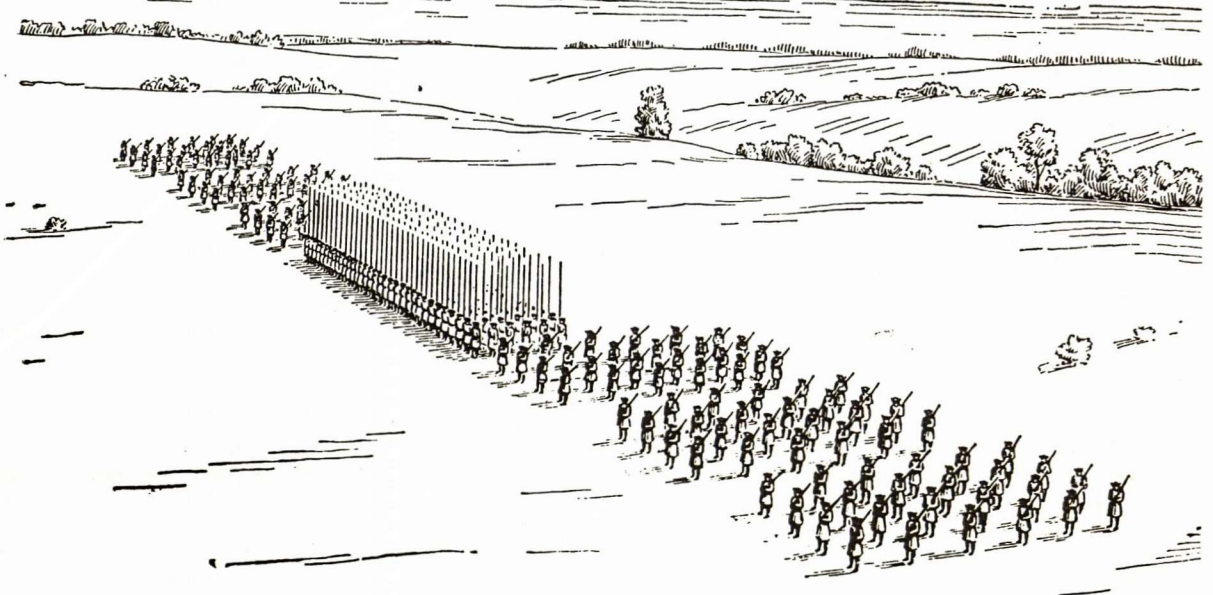
Karalių Zigmantą ir Katkevičių laiškais sveikino Anglijos karalius Jokūbas I, popiežius Povilas V, Turkijos sultonas Achmedas I, persų

šachas Abbas I Didysis ir Vokiečių imperatorius Rudolfas. Turkų sultonas liepė, kad Katkaus portretas būtų pakabintas jo rūmuose. Flandrijoje buvo išausti šilkiniai Salaspilio mūšio gobelenai. Žemaitijoje buvo pastatyta Kretingos bažnyčia pergalei atminti.

Tačiau, išgarsėjęs Katkus Zigmanto ir seimo vėl buvo paliekamas savo išmonei. Katkus gerai numanė, kad šis laimėjimas, nors ir toks įspūdingas, karo su švedais nepabaigs. Jis rašė karaliui: “Lieka toliau remti karą... kariuomenė jau netvirta, raiteliai pavargę, pėstininkai — vieni sužeisti, nukentėję, kiti veržiasi į anapus Dauguvos. Būtų malonu žinoti, ar Jūsų Karališkoji Didenybė parems mane kariais, ir man nuo tiek vargų miela bus pasilsėti... betgi gaila nustoti to, kas gali mums atnešti naudos ir garbės...”

Nežiūrint įspėjimų, karalius nepasirūpino išnaudoti laimėjimo vaisių. Neatlyginama ir karaliaus priešininkų kurstoma Katkaus kariuomenė 1606 m. pavasarį susikonfederavo ir ištraukusi Braston, beveik visa ją paliko. Atsipeikėję nuo lenkų neišnaudoto smūgio, švedai vėl puldinėjo ir grasė karu, o Katkus visa ką turėjo sava ir užtraukdamas paskolas Rygoje, tik Lietuvos ponų tepadedamas, vos įstengė surinkti daugiau kaip 1,000 karių. 1606 m. liepos mėn. ėmus rodytis didesnėms Mansfeldo jėgoms, Katkus buvo priverstas padaryti su juo paliaubas ligi 1608 m. spalio 31 d.

Švedų pėst. batalionas kautynių rikiuotėje: viduryje pikininkai, sparnuose muškietininkai.

Pikininkas ir muškietininkas

VIII

Salaspilio mūšis buvo retas atsitikimas, kada maža ryžtinga kariuomenė sumušė žymiai gausesnę priešą. Juk švedai sutelkė keturgubai didesnę kariuomenę prieš Katkaus jėgas. Be to, švedų kariuomenė susidarė iš gerai išlavintų, gerai apginkluotų ir gerai aprūpintų vakarų ir šiaurės Europos veteranų. Lietuvos didysis etmonas tą puikią kariuomenę sunaikino per keleta valandų.

Kodėl taip įvyko? Salaspilio mūšį nulėmė du dalykai — Jono Karolio Katkevičiaus kariškas geniališkumas ir jo kareivių našumas karyboje.

Karolio IX karyba buvo įprasta Vakaruose karyba. Salapilio mūšyje jo paties vaidmuo buvo mažas, išskiriant nelemtą jo įsakymą iš anksto išėikvoti savo rezervą. Katkevičius parodė visas didžiojo karvedžio ypatybes — drąsą, ryžtą ir sumanumą. Nors priešų pulkai buvo žymiai didesni, jis nenustojo vilties ir niekuomet nesuabejojo dėl savo nusistatymo įvelti priešą į kautynes. Jis jau anksčiau savo žygdarbiais buvo

laimėjęs veteranų pasitikėjimą ir meilę. Užtat jis ir drįso susiremti su priešu. Sugriaudamas švedų karaliaus pastangas jį staiga užklupti stovykloje, didysis etmonas iš tikro padarė taktišką staigmeną savo apsimestu pasitraukimu ir staigiu puolimu prieš pakrikusį priešą. Nors jis turėjo tik saujelę kareivių, tačiau sugebėjo sutelkti lemiamą jų skaičių į tą priešų fronto tašką, kurį norėjo sulaužyti. Jis taipgi sugebėjo išlaikyti rezerve pakankamai jėgų, kad suduotų švedų jėgoms galutinį smūgį. Ir pagaliau, atakliu spaudimu ir įkandžiu persekiojimu Katkus neleido priešui atsikvėpti ir tuo būdu visiškai jį sunaikino.

Tačiau, pergalę lydėjo nusivylimas. Kaip ir kitose lemtingose lietuvių ir lenkų kautynėse, valstybės valdovas nesugebėjo išnaudoti tą laimėjimą.

Literatūra:

1. Vaclovas Biržiška, "Didysis Lietuvos etmonas Jonas Karolis Chodkevičius", *Mūsų Židinys*, I, 1921, Nr. 3, psl. 80-86.
2. Vaclovas Biržiška, "Jonas Karolis Chodkevičius", *Lietuviškoji Enciklopedija*, V, Kaunas, 1937.
3. Constantine R. Jurgéla, *History of the Lithuanian Nation*, New Yorkas, 1948.
4. Tadeusz Korzon, *Dzieje wojen i wojskowosci w Polsce*. I tomas, 2 laida, 1923.
5. Ferdynand Kudelka, "Bitwa pod Kircholmem" *Ateneum*, III, 1883, psl. 478-512.
6. Marjan Kukiel, *Zarys historii wojskowci w Polsce*, 1929, psl. 74-79.
7. Otton Laskowski, "Kircholm", *Encyklopedia wojskowa*, Varšuva.
8. Artur Sliwinski, *Jan Karol Chodkiewicz*, 1922.
9. Vanda Sruogienė, *Lietuvos istorija*, Čikaga, 1956.
10. Simas Sužiedėlis, "Salaspilio kautynės", *Lietuvių Enciklopedija*, XXVI, Bostonas, 1961.
11. Adolfas Šapoka, *Lietuvos istorija*, Fellbachas, 1950.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

1976 METŲ KALENDORIUS. Prisiškėlimo Parapijos Ekonominės Sekcijos leidinys. Paruošė Stasys Prakapas, Toronto, Ont. 1976 m. 144 psl., kaina 2 dol.

Vladė Butkienė-Čekonytė, IŠMARGINTA DROBĖ. Poezija. Išleido Vilties Draugijos Leidykla. Autorės iliustracijos. Aplankas. 96 psl., kaina \$3.50.

Dr. Antanas Kučas, LITHUANIANS IN AMERICA. Published by Encyclopedia Lituanica, 1975. 348 psl., kaina 6 dol. kieti viršeliai su aplanku, iliustr.

Stasys Barzdukas, LIETUVIS SAVO TAUTOJE, VALSTYBĖJE, BENDRUOMENĖJE. IŠL. Lietuvių Bendruomenės Švietimo Taryba, 1973 m. 258 psl., iliustr., kieti virš., kaina \$6.00. Užsakyti: Antanas Kareiva, 7030 S. Rockwell St., Chicago, Ill. 60629.

GENEROLAS PETRAS KUBILIŪNAS

A. ŠOVA

Pirmas tarnybinis susitikimas su gen. P. Kubiliūnu ir art. plk. O. Urbonu įvyko istorinėse sąlygose: 1927 m. ankstyvo rudens metu kariuomenės vadas gen. S. Žukauskas, lydintas Kubiliūno, 2 pėst. pulko ramovėje pristatė vyriausybės paskirtą II divizijos vadą ir Kauno įgulos viršininką plk. Urboną. Daugiau nieko nesakę ir neaiškinę, visi trys išnyko. Įvykis pulkui buvo nemalonus jau tuo, kad "sargybų" pasikeitime nedalyvavo antroji pusė — senasis divizijos ir ilgametis 2 pėst. pulko vadas ir visų kautynių dalyvis plk. J. Petraitis. Tai buvo vadinamos petraitados — dr. L. Bistro ir kun. M. Krupavičiaus krikščionių demokratų įtakos, kariuomenėje likvidavimo pradžia.

Sąlygoms pasikeitus, 1927 m. nusprendžiau kariuomenėje pasilikti ir išvykau į Aukštųjų Karininkų Kursų VII laidą. Be kitų, kursų lektoriais buvo Kubiliūnas ir V. Vitkauskas. Kaip išlaikiusį egzaminus į generalinio štabo mokyklą užsienyje, Kubiliūnas pareikalavo, kad būčiau priskirtas į jo vadovaujamą grupę. Anksti pavasarį buvo organizuota ilgesnė taktinių pratimų kelionė į lenkų pasienį.

Šios kelionės metu buvo proga stebėti Kubiliūną iš arti. Mes, klausytojai, žinojome lektorių esant darbštų, patyrusių ir gerai pasirengusių ir tuos pačius kursus baigusį pirmuoju. Kelionė vyko planingai ir buvo gerai, pamokančiai vedama. Lauko pratimai — kelionė, kiek pamenu, truko 10 dienų. Pats lektorius, būdamas gražiai nuaugęs, tvirtai sėdėjo balne, gerai valdė arklį. Valgė neskubėdamas ir ilgai kąsnį kramtydamas. Žodžiu, valgiu Napoleonui neprilygo. Man atrodo, kad, jei Napoleono vietoje būtų stebėjęs prie kariuomenių Austerlitzo susigrupavimo judėjus kautynėms, nebūtų ištaręs: "Man atsuks savąjį sparną".

Visi klausytojai atidžiai ir įtemptai pratimuose dalyvavo. Generolas visais atžvilgiais buvo pavyzdys.

1929-30 m. Kubiliūnas du kartu buvo nuvykęs į Čekoslovakiją mūsų kariuomenei reikalingų specialistų parengimo reikalais. Nors į Prahą abu kartu buvo nuvykęs trumpam, tačiau visada vieną vakarą praleisdavo su čia besimokančiais karininkais. Čekoslovakija buvo veržlus, progresy-

vus ir lietuviams palankus kraštas. Čia daug ko galima buvo pastebėti ir išmokti. Prahėje mokėsi didelis lietuvių būrys. Čekoslovakijos 10 m. nepriklausomybės minėjimo proga čia buvo atvykęs ir mūsų užsienių reikalų ministeris dr. D. Zaunius. Jis buvo visus besimokančius sukvietęs į Lietuvos pasiuntinybę, tarė žodį, pasidalino išpūdžiais. Kreipdamasis į krašto apsaugos ministerijos stipendininkus, pasakė: "Žinau, kad mūsų kariuomenės ginklai pasenę ir sudėvėti".

Tiek Kubiliūnas, tiek dr. D. Zaunius sudarė malonų ir skatinantį išpūdį. Abu buvo gerai susipažinę su atsikūrusia valstybe, čia ilgiau buvę ir turį ryšių su vadovaujančiais sluogsniais. Susirinkę Kubiliūną sutikti, būdavome geros nuotaikos ir jo draugėje laisvai jautėmės. Paprastai, pirmiausia vizituodavo mokyklos vadovybę ir pasiteiraudavo apie mus. Į pasimatymą su mumis jau atvykdavo turėdamas davinį, gerai nusiteikęs ir patenkintas mūsų pasiektais rezultatais, vieną, antrą ir atskirai paminėdamas. Besikalbant išskildavo mūsų pastabas ir pageidavimai. Atrodavo, kad kartais Kubiliūnas pritardavo mūsų mintims, tačiau niekada neįsipareigodavęs ir nesakęs darysiąs žygių. Tik vėliau, kai jau buvo duoti nurodymai vykdyti, būdavome painformuojami. O nusiskųsdavome štai dėl ko. Čekoslovakų karininkai į II-rą mokyklos kursą atvykdavo gerai parengti ir pasirošę, todėl ir mūsų reikėtų siųsti į I kursą, kad čia jie turėtų progos geriau susipažinti su čekoslovakų kariuomene, ginklų rūšimis, jos organizacija ir gerai išmokti kalbą. O atvykus iš karto į II metų kursą ir, norint išsilaikyti pakenčiamame lygyje, tekdavo dirbti aukščiau fizinio pajėgumo. Vėliau kav. mjr. Bačkus ir art. kpt. Sidabras ir buvo pasiųsti į I kursą.

Paskutiniaisiais mokslo metais man teko būti Čekoslovakijoje besimokančių karininkų vyresniuoju, o mokykloje amžiumi buvau jauniausias ir atrodžiau dar 2-3 metais jaunesnis, todėl dažnai įvairiomis sąlygomis buvau bandomas net ir paties mokyklos viršininko. Kai Kubiliūnas kartą pareiškė mokyklos viršininko ir savo pasitenkinimą manimi, pasakiau, kad, gal, kai ką ir esu pasiekęs, bet dar nesu mačęs gerai parengtos

kariuomenės praktikoje. Mėnesiui praėjus, gavau iš spaudos ir švietimo skyriaus v-ko raštą, kad mokyklą baigus, būsiu dar paliktas vasaros mokymo ir rudens pratimų laikotarpiui Čekoslovakijos kariuomenėje stažui atlikti. Rašte buvo nurodyta mano būsimojo darbo sritis ir į ką turiu kreipti daugiausia dėmesio. Čekoslovakijos vyriausybės sutikimas tam reikalui buvo gautas. Šis stažas man buvo nepaprastai naudingas, o tuo pačiu ir mano darbui kariuomenėje.

1930 m., tik grįžus, buvau atšauktas iš atostogų ir pratimų laikotarpiui paskirtas divizijos štabo operacijų skyriaus viršininku. Operacinis štabas buvo specialiai surinktas, suklijuotas — vieni su kitais ne tik nesusižaidę, bet net ir nepažįstami. Pratimų tema — susitinkamos kautynės Kaunas — Vilnius kryptimi. Veiksmai įdomūs, vietovės gerai žinomos. Ši divizija buvo sustiprinta gusarų pulku, veikiančiu sparne. Gusarų pulkui vadovavo gen. št. mjr. Iz. Kraunaitis. Prieš kelias savaites man teko dalyvauti čekoslovakų kariuomenės pratimuose, taip pat susitinkamose kautynėse, ir būti skyriaus v-ko pavaduotoju. Atrodė, kad mano pareigos ir pasirėngimas nesudarys man jokių sunkumų. Deja, divizijos štabas su štabo v-ku, gen. št. pulkininku, pasirodė visai nepajėgūs, nes buvo skirtingų mokyklų auklėtiniai, todėl nei taktiniais nei terminologijos klausimais nesusikalbėjom. Dalys judėjo lėtai, neryžtingai; mano supratimu net ir husarų pulkas veikė nepaprastai lėtai, uždavinio neatliko, nors Kraunaitis, atrodė, savo paskirtį ir uždavinį supratus. Jis iš pradžių turėjo glaudžiai veikti su divizija, o, sudarius sąlyti su priešu, atsipalaiduoti ir smogti į užnugarį.

1930-31 m. žiemą gen. Kubiliūnas ėmėsi vadovauti akcijai suvienodinti generalinio štabo karininkų pažiūras, priimti bendrus veikimo būdus, terminologiją ir pan. Tačiau, dėl skirtingų pažiūrų ir dėl pareigų ir charakterių skirtingumo iš šito užsimojimo nedaug kas buvo pasiekta. Man tas buvo naudinga, nes turėjau progos vieną kitą arčiau pažinti ir susidaryti savo nuomonę. Kubiliūnas vienam kitam jaunesniųjų leido daugiau reikštis, matomai tvirtesnei nuomonei susidaryti, o vieną kitą vyresniųjų sulaikydavęs. Bet, atrodė, kad ir šis klausimas bus paliktas Dievo valiai. Tačiau taip neįvyko. Generolas nebuvo toks vadas, kuris lengvai kitam patikėtų, arba pats greitai susidarytų savo nuomonę apie kitą — kiekvieną jis pats po kelis kartus tikrino. Kartą egzaminų komisija, kurioje buvo M. Rėklaitis, aš ir kiti, tikrino kandida-

tus bataliono vadų pareigoms. Kubiliūnas atvyko į pratimus, stebėjo vieno kapitono sugebėjimus batalionui vadovauti. Kapitonas buvo jau ne kartą laimėjęs kuopos mokymo ir šaudymo pirmenybes. Pratimui baigiantis, Kubiliūnas, surinkęs komisijos narius, pasakė: "Mums tokių bataliono vadų nereikia", — sėdo ant arklį ir išvyko.

Patyręs, kad su iš įvairių mokyklų išėjusiais ir tuojau į aukštumas iškilusiais karininkais, kaip pav. gen. Jackus, bendrą kalbą rasti sunku, jis pasišaukė mane, pasisodinęs ramiai išdėstė reikalą ir pavedė man parengti generalinio štabo karininkams ruošti vykdymo planą. Šis reikalas nei štabe, nei spaudoje nebuvo iškilęs ir anksčiau nebuvo svarstomas. Pridūrė, kad mokymo plano pagrindu gali būti ir čekoslovakų mokykla. Parengęs tokį planą, įteikiau jam.

Tuo metu buvau perkrautas įvairiais darbais, o čia darbas didelis, nes turėjo apimti trejus mokslo metus. Man kilo klausimas, kodėl mokymo plano sudarymas nevykdomas pagal nusistovėjusią tvarką — per operacijų ir mokymo skyrių? Tačiau vykdant šį darbą ir turint galvoje sąlygas, paaiškėjo, kad Kubiliūno pasirinktas kelias buvo greitesnis ir sėkmingesnis. Mat, dalis lektorių lankė įvairius kursus, kiti turėjo aukštas pareigas ir buvo galingų valstybių mokyklų auklėtiniai. Be to, jauna mūsų kariuomenė buvo iš visų pusių įspausta į carinės Rusijos karinius įstatymus, nuostatus ir tvarką. Jauniems karininkams mokyti ir vadovauti mokytojų ir vadų ieškota net Belgrade. Generolas buvo kai kurių mokinyš, vienas kitas jam turėjo įtakos, o kai kas ir savanaudiškumo. Vienu rankos mostu reikalas negalėjo būti pataisomas. Anoniminis mokymo planas buvo patiektas, ir didesniems nukrypimams vietos nebuvo. Viskas liko pagal generolo norus plano ribose. Kai vėliau buvau pas jį pašauktas kitu reikalu, o tai atsitiko užkandžių — pusryčių metu, Kubiliūnas liepė patarnautojai ir man atnešti arbatos su riestainiu ir tarė: "Mokymo planas su mažais pakeitimais priimtas".

Pirmojo Pasaulinio karo metu pasižymėjęs rusų generolas Brusilovas, vertindamas carinės kariuomenės kadrus, diletantus laikė pavojingais už neprimokšas. Tik pradėjus dirbti kariuomenės štabe, Kubiliūno adjutantas atnešė man storą pluoštą mašinėlė prirašytų lapų ir šyptelėjęs sako:

— Štabo v-kas įsakė perskaityti ir pareikšti jam savo nuomonę.

Bandau lapus perverst, ir viena antra vie-

ta sukelia abejonių. Priėjau išvados, kad reikia gerai įsigilinti, nes čia bus ne tik autoriaus, bet ir paties manęs tikrinimas. Nuėjęs į kariuomenės biblioteką, paprašiau visos turimos literatūros apie minosvaidžius, bet bibliotekos vedėjas pasakė, kad nieko atskirai vien tik apie minosvaidžius neturįs. Tada paprašiau vokiečių Wermachto — minosvaidis vokiečių ginklas — naujo minosvaidžių statuto ir taip pat senojo, jau pakeisto vokiečių statuto. Kariuomenės biblioteka turėjo visus patvirtintus statusus — standartinius vadovėlius.

Čia, kiek nukrypdamas, paminėsiu mūsų kariuomenėje ilgesnį laiką užsilikusius kaizerinės Vokietijos du karininkus: minosvaidininką plk. ltn. Austą ir kulkosvaidininką kpt. Hintzą. Abu yra buvę mano ir generolo mokytojai-instruktoriai, gerai išmokę ir lietuvių kalbą. 1928 m. Aukštųjų Karininkų Kursų v-kas gen. št. plk. Skorupskis buvo priverstas kpt. Hintzą iš kariuomenės atleisti. Kpt. Hintzas be sunk. kulkosvaidžių netiesioginio šaudymo dėstė ir transmisiją — ryšių priemones. Buvo gudrus, išdidus ir arogantiškas.

Mūsų istorikas, dr. J. Jakštas, rodos, Naujienose, tvirtino, kad lietuviai turėję menkavertiškumo komplekso pajautimą. Man teko 1919-20 m. ir vėliau skersai ir išilgai pereiti Lietuvą ir stebėti lietuvių karių santykius su vokie-

čiais, Lietuvos bajorais. Niekur nesu pastebėjęs, kad lietuviai būtų pasijautę menkaverčiais, atvirksčiai, visur laikėsi išdidžiai, pav., net 1933 m. nesidavė Klaipėdos krašto vokiečių puskarininkų vadovaujami.

Grįžtant prie vokiečių instruktorių, 1928 m. žiemą mudu su kpt. Vl. Karveliu grįžome į Prahą. Kauno stotyje prie mudviejų prisijungė ir kpt. Hintz ir iki Berlyno važiavome kartu. Kelionėje jis buvo mandagus, mus globojo ir Berlyne gerame restorane pavaišino pietumis, tačiau kelyje išdėstė ir savo nepasitenkinimą. Esą dėl kompensacijos turėjęs įsikišti net Reicho užsienių reikalų ministeris.

Plk. ltn. Austas buvo kilęs iš pietvakarių Vokietijos, vedęs lietuvių mokytoją, savimi pasitikęs, bet be jokios arogancijos ir išdidumo. Su savo klausytojais ir draugais nesusipratimų neturėjo. Lydraštyje jis prašė savo rašinį patvirtinti kaip minosvaidžių apmokymo ir panaudojimo vadovėlį ir jį išspausdinti.

Mūsų sąlygomis minosvaidžių panaudojimas kėlė abejonių, todėl reikšti dėl jų savo nuomonę mane kiek jaudino. Vos įžengęs į namus, griebiausi už vokiškų vadovėlių — lyginau įvadą ir priėjau išvados, kad tai pažodinis neveikiančio vadovėlio vertimas. Atsiverčiau paskutinį puslapį — tas pat. Priėjau išvados, kad savo nuomonę turėsiu reikšti “diplomatiškai” ir

Respublikos prezid. A. Smetona (x) ir vyriausybės nariai manevrų metu: Krašto Aps. min. plk. Giedraitis (1), Žemės Ūkio min. Aleksa (2), Vidaus Reik. min. Rusteika (3), Vyr. Štabo virš. gen. ltn. P. Kubiliūnas (4), Karo Techn. virš. plk. Popeliučka (5), Pionierių bn. vadas plk. ltn. Gladutis (6).

nutylėti pulkininko nesidomėjimą minosvaidžiais. Savo pastabas surašiau užuot vieno ar dviejų sakinių į du puslapius, parėmęs jas naujai išleistu Weermachto vadovėliu-statutu.

Gavęs mano pastabas, generolas tik pasakė: — Apsieisim, nereikia.

Kitais metais plk. ltn. Austas, jam prašant, iš kariuomenės išėjo ir liko Lietuvoje vienu “Liteks” audimo fabriko direktoriumi.

1931 m. balandžio pradžioje gen. št. plk. Vc. Žadeika padėjo ant mano stalo glėbį žemėlapių, braižinių ir įvairaus susirašinėjimo, kur atskirame lape Kubiliūno ranka buvo parašyta: 1. Atsisakyti Varėnos poligono; 2. motyvuoti Gaižiūnų poligono reikalingumą; 3. prašyti perleisti KAM (krašto apsaugos ministerijai) Gaižiūnų poligoną nubrėžtose ribose; 4. perleidimą ir nusavinimus sutvarkyti įstatymų tvarka.

Kariuomenė nebuvo populiari mūsų gyventojų tarpe net ir po 1920 m., taip pat, kaip ji nėra populiari kitur ir dabar. 1970 m. mūsų buvo minima 50 metų Steigiamojo Seimo sukaktis ir ano meto demokratinis laikotarpis, tačiau apie kariuomenę spaudoje neužtikau nė vieno sakinio.

1973 m. vasario mėn. “Drauge” prof. kun. St. Yla rašė: “... Dovydaitis, Stulginskis, Bizauskas buvo ateitininkai... Pirmosios dvi Lietuvos karininkų laidoss beveik išimtinai buvo ateitininkai ir iš jų daugiausia žuvo nepriklausomybės kovose”. Šis gerb. prof. kun. Ylos pareiškimas, mano supratimu, įsidėmėtinas. Jei prie šito dar pridėti prof. Augustino Voldemaro, gen. Povilo Plechavičiaus ir dar keletu pašalinimus 1929 m., tai dviems anuo metu pulkininkams — Kubiliūnui ir Urbonui — paminėtas įtakas pašalinti iš kariuomenės, ją sudrausminti ir padaryti kovingą nebuvo toks lengvas uždavinys. Man atrodo, kad plk. O. Urbono paskyrimas II divizijos vadu ir Kauno įgulos viršininku po petruitiados, o plk. P. Kubiliūno 1929 m. paskyrimas būti kariuomenėje pirmuoju buvo padarytas ne dėl jų gražių akių ar patrauklių būdo savybių.

1930 m. kariuomenės inspektoriaus vieta buvo buvusi gen. S. Žukausko — kariuomenės vado — vieta, tik kitaip pavadinta. Plk. Urbonas kariuomenės mokymą ir rengimą kovai vykdė savarankiškai. Pirmiausia, susitaręs su žemės ūkio ministru prof. Aleksa ir gavęs jo pritarimą, Gaižiūnuose iškirsdino šaudymo pratimams reikalingas prošvaistes ir jau pirmaisiais savo paskyrimo metais čia vykdė šaudymo ir poligono kautynių pratimus. 1931 m. gen. Kubiliūnas,

Plk. Oskaras Urbonas, Lietuvos kariuomenės inspektorius

užsitikinęs vyriausybės pritarimą ir lėšas, sutvarkė visus poligono reikalus su išpirkimais ir nusavinimais, pagal įstatymus. Šia proga priminsiu 1924 m. įvykį. Gen. S. Žukauskas Aukštųjų Šančių servitutuose įrengė hipodromą. Kiek vėliau šitų ganyklų-servitutų savininku pasidarė šarvuočių rinktinės ats. ltn. Pašys, ir pasirodė, kad jis yra galingesnis už ano meto kariuomenės vadą. Gausiai Šančių kariuomenės įgulai buvo palikta tik keliaujančio smėlio kiemas tarp karveivinių ir sandėlių.

1925 m., krikščionių demokratų valdymo laikais, pašlijusiai padėčiai atstatyti ir “ateitininkiskai” nusiteikusiai karininkijai baimės įvartyti naujasis štabo v-kas gen. Ladyga staiga raitas pasirodydavo aikštėje. Na, ir kliūdavo leitenantams, jei kuris per smėlio debesis nepastebėdavo štabo v-ko. Man tik po dvidešimt penkerių metų paaiškėjo, kodėl taip buvo elgtasi.

Buvęs tautininkų sąjungos gen. sekretorius V. Rastenis kadaise Dirvoje paskelbė straipsnį “Stambus smulkaus masto įvykis”, kur tarp savo atsiminimų palietė ir Kubiliūną, pavadindamas jį sfinksu ir pašaipiai atsiliepdamas, kad Kubiliūnas, kreipdamasis į generalinį sekretorių, pavadino jį ekscelencija. Čia turiu pasakyti, kad

ekscelencijos vartojimo mokytoju buvo krašto apsaugos ministeris plk. B. Giedraitis. Mat, kai pirmą kartą redagavau ministeriui pirmininkui raštą, jį pagal buvusią tvarką pradėjau "Jo ekscelencijai . . .", o toliau rašte jį vadinau Tamsta, Jūs, p. Ministeri. Nors šis raštas buvo perėjęs net per tris pakopas, bet grįžo vėl su ministerio užrašu raštą perredaguoti pagal visas diplomatines taisykles.

Pagal mano patirtį Kubiliūnas ir Urbonas buvo pora iš Dievo malonės. Abu gerai suprato, kad greta gerai apmokytos kariuomenės, sumanių, valingų ir veržlių vadų, reikalinga ir stipri politinė vadovybė.

Mūsų politinei vadovybei kariuomenė buvo reikalinga kaip ramstis, o jos kariniu pajėgumu ji nesirūpino ir netikėjo kariuomenės pajėgumu kovoti. Kubiliūnui su tokiomis nuotaikomis reikėjo skaitytis. Planuodamas krašto saugumo stiprinimą, turėjo manevruoti, viską vykdyti apgalvotai ir tik tinkamoms sąlygoms atsiradus. Man teko atlikti eilę Kubiliūno duotų uždavinių, tarp kurių ir naujo lektoriams už paskaitas atlyginimo įstatymo pakeitimo parengimas. Kartą plk. Vc. Žadeika man pranešė, kad štabo v-kas mažesnis tuojau pat laukia. Nueinu, generolas paprašo sėsti ir sako:

— Reikia pertvarkyti lektoriams už paskaitas atlyginimo įstatymą. Sprendimui reikalingų davinių neturiu, todėl, kai juos surinksi, ateik.

Suredagavau įvairių kursų ir karo mokyklos viršininkams raštą, prašydamas davinių, kiek ir kuriam lektoriui buvo praėjusiais metais išmokėta už paskaitas. Raštas buvo parašytas štabo v-ko vardu ir pasirašytas gen. Gerulaičio ir plk. Žadeikos. Gen. St. Dirmantas davinius tuojau prisuntė, o gen. Jackus atsako sofistikuotais patarimais. Teko kreiptis į valstybės kontrolės įstaigą. Su įgaliojimu užėjau pas p. Legecką ir gavau visus reikalingus davinius. Sugrupavęs davinius, užėjau pas generolą. Daviniai rodė, kad artilerijos lektoriui, pulkininkui, pulko vado teisėmis, už paskaitas buvo sumokėta per 6,000 litų, o kitiems lektoriams — mažiau. Kubiliūnas nustebo dėl patiektų davinių ir, paėmęs bloknoto lapelį, užrašė: nuo 2-7 litų už valandą.

Įstatymas buvo parengtas, juriskonsulto peržiūrėtas ir patiektas krašto apsaugos ministeriui, kuris sušaukė tuo reikalu pasitarimą. Į posėdį atvyko gen. Jackus, gen. št. plk. Grinius, plk. Bytautas, bet kas atstovavo gen. St. Dirmantą, neatsimenu. Pirmininkavo ministeris. Įstatymą referavau aš ir su atsakymais nesivaržiau. Kubiliūnas savo nusistatymo nereiškė, tylėjo. Per dis-

kusijas plk. Bytautas, pastebėjęs, kad viename sąraše jam už paskaitas buvo sumokėta tik 2,000 litų, argumentavo, kad tai esą visai normalus priedas. Jam atsakiau, kad tiek jis yra gavęs iš Karo Mokyklos, bet viso per minimus metus jam buvo išmokėta per 6,000 litų. Gen št. plk. Grinius operavo Vytauto Didžiojo universiteto atlyginimo daviniais. Griežtai prieš siūlomas atlyginimo normas pasisakė gen. Jackus. Atlyginimo dydis pakilo iki 25 litų už valandą Aukštojoje Karo mokykloje, bet kitur buvo kiek mažesnis.

Prieš metus man teko redaguoti ministeriui pirmininkui raštą, kad vyriausybės skirtas krašto apsaugos ministerijai lėšas tvarkytų kariuomenės štabo viršininkas. Praktikoje taip buvo ir daroma. Kubiliūnas neturėjo sutikti su ministeriu. Plk. O. Urbonui, kaip sekančiam po generolo, teko daug kartų susidurti su panašiais atvejais, kur Kubiliūnas turėjo pasakyti savo ne!

Pav., Vokietijoje senojo Moltkės laikais, kai jis neturėjo vyriausybės pasitikėjimo, visi svarbesni klausimai buvo įnešami ir svarstomi karo taryboje, bet vėliau taip nesielgta.

(Bus daugiau)

Gaižiūnų paligone

HELSINKIS IR KAS PO TO

J. V.

Šį straipsnį rašau labai nenoriai, nes jis kelia mintį priešingą dabar mūsų nusistovėjusiai gyvenimo filosofijai. Nors ir nenorime viešai prisipažinti, bet daugelis jau esame apsipratę ir įsitikinę, kad Lietuvos okupacija bus ilga. Paprastai, turtingas žmogus vengia didelių pasikeitimų, nes jis bijo daug ko nustoti. O juk esame išsigiję geroką turtą, turime gerai apmokamas tarnybas ir todėl gana puikiai materialiai gyvename. Pradedame tikėti, kad branduolinis karas yra toks baidus, kad visi kraštai, turintieji tokius ginklus, tikrai bandys jo išvengti, nes tokio karo atveju laimėtojų nebūtų... Tai kam ir kariauti. O ginkluojamasi ne karui vesti, o karui išvengti. Be to, ginklavimasis sumažina bedarbių skaičių, skatina techninę-mokslinę pažangą, tuo pačiu gerina ir mūsų pačių gerbūvį. O jei karas ir įvyks kada, tai jau ne mūsų amžiaus bėgy... Tai kam rūpintis. O be to juk vis vien mes esame ne veikėjai, o tik stebėtojai...

Deja, gyvenimas rodo ką kita. Nenuilstamai sekdamas pasaulio politikos raidą, aš dabar esu priėjęs kitokių išvadų ir jas noriu trumpai pristatyti skaitytojams. Jei kas tuo straipsniu patikės, gal bus daroma kokių nors konkrečių planų Lietuvos atstatymo reikalu, kai tokios galimybės susidarys labai netolimoje ateity.

Aš prisimenu 1944 metų ankstyvą vasarą, kai rusų tankai jau buvo Vilniaus priemiesty, o mūsų veiksniai nieko nebuvo paruošę tautai kas tokiu atveju daryti. Dėl to nuostoliai buvo be galo dideli. Ir tada daugelis iš mūsų netikėjo, kad rusai galėtų sugrįžti vėl į Lietuvą, nes visa tai atrodė per baidus. Bandykime dabar geriau pasirengti greit ateinantiems įvykiams.

— o —

Daug buvo kalbėta ir rašyta apie Helsinkio konferenciją. Ir ne be reikalo. Kaip mes bebandytumėm jos reikšmę interpretuoti, reikia sutikti, kad ji mūsų Lietuvos vadavimo reikalu daugiau pakenkė, negu padėjo. Iš tikrųjų, ji yra priešpaskutinis žingsnis į Lietuvos aneksijos pripažinimą. Pav., kažkoks korespondentas iš Amerikos, ponas Jacksonas, lankydamasis Baltijos valstybėse, grįžęs namo, per radiją padarė gana ilgą pranešimą, kur jis pažymėjo, kad Bal-

tijos tautos yra visiškai skirtingos nuo rusų ir kad jos nori būti vėl savastovios. Ir vis dėlto jis daro išvadą, kad JAV jau "tyliai" jų okupaciją pripažino sovietams...

Ką mums dabar daryti? Viena yra aišku, kad okupacija dar viešai nėra pripažinta. Ir tas nepripažinimo laikotarpis bus prailgintas, jei mes parodysime daugiau veiklos ir ryžto pasipriešinti. Šiuo metu tai ir yra daroma, bandant praleisti keletą svarbių rezoliucijų per kongresą, o praleidus, versti JAV vyriausybę duoti atitinkamus viešus pareiškimus. To besiekiant, laikas ateis mums į pagalbą, darydamas didžiulius pakeitimus pasaulio politikoje ir gyvenime.

Visiems yra labai gerai žinoma, kad dabartinė taika stovi ant labai silpnų ir dirbtinai palaikomų pagrindų. Taika dar laikosi, nes tuo tarpu "didiesiems" ji yra naudinga. Bet pasaulio oras jau yra persunktas parako kvapu. Ir taip yra ne kurioje nors atskiroje vietoje, bet visur. Prie to prisideda daug svarbių kitų veiksnių, kurie tikrai taikai nepadedą, kaip tai: ekonominiai sukrėtimai, bedarbė, žaliavų ir energijos trūkumas, perdidelis gyventojų prieauglis grasinantis badu, ideologiniai skirtumai, didžiulė ginklų gamyba ir jų pardavimas jauniems ir nepatyrusiems naujų valstybių vadovams.

Žinoma, dažnas pasakys, kad jau senai tos bėdos egzistuoja, o vis dėlto karas neprasideda, nes jis būtų toks baidus, kad kiekvienas atsakomingas krašto valdovas bandys jo išvengti bet kuriom priemonėm. Dalinai tai tiesa, bet pasaulyje yra tokių vietų, kur tai negalioja.

Todėl, neilgindamas šio rašinio, aš atkreipiu skaitytojų dėmesį tik į vieną pasaulio vietą — Viduriniuosius Rytus: Izraelio-arabų ginčą.

Arabai buvo sukūrę aukštą civilizaciją ir kultūrą, o su tuo ir savo galingą imperiją. Bet amžių bėgy visa tai sunyko, arabai patys pateko kitų tautų okupacijon, žmonių garbūvis sunyko, imperija liko padalinta, vienybė suskaldyta. Tuo pasinaudodami žydai iš viso pasaulio kraštų po II Pasaulinio karo suvažiavo į savo senąją tėvynę — Izraelį ir įkūrė savo valstybę. 1920 metais Palestinoje bebuvo likę tik 70,000 žydų. Žydai arabus išvarė iš jų turėtų namų ir nusiauvino jų visą turtą. Tokių išvartųjų dabar yra apie 3 milijonai. Bet išvartieji arabai neišsiskirstė po pasaulį, bet apsigyveno palapinėse netoli Izraelio sienos, iš kurių yra matomi jų buvę namai. Palapinės pastatytos dykumose, gyvenimo sąlygos labai sunkios. Išvartuosius remia Jungtinės Tautos ir arabų valstybės. Bet ta parama yra tokia, kad žmonės badu nenumirtų. Tokio-

se sąlygose jau išaugo nauja karta. Apie 400,000 arabų liko gyventi Izraelyje. Jų gyvenimo sąlygos gal geresnės negu tų, kurie gyvena dykumoje, vis dėlto yra labai sunkios. Žydai juos laiko savo priešais, išnaudoja kaip pigią darbo jėgą įvairiems darbams, kurių patys nenori dirbti.

Suprantama, kad tokia Palestinos arabų padėtis ugdo didžiulę neapykantą žydams, kuri išsilieja įvairiais teroristiniais veiksmais. Arabai visvien tikisi vieną dieną sugrįžti į savo namus, ir dėlto sudaro žydams neišsprendžiamą problemą.

Kiti arabai dėl pakilusių alyvos kainų pastutinių metų laikotarpy labai praturtėjo. Dabar jie yra užsimoję įvykdyti mišžiniškus projektus, kuriuos mielai vykdo japonai, europiečiai ir amerikiečiai. Taip pat jie daug dėmesio kreipia ginklavimuisi. Kylant arabų pramonei, mokslui, ekonominiam gerbūviui, kartu didėja galimybės, kad vieną dieną jie žydus nugalės ir Izraelis vėl liks arabų žemė.

Remiami Vakarų Vokietijos, JAV ir turtinųjų pasaulio žydų, izraelitai sugebėjo įkurti gana modernią valstybę, suteikdami žydams aukštą pragyvenimo standartą. Bet valstybės santvarka yra paremta žydiškuoju tikėjimu; demokratija ir lygios teisės galioja tik žydams, visi kiti yra tik antros ar trečios eilės gyventojai, kurie daugelio atveju net negali gauti Izraelio pilietybės. Tuo atžvilgiu Izraelis dar tebėra labai atsilikusi valstybė.

Kadangi kraštas labai mažas, didelių žemės turtų dar nesurasta, tai krašto pajamos negali padengti be galo aukštų išlaidų karo reikalams. Be to, nepaprastai didelis vyrų ir moterų kiekis yra nuolat pašaukiami aktyvion karo tarnybon, tuo sumažindami darbo rankų kiekį ir pamybą. Nors jie laimėjo keturis karus prieš arabus, vis dėlto taikos nesimato.

Šiuo metu Izraelis kartligiškai ruošiasi lemiamam karui. Nežiūrint 3 bilijonų dolerių paramos vien karo reikalams iš JAV, vien tik nuo 1973 metų Yom Kipur Karo, Izraelis dar iš savo biudžeto prideda tam reikalui virš 30%. Ši našta yra sunkiai pakeliama. Todėl krašte infliacija eina virš 30% per metus, gyventojų perkamoji galia kasmet mažėja, baimė ir nepasitikėjimas auga, biudžetas nesubalansuojamas iš metų į metus.

Dėl arabų teroristinių veiksmų, gyventojai nešioja ginklus. Pasieny, kur saugumas dar mažesnis, net moterys vaikšto su šautuvais. Suprantama, kad toks gyvenimas žmones pykdo, ir vyriausybė turi ką nors daryti.

Derybomis su arabais nieko negalima pasiekti, nes arabai reikalauja, kad palestiniečiams būtų suteikta galimybė sugrįžti namo ir atgauti jų turėtas nuosavybes. O tai reikštų, kad žydų Izraely liktų mažiau negu arabų, ir būtų galas žydiškajai valstybei.

Šiuo metu Jungtinėse Tautose yra praleistos trys rezoliucijos, smerkiančios Izraelį ir sionistų organizaciją. Tai, žinoma, sunkina ir taip nelengą Izraelio padėtį.

Bet, problemą reikia spręsti, reikia ieškoti būdų, kaip išlikti, nes kitaip Izraelio valstybės galas jau puikiai pratomas.

Jei mes, lietuviai, turėtumėm savo tautietį JAV valstybės sekretorium, tur būt, tikėtumėmės iš jo sau pagalbos ir naudos. Todėl nesistebėkime, kad Kissingeris sudarė su Izraelio vyriausybe planą ne tik pagerinti dabartinę sunkią Izraelio būklę, bet įsteigti žydų imperiją. Yra prieita išvada spręsti reikalą ginklu. Tam yra gautos didžiulės moderniškausių, dar niekur nenaudotų, ginklų siuntos iš JAV, tam žydai yra įkinę savo pačių gudriausius protus į darbą, tam jie turi jau nemažą atsargą branduolinių ginklų.

Yra nuspręsta ne tik sumušti arabus, bet ir sunaikinti jų gyvąją jėgą, tuo išsprendžiant palestiniečių arabų klausimą visam laikui.

Planas yra toks. Užliūliuoti Egiptą, kaip stipriausią arabų valstybę, kad ji bent pirmosiomis dienomis į karą nestotų. Tam reikalui Egiptui yra duota siaura juosta iš Sinajaus dykumos, įskaitant ir Abu Rudais jau išsekusius alyvos laukus. Be to, JAV duos apie 1 bilijoną dolerių ekonominės pagalbos, bet ne ginklų. O jei ir įeis šiek tiek ginklų, tai jie svarbesnės rolės nesužadins ateinančiame kare.

Įvesti amerikiečių stebėtojus Sinajaus dykumoje, tarp Izraelio ir Egipto linijų. Tai tarnauja:

1. įtikinti amerikiečius, kad taika ilgiau laikysis, ir todėl jie mieliau skirs didžiulę paramą Izraeliui.

2. sumažina galimybę, kad karui prasidėjus, rusai įstotų arabų pusėje.

3. Egiptui būtų sunkiau įstoti į karą pirmosiomis dienomis, nes reikėtų peržengti amerikiečius, esančius jų prieky.

Taigi, Izraelis duotų staigų ir mirtingą smūgį Sirijai ir Jordanui, kurie dabar turi bendrą karinę vadovybę. Nežiūrint rusų suteiktos Sirijai labai didelės paramos ginklais, sekant žinovų nuomone, Sirija negalėtų ilgiau išlaikyti prieš Izraelį kaip tris dienas. Per tą laiką Egiptas nesuspręstų įstoti į karą, ypač, kai jo ginklavimas dabar yra labai blogoje padėty.

Laimėję karą prieš Siriją ir Jordaną, izraelitai smogtų Egiptui, nežiurint, ar jis būtų įstojęs į karą ar ne, kad sunaikintų didelę jo gyventojų dalį. O tai padaryti nėra labai sunku. Vien sugriovus Asuano užtvanką ir staiga paleidus didelį vandens kiekį, daug Egipto gyventojų būtų paskandinta, nes visi gyventojai yra išsidėstę siauroje juostoje abiejose Nilo upės pusėse.

Branduolinius ginklais apmėtytų tolimesnius arabų miestus, sugriaunant juos ir paliekant likusius gyventojus be vadovybės.

Žinoma, propagandiniiais sumetimais žydai apkaltintų arabus pradėjus karą.

To karo pasėkoje žydai tikisi įsteigti galiną Izraelio valstybę, kur Suezio kanalas eitų per vidurį jų valstybės.

Pralaimėjus karą, arabams nieko kito nebeliktų daryti, kaip šauktis rusų pagalbos, kviečiant įvesti į jų kraštus sovietų kariuomenę. Čia ir susiduria žydiškasis ir rusiškasis imperializmas.

Kad rusai nestotų į karą, Kissingeris padarė viską jiems patenkinti: pralaimėjo karą Vietnamo, sudarė labai palankią sovietams Helsinkio konferenciją, padarė ir padarys eilę nuolaidų ginklų apribojimo derybose, pašalino J. Shlesingerį iš JAV gynybos sekretoriaus pareigų, pardavė ir įsipareigojo parduoti ateity palankiom sąlygom kviečių ir t.t.

Rusai, kurie yra visur labai neapkenčiami, gautų arabų prašymą įvesti savo kariuomenę į jų kraštus, kur didžiuliai žemės plotai su begaliniais turtais ir nepaprastai svarbia geografine padėtimi; kur taip smarkiai išnaikinti gyventojai. Juk kur tik yra chaosas, ten komunizmui atsiveria auksinės galimybės. Ir jei ten sovietams pavyktų įsitvirtinti, jie turėtų pasaulį savo rankose, nelyginant sugautą žvirblį saujoje.

Ar rusai galėtų priimti tokį pakvietimą? Rusai tradiciniai yra imperialistai. Jiems yra įprasta valdyti didžiulius svetimus Europos ir Azijos plotus, svetimas tautas, kurios jų neapkenčia. Jie serga misijine liga, tikėdami, kad jie naša kitoms tautoms laisvę, kultūrą, naujas idėjas. Šiuo metu jie yra užsibrėžę įvesti komunizmą visam pasauliui.

Tačiau, pačioje Sovietų Sąjungoje mažai kas betiki komunistine idėja, ypač jos misija kitoms tautoms. Tik senieji partiniai bonzos vis dar tikisi įgyvendinti "Lenino siekius", nes gerai žino, kad jiems mirus, mirs ir komunistinė misija. Todėl pats laikas skubėti. Be to, Sovietų Sąjunga ekonomiškai yra atsilikęs kraštas. Tik vienoje srityje, būtent karinėje, jie tiki esą lygūs, o gal ir pralenkę JAV. O tai buvo pasiekta labai sunkiu

būdu. Taigi, dabar atėjo auksinė proga išnešti savo "saulę" už dabartinių sienų. Juk rusai irgi puikiai žino, kad ką jie paėmė po II Pasaulinio karo, tą vėliau Jalta, Potsdame, Helsinky jiems pripažino. Tai kodėl dabar taip negalėtų pasikartoti? Todėl — sovietai ateity arabams į "pagalbą", įvestų kariuomenę į arabų kraštus.

Amerika tradiciniai garsiai kalba apie demokratiją ir laisvę, apie tautų laisvą apsisprendimą. Bet praktiškai, tai yra tik gražūs žodžiai; ji siekia sau tik naudos. Bet šiuo atveju reikalas labai komplikotas: 1) rusams užėmus alyvos šaltinius ir strateginiai svarbias pozicijas, JAV aiškiai prarastų savo pirmaujančią poziciją pasaulyje, 2) Amerikos žydai verčia stoti karan, gelbėti Izraelį.

To pasėkoje rusų-amerikiečių kariuomenės susiduria kovos lauke: pirma Artimuosiuose Rytuose, paskui karas persimeta į Europą ir vandenynus, o po to raketos skrenda į Ameriką ir Rusiją.

Kada tai gali įvykti? Sunku tiksliai pasakyti bet galima gana logiškai nuspėti. Dabar JAV kongresas yra dar paskyręs 1.5 bilijono Izraelio ginklavimui. Dar tie ginklai nėra pasiekę Izraelio. Kai jie bus atvežti, reiks paskirti jiems karius ir juos apmokyti tuos ginklus naudoti. Tam turės praeiti bent metai laiko. Iš kitos pusės, per ilgai laukti irgi negalima, nes ir naujaisi ginklai sensta. O be to, arabai irgi smarkiai ginkluojasi. Taigi, atrodo, kad gana logiška spėti, kad Izraelis puls arabus 1977 metų pirmojoje pusėje. Vėsus žiemos ar ankstyvo pavasario oras gana tinkamas karo veiksmams Artimuosiuose Rytuose ir gana nepalankus rusams sniege padengtoje Sovietų Sąjungoje.

Ne šio straipsnio reikalas kalbėti apie karo nuostolius, bet visiems aišku, kad jie bus dideli. Tai kas daryti mums lietuviams?

Šeima ir pavieniai asmenys. Jei šiek tiek tikite, ką aš čia rašau, tai pagalvokite, kaip tokiu atveju išlikti gyviems. Šiame krašte mes nesitikime, kad ateis sovietų tankas ar pėstininkas. Gali tik atskristi sovietų raketa su branduoliniu užtaisais. Kur ji nukris, pagal užtaiso dydį, ten jokios gyvybės neliks gal 10-20 mylių spinduliu į visas puses, o pavėjui dar toliau. Nuo to sunku apsisaugoti. Bet ir už tos ribos dar daug kas žus nuo radiacijos, jeigu nebandys apsisaugoti. Tuo reikalu yra patartina įsigyti pirmosios pagalbos knygutę, kurią galima gauti kiekvienoje "Civil Defense" įstaigoje. Trumpai galima ir čia pakartoti. Reikia nuspręsti kur slėptis nuo galimos radiacijos: ar turi tinkamą slėptuvę savo rūsy, ar eisi

VAISTININKAS

S. ŠETKUS

1945 metų pavasarį, jau matėsi, kad karas Vokietijoje eina prie galo. Anglų kariuomenė nuo Hamburgo pusės stūmėsi tik iš lėto. Po nedidelių kautynių ji užiminėjo vokiečių paliktas vietas. Taip jau pasitaikė, kad mudu su žmona kartą pakliuvome į vieną tokių mažų vietovių, Falingsbostelio miestelį, tarp Hamburgo ir Hanoverio. Sunkiai, bet vis tik gavome kambarį vieninteliame viešbutyje, esančiame pačiame miestelio centre, prie pat geležinio tilto, einančio per nedidelį upelį.

Dienos slinko nuobodžiai, belaukiant ko nors naujo. Visi žinojo, kad anglai netoli, bet jokių gynimosi linijų čia niekas neruošė. Kartais, virš miestelio, pasimaišydavo keli lėktuvai, išbraižydami dangų tarytum cigaretės dūmais, kartais iš netolimo miškelio paspiaudydavo liepsnom

vokiečių artilerija, bet tai buvo ir viskas. Žmonės sėdinėjo viešbučio valgykloje apimti apatiškos ir spėliojo kada gi, pagaliau, pajudės iš savo vietų anglų kariai.

Vieną dieną, patį pirmą Velykų švenčių rytą, mus iš lovų išmetė nežmoniškas trenksmas, nuo kurio pabiro langų stiklai, išlaktė durys ir tinkas krito nuo sienų bei lubų. Nė nepamatėm, kaip atsidūrėm viešbučio rūsy. Čia, pasirodo, civiliai žmonės jau buvo įsitaisę senai ir gerai. Net guoliai buvo įtaisyti iš storiųjų rastų. Tikra tvirtovė.

Pirmąjį trenksmą palydėjo stiprus šaudymas. Atrodė, iš patrankų ir sunkiųjų kulkosvaidžių. Šaudymas kas minutę ėjo stipryn ir atrodė, artėja prie mūsų viešbučio. Neužilgo, nuo trenksmo jau drebėjo rūsys ir pro balkius ėmė bėgti žmonės. Po kurio laiko, į rūšį įbėgo du vokiečių kareiviai ir vienas puskarininkis. Kareiviai, numetę šautuvus, krito ant grindų ir bematant užmigo, o puskarininkis neskubėdamas

į viešą slėptuvę. Pasirūpink drabužių, maisto ir gėrimų bent dviem savaitėm. Turėk kišeninę lempelę, baterinį radiją, nes elektros gali nebūti; be to pirmosios pagalbos reikmenis; klausyk nuolat radiją.

Mūsų lietuviškieji veiksniai: VLIKas, Taryba, Bendruomenė. Sudaryti detalų planą, ką tokiu atveju daryti, ir jo nuorašus perduoti į patikimas rankas ir kitose vietovėse. Keletą tokių veiklos punktų siūlau čia pat.

1. Sudaryti nedelsiant tokius pat komitetus — pakaitalus kitose vietovėse, kurie tuo atveju, jei koks dabartinis komitetas arba jo atskiras narys žūtų, tuoj naujas komitetas perima pareigas. Tuo reikalu išduoti naujam komitetui įgaliojimus raštu ir supažindinti jį su pramatomos veiklos planu.

2. Sudaryti pokario laikotarpiui veiklos planą, kaip atstatyti prarastą Lietuvos nepriklausomybę.

3. Sudaryti tokį planą atskirai, arba veikiant kartu su latviais ir estais, tuo dedant pagrindus bendrai Baltijos tautų valstybei.

4. Numatyti asmenų sąrašą, kas įeity į laikinąją vyriausybę iš čia, ir ką galima būtų kviesti iš likusių krašte.

5. Sudaryti planą, kaip surinkti per trumpą laiką dideles sumas pinigų tokiai vyriausybei ir įvairiems specialistams bei jų įstaigoms palaikyti

6. Sudaryti sąrašą įvairios rūšies specialistų, kurie būtų reikalingi valstybės atstatymui. Pramatant, kad bus didelis specialistų trūkumas,

bandyti įtraukti pensininkus, kurių daugelis dar yra fiziniai ir dvasiniai stiprūs, turi daug žinių ir ilgą patyrimą, o be to — nuoširdžią Tėvynės meilę. Tokie žmonės gali būti dar labai naudingi.

7. Gerai apgalvoti ir iš anksto paruošti nurodymus, ką šiuo atveju turi daryti mūsų žmonės čia ir Tėvynėje. Juk per radiją tai galima padaryti. Protingi nurodymai gali sutaupyti daug žmonių gyvybių.

Šitai užsibaigs bene gėdingiausias žmonijos istorijoje laikotarpis, kur toks nusikaltėlis kaip bolševikinė Sovietų Sąjunga buvo pripažinta vadovaujančius veiksmu visuose tarptautiniuose santykiuose; kuri kalbėjo žmoniškumo ir laisvės vardu, o iš tikrųjų elgėsi kaip brutali ir kruvina kriminalistė visose moderniško gyvenimo formose. Vakarai, kurie iš tikrųjų žinojo, kas Sovietų Sąjunga yra, tačiau noriai su ja bendradarbiavo, labai dažnai pavergtųjų tautų sąskaiton, dabar už tai apmoka kaip labai užpelnytą duoklę tiek gyvąja jėga, tiek turtu. Ir jei paprastai kariai užbaigia pasenusias ir atgyvenusias filosofijas, taip ir šis karas užbaigs tą labai gėdingą marksistinę filosofiją. Nežiūrint padarytų didžiulių nuostolių, žmonija greit po karo atsigaus, nes ji bus laisva nuo bolševikinio slogučio, o be to, dabartinė technika labai daug žada žmonijos gerbūviui pakelti.

Mes, lietuviai, ištvėrkime iki galo. To reikalauja mūsų lietuviška savigarda ir krašte didvyriškai kovojanti tauta.

atsisėdo prie sienos, išsitraukė iš kišenės turbūt kokį romaną, ir įsigilino į skaitymą.

Virš lubų buvo viešbučio didoka virtuvė, kurion, matyti, suėjo daugiau karių, nes girdėjosi jų žingsniai. Koks buvo visų nustebimas, kai laiptų viršuje pasirodė trys anglų kariai raudonom beretėm ir atkištais durtuvais. Atėję į rūšį, jie vos galėjo prižadinti miegančius vokiečių karius. Puskarininkis pats atsistojo ir įsidėjo knygą į kišenę. Visiems trims buvo nurodyta pakelti rankas ir lipti laiptais į virtuvę. Po to, šie anglų kariai atsisuko į mane. Jau turėjau paruošęs lietuviškus dokumentus ir nors kartojau "Lithuanian, not German", jie nekreipė dėmesio ir nusivarė mane į viršų. Netrukus stovėjau kieme veidu į tvorą šalia eilės vokiečių karių, kurie visi irgi laikė aukštyn pakeltas rankas, kaip ir aš.

Rankos tirpsta, bet stovime gana ilgai. Ap-linkui girdime — traška visokios kariškos mašinos, dunda tankų šūviai, ir prie pat ausų kerta kulkosvaidžiai. Per tirštus dūmus nieko nematom, tik už tvoros matyti — guli pievoje iššaudyta gyvulių banda. Neužilgo, netoli mūsų atsiranda sunkvežimis, ant kurio stovi filmavimo aparatas. Kai anglų kariai vienas po kito narpliojosi nugriuvusio į upelį geležinio tilto griaučiuose, eidami į kitą upelio pusę, ir kai keli tankai ėmė šaudyti virš jų galvų, tada filmuotojai ėmė sukti aparatus. Baigę darbą, nufilmavo ir mus, dar vis tebelaikančius rankas virš galvos.

Vos begalėjau atlaikyti krintančias žemyn rankas, kai greta manęs atsidūrė vienas anglų karininkas. Nieko nesakė, kai nuleidęs vieną ranką suradau dokumentus kišenėje ir pakišau jam, sakydamas: "Lithuanian, civilian, not German". Liepė nuleisti rankas ir apsisukti. Tik spėjau prie viešbučio lango pamatyti išsigandusį žmonos veidą. Parodžiau lango link ir sakau: "My wife".

Karininkas paklausė ar moku angliškai, atsakiau taip, ir greitais žodžiais paaiškinau kaip čia atsidūriau. Klausiau, ar galiu eiti pas žmoną, sako ne. Pamojo netoli stovinčiam tankui, ir kai tas privažiavo, ranka parodė man lipti į viršų. Trys saulėje nudegę tankistai padarė man vietas.

Tankas bematant apsisuko ir iš karių sužinojau, kad turiu parodyti artimiausią kelią į anglų bei amerikiečių belaisvių stovyklą, kuri radosi kitoje miestelio pusėje. Juo labiau artėjome prie stovyklos, tuo labiau girdėjosi toje pusėje smarknis šaudymas. Pagaliau, mūsų tankas sustojo po medžiais. Viršininkas nurodo man surasti vais-

tinę, kuri, žinojau, buvo nepertoliausia, vėl priešingoje pusėje. Pasileidome dulkėtu kaimo keliu ir neužilgo jau stovėjome prieš vaistinę. Visur durys atdaros, bet nesimatė jokio žmogaus. Ieškoti teko man, nes anglai tol nelipo nuo tanko, kol nesuradau seną, visą drebantį vaistininką. Nors kalbėjau vokiškai, bet jis negalėjo manęs suprasti ir niekaip nepajėgė ištarti žodžio. Kai šiaip taip suprato, kad kariai nori tvarsčių ir jodo, tai tada šiek tiek nusiramino ir nuskubėjo ieškoti ko reikia. Kol jis ieškojo, kariai vaikščiojo po vaistinę, po visą butą, visai nekreipdami jokio dėmesio, kai kieme sprogo kažkoks sviedinys.

Po kiek laiko pasirodęs vaistininkas su reikiama dalykais, norėjo užrašyti ant jodo bonkos etiketės, bet negalėjo rasti parkerio. Kariai pamėgė vaistus, ir greit vėl sulipę ant tanko, pasuko į kitą kelią. Staiga, išgirdome vaistininko šauksmą: "Halt, halt!" Kariai juokėsi, rodydami jų kišenaitėse sukištus parkerius ir numoję ranka, įvažiavo į kelią šalimais, apaugusį aukštom liepom.

— Halt, halt! — rėkė iš paskos bėgdamas vaistininkas, ir kažkaip, paskutiniu momentu, išgirdau dar vieną, svarbiausią, žodį:

— Minen!

Vos tik tai išgirdę anglai, apsuko tanką ir pravažiuodami pro vaistininką, ėmė rėkti: "Danke-shoen!", žiauriu anglišku akcentu. Suglumęs senukas tik mostelėjo ranka.

Grįžtant per miestelį jautėsi, kad šaudymas jau baigiasi. Buvo gražus, saulėtas Velykų rytas. Tik dūmų stulpai, kylantys į dangų, išlaužyti medžiai, bei lankose ištiesę kojas negyvi gyvuliai, teberodė ką tik praėjusio karo pasėkas.

Viešbučio kiemo patvoryje vokiečių belaisviai jau sėdėjo ant žemės, atsukę nugaras į tvorą, o anglų kariai dalino jiems po didelį gabalą balto, gerai iškepto pyrago. Belaisviai, atrodė, netikėjo savo akimis tuo ką matė. Kiti, negalvodami kimšo didelius gabalus į neskustas burnas ir išplėtę akis žiūrėjo į dar pilną pyragų vežimą.

Tokiu tai būdu tapau tame miestelyje anglų vertėju. Kariuomenė iš lėto nusistūmė tolyn, palikdama čia tik komendantą ir nedidelį karių dalinį. Darbo buvo gana daug, nes miestelis prigužėjo buvusių visokiausių belaisvių, įskaitant lenkų bei sovietų, ir taip pat buvusių kacetininkų, vis dar dėvinčių balsvai-melsvai dryžuotais drabužiais. Gyventojai nebežinojo kur dėtis. Plėšimai vyko dieną ir naktį. Kartą, dienos metu, viename sode pasitiko ir mane du sovietai. Laikrodžio. Atsakiau jiems rusiškai, žiauriu chacholišku tonu, užbaigdamas tokiu rusišku keiksma-

Buvusio Lietuvos nepaprasto pasiuntinio ir įgalioto ministerio Vokietijoje Kazio Škirpos 1975 m. pasirodęs "Sukilimas Lietuvos suverenumui atstatyti" sukėlė lietuvių spaudoje įvairių pasisakymų, kurių plačiausias buvo išspausdintas "Dirvos" 1975 m. pabaigos numeriuose.. Čia, slapyvardžiu pasirašęs P. Kriaunys negailestingai keneda knygoje aprašytus įvykius ir dažnai suabejoja jų tikrumu. Jis taip pat nevengia įrodinėti, kad plk. Škirpa norėjęs ir pats save nepagrįstai pareklamuoti. Į tokį recenzento neigiamą nusistatymą plk. Škirpos ir jo knygos atžvilgiu, gal būtų, turėjo įtakos ir neigiamas buv. Lietuvos prezidento Antano Smetonos vestos politikos atvaizdavimas. Plk. Škirpai prikišamas ir nevienodas jo mastas, vertinant Lietuvos politiką Vokietijos atžvilgiu. Plk. Škirpa savo provokišką politiką knygoje vadiną didžiai išmintinga ir teikusia Lietuvai naudos, tuo tarpu voldemarininkų vesta provokiška politika vadinama beveik tautos išdavimu. Recenzento manymu žalingiausia knygos klaida yra bandymas "suplakti lietuvių tautos šimtmečiais puoselėtą ir ypatingai nepriklausomybės laiku subrandintą valstybingumą, Vokietijos ir sovietinės Rusijos karo išvakarėse virtusį visuotiniu sukilimu, su hitleriškuoju nacionalsocializmu". Pabaigoje autorius vis dėlto labai teigiamai vertina Škirpos energiją sukilimą organizuojant ir sukaupimą istorinių dokumentų, liečiančių Lietuvą ir kitus Rytų Europos kraštus.

1975 m. spalio 7 d., "Drauge", K.

Škirpa išdėstė savo realų planą Lietuvos nepriklausomybei vokiečių okupacijos metu atstatyti, bet tam planui pakenkusi susikūrusio VLIKo veikla. Į šį plk. Škirpos teigimą, 1976 m. sausio 15 d., "Drauge", atsiliepė A. Šova, nurodydamas, kad ir VLIKas prieš Lietuvos kariuomenės organizavimą nebuvo nusistatęs, bet tam buvo priešinga Reicho vyriausybė.

Net ir gen. P. Plechavičiaus suorganizuota Vietinė Rinktinė buvo likviduota, kai tik vokiečiai pastebėjo, kad rinktinė aklaiviškai nevykdo jų įsakymų.

1976 m. sausio 9 d. "Draugas" išspausdino V. Rm ilgomą straipsnį apie Lietuvos rezistencijos vadus, kurių vienas ltn. Adolfas Ramanauškas — generolas Vanagas buvo gimęs JAV. Sovietų jis buvo pagautas 1956 m. rudenį ir be teismo sušaudytas. Straipsnyje minimi ir kiti rezistencijos vadai, kaip plk. J. Vitkus — plk. Kazimieraitis, Julijonas Būtėnas, Juozas Lukša-Daumantas ir kpt. J. Žemaitis — generolas Vytautas. Straipsnio autorius siūlo atskirais minėjimais, pamaldomis, muzikos, dramos ir literatūros kūriniais prisiminti laisvės kovų epochą, davusią tiek daug didvyrių, nes šiais metais sukanka 20 metų nuo paskutinio Lietuvos rezistencijos vado ltn. Adolfo Ramanauško, arba gen. Vanago, žuvimo.

1976 m. pradžioje "Darbininkas" per kelis numerius spausdino LFB New Yorko sambūrio surengtame plk. K. Škirpos knygos "Sukilimas" pristatyme Vytauto Volerto skaitytą paskaitą. Čia autorius bando surasti paralelių tarp anuo metu buvusių lietuvių visuomenės nuotaikų ir dabartinių. Jei tuo metu okupantai organizavo mitingus Lietuvos vyriausybės ir partijų darbams pasmerkti ir iškoneveikti, tai dabar, gyvendami laisvame krašte, pergyvename vienų prieš kitus kiršinimo triumfą. Su knygoje paminėtais faktais ar jų aplinkybėmis, taip pat ir su knygoje autoriaus pareikštomis mintimis, paskaitininkas nepolemizavo.

Š.m. sausio 30 d. "Darbininke" Juozas Navakas recenzuoja ats. mjr. Petro Gudelio parašytą ir knygų rinkoje jau gaunamą knygą "Joniškėlio apskrities partizanai 1918.XI.27 -1919.

III.22" Knygoje yra vaizduojamas Joniškėlio apskr. partizanų kovos su į Lietuvą besiveržiančiais bolševikais. Autorius ir pats buvo tų kovų aktyvus dalyvis ir savo atsiminimus buvo spausdinęs nepriklausomos Lietuvos karinėje spaudoje, kaip "Karyje" ir "Karo Archyve", šaulių "Trimitė". Be to, atsiminimų medžiaga buvo papildyta ne tik kitų žmonių atsiminimais, bet ir įvairiais kitais šaltiniais. Visiems yra žinoma, kad dabartiniai Lietuvos okupantai įvairiais būdais stengiasi Lietuvos istoriją perrašyti pagal savus metodus ir įvykius nušviesti ne taip, kaip iš tikrųjų buvę, bet taip, kad geriau pasitarnautų jų melo propagandai. Tikrovei pavaizduoti šie atsiminimai tikrai pasitarnaus, nes knygoje pavaizduojama kaip dar vokiečių okupacijos metu įvairiose Lietuvos vietose kūrėsi savivaldybinės įstaigos ir įvairūs apsaugos būriai, kurie nieko bendro su bolševikiniais komunistais nenorėjo turėti. Tik bolševikams užplūdus, atsirado ir bolševikinės įstaigos, bet jos ilgai negalėjo išsilaikyti, nes gyventojai buvo prieš bolševikus nusistatę.

Ir plk. K. Škirpos "Sukilimas" ir P. Gudaičio "Joniškėlio apskrities partizanai" yra labai rekomenduotinos knygos, gyvai pavaizduojančios nenutrūkstančias mūsų kovas Lietuvos nepriklausomybei atstatyti.

Knyga apie Joniškėlio partizanus

Knygų rinkoj neseniai pasirodė nauja knyga iš Lietuvos nepriklausomybės pradžios kovų. Tai Petro Gudelio "Joniškėlio apskrities partizanai". Išleista pirmoji knygos dalis, kuri apima maždaug 3 mėnesių laikotarpį — nuo 1918 m. lapkričio 27 iki 1919 m. kovo 2 d. Tuo metu kaip tik buvo bejsikuriantieji bolševikų valdžia Lietuvoje. Šiaurės Lietuvoje, Joniškėlio apskrityje, susiorganizavę vietos partizanai stėjo ginti tada neseniai, vasario 16 d., paskelbtą nepriklausomybę. Knygoje pirmiausia aprašomi pirmieji žingsniai nepriklausomą Lietuvą kuriant — lietuvių valdžios kūrimasis Joniškėlio apskrityje. Dėl savo ypatingos veiklos ir neturėjimo ryšio su centro valdžia, ta apskritis buvo

(Nukelta į 80 psl.)

žodžiu, kad šie išsitempė kaip stygos, paskui apsisuko ir dūmė į krūmus.

Komendantas pasirodė gana geras žmogus ir sumanus administratorius. Neužilgo gavėms liko

tuščios nuo labai kerštingų svečių, kaimuose vaikščiojo anglų patulniai.

Vaistininko taip pat neužmiršau. Vieną dieną nuėjau pas jį ir padėkojau savo ir žmonos vardu.

BALYS PAVABALYS

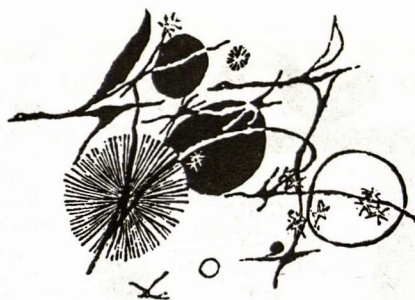
A PIECE OF PEACE

Štai detentė, broliai mano!
Galim knarkt, šiltai sugulę.
Dar mūs laidot jie nemano.
Liūlia liūlia.

Dar kviečiai terbon jiem byra.
Dėdė žino, kam juos kulia.
Net galva palovin svyra.
Liūlia liūlia.

Reikia, broliai, jau paliauti
Rūstint rusišką tetulę.
Ji mus kviečia obuoliauti.
Liūlia liūlia.

Tai užuomazga romano
Su katiušom ant mėnulio.
Dar mūs laidot jie nemano.
Liūlia liūlia.

ABSTRAKTAS IR JO RAKTAS

Ar aš tau, sese, nesakiau,
Kad niekada nebūsiu kiau?
Esu šaunus ir modernus
Ir suprantu visus menus!

Paleidau žirgą į lankas.
Griebiau teptuką į rankas.
Tuoju tapytoju tapau.
Žirgų žvengimą aš tapau.

Pradžia yra visai gera.
Tiktai žvengimo vis nėra.
Susimaišiau beveik visai.
Nejaugi žvengsiu aš patsai?

Bet argi tau aš nesakiau,
Kad niekada nebūsiu kiau?
Man žirgas virto abstraktu,
Mieloji sese, kaip ir tu!

APIE RAMOVĘ IR JOS DIDELĘ ŠLOVĘ

(New Yorko skyriaus 25-čio proga)

Kelkim taurę visi už ramovę,
Už save ir už moterų šlovę!
Jubiliejus yra jubiliejus:
Jo negalima švęst neapliejus!

Ta ramovė tai, broli, ramovė:
Joks pragmatikas jos nesumovė.
O jos vadas Jonas Rūtenis
Bus ne veltui New Yorke gyvenęs.

LVS "RAMOVĖ" NEW YORKO SKYRIAUS 25-čio APŽVALGA

(Justino Liaukaus pranešimas, padarytas jubiliejaus minėjime, sausio 17 d.)

Iš kur atėjome? kur vaikščiojome ir kur nu eisime? kaip tauta, kaip valstybė, kaip kariuomenė, kaip kariškos organizacijos? Tai visa Lietuvos istorija, kurios tankiame audinyje labai maža gijele yra įaudžiamas ir LVS "Ramovės" New Yorko skyriaus buvimas ir veikla.

Lietuvos audinyje yra gausybė gijų, siūlų, siūlelių įvairiausių spalvų ir ilgių. Daug jų bilzgėjo gražiausiais deriniais kaip: Šaulių, Durbės, Žalgirio, Salaspilio.

Tačiau, Montės pralaimėjimas, Mindaugo nužudymas, Vorkslos nepasisekimas, Marburgo sienų nepralaužimas, Jogailos-Jadvygos vestuvės, Sapiegų-Radvilų kivirčiai ir padalinimai tautos audinį sugadino. Vergovės trinityčius sukruvino sukilimai.

1918 vasario 16-tąją Lietuvos audinys atgijo pavasariu su Panevėžio, Radviliškio, Giedraičių deimantukais; su Augustavo, Seinų, Vilniaus mazgais ir kraujo dėmėmis. Tada išsitiesia nepriklausomybės laikotarpio vis gražėjantis tarpsnis iki lietuviškose staklėse įsisėdo velniškų užmačių rusas. Vėl mūsų kilimas yra retas, mazguotas, skylėtas, juodai raudonom dėmėm, bet sužibantis ryškiomis nerūdyjančio plieno gijomis, kurias vadinsiu: partizanai, Sibiro maldaknygė, Kalanta, Simas Kudirka, Sadūnaitė, kurios dega ir degina ir degins širdis, net ir apsnūdusių ir pavargusių.

Kas gi tas lietuviško audinio gijas traukia? Visi — tėvelis, motinėlė augindami sūnelį, dukrelę; išleisdami juos gyveniman dirvelę arti, tiltus statyti, kitus mokyti, knygas rašyti, tėvynę ginti.

Tėvynės gynimo gijas traukė berneliai-dobilėliai, išėję ginti prūsų, mušti kalavijuočių, tramdyti rusų, gintis nuo rusų, sukilti prieš rusus, neužsileisti lenkais.

O bernelius vedė: Montė, Mindaugas, Algirdas, Kęstutis, Vytautas, Katkevičius, Sapiegos, Radvilai, Kosciuška, Platerytė, Mackevičius, Kalinauskas... Žukauskas, Ladyga, Škirpa, Plechavičius... Daumantas-Lukša, Miškinis, Viesulas, Dešinys, Mykolas-Jonas...

Tremtyje tą pačią giją traukia Amerikos Liet. Legionas, Savanoriai-Kūrėjai, Ramovėnai, Birutietės, Šauliai.

LKVS "Ramovės" pradžia reikia laikyti "Lietuvos Laisvės Kovų Dalyvių Sąjungos įkūrimą 1948. XI.23, Hanau mieste, Vokietijoje. Įkūrimo suvažiavimą sušaukė Savanoriai-Kūrėjai. Jos valdybon buvo išrinkti: St. Raštikis — p-kas, P. Plechavičius — p-ko pavad., J. Bulika — sekr.-izd., nariai: B. Iva-

Justinas Liaukus daro pranešimą. L. Tamošaičio nuotr.

nauskas, A. Rėklaitis, Erdm. Simonaitis, Stp. Kaminskas.

Dėl skubios emigracijos LL Kovų Dalyvių Sąjungos veikla neišsivystė, pasiliko tik užsimojimai.

1950 m. balandžio 2 d., Čikagoje, buvo įsteigta atskira Lietuvių Karių Sąjunga "Ramovė", jos pagrindiniai tikslai:

- remti lietuvių tautos pastangas atstatyti nepriklausomą, demokratinę Lietuvos valstybę;
- įsijungti į kovą prieš pasaulio laisvei grėšiantį imperialistinį komunizmą;
- burti ir remti jaunimą kovai su komunizmu ir Lietuvos atstatymo darbui;
- palaikyti savo narių tarpe kilnias tradicijas, solidarumą ir draugiškumą;
- skatinti ir skleisti lietuvių tarpe vienybės, pasiaukojimo idėjas;
- kelti savo narių kultūrinį ir karinį išsilavinimą;
- rūpintis savo narių, patekusių į sunkumus moraline ir materialine parama.

Pradėjus steigti Sąjungos skyriams už Amerikos ribų, Sąjungos pavadinimas buvo keičiamas sekančiai:

1952 rugsėjo 8 į "Lietuvių Sąjunga "Ramovė", 1956 kovo 21 d., ją inkorporuojant Illinois valstijoje, į "Lietuvių Karių Veteranų Sąjunga 'Ramovė'". Sąjunga turi 20 skyrių.

LKVS "Ramovės" New Yorko skyrius buvo įsteigtas 1950 lapkričio 26 d.

Štai, steigiamojo susirinkimo protokolas:

Lithuanian League "Ramovė"
New Yorko skyriaus steigiamojo susirinkimo
1950 m. lapkričio mėn. 26 d.

PROTOKOLAS (1)

Susirinkimas vyko Tautiškos Vilties 337 41707 m. Brossard N.Y. Jame dalyvavo 13 kasimūnų, imęjų L. ir J.

Susirinkimo darbotvarkė:

1. Su-mo atidarymas,
2. Supažindinimas su L.S. "Ramovė" slaptu,
3. Naujo Yorko skyriaus baldybos rinkimas,
4. Su-užarymas.

Susirinkimo atidarymą ir pirmą vadovavo gen. st. p. k. Kraunaitis, kuris supažindino su L.S. "Ramovė" slaptu ir nurodė reikalingi įsirengti skyrius.

Susirinkimui įrengtamsi pritarė skyriaus steigimui.

Skyriaus baldybos pasiūlyt: gen. st. p. k. Kraunaitis, lt. Kėpalas, kpt. Kraunė ir kpt. Kraunė, kurie buvo renkami į rinkimą. Rinkimui paruošus parsiūstė sekančiais:

gen. st. p. k. Kraunaitis	Pirmimininkas
lt. Kėpalas	treč pirmimininkas
kpt. Kraunė	sekot. Pirmimininkas
kpt. Kraunė	Narys.

Su-užarymose priimta išvada pirmą parsiūst. L. Kraunė baldybos apie skyriaus įsirengimą ir laukti tolesnių nurodymų apie tolesnį veiklą. Skyrius įsteigė 13 narių.

Su-mas prandiję 1800 v. baigėsi 1115 v.

Kraunaitis
Steigiamas Su-mo Pirmimininkas
Kraunė
Sekotinis

Štai, pirmojo Valdybos posėdžio protokolas:

L. S. "Ramovė"

New Yorko skyriaus Valdybos posėdis 1951 sausio 13 d.

PROTOKOLAS (2)

Posėdyje dalyvavo visi Valdybos nariai: gen. st. p. k. Kraunaitis, lt. Kėpalas, kpt. Kraunė ir kpt. Kraunė;

1. Susipažinti su naujais L.S. baldybos aplinkos dariais

2. Mutarba apie priimtą narių vėlavimą,

- a) Padedant L.S. "Ramovė" slaptu nurodymams,
- b) Uvesti atskaitomųjų knygas,
- d) parasyti L.S. baldybos 13 narių pavadinimus: Kraunaitis, Kėpalas, Kraunė, Kraunė, Kėpalas, Kėpalas, Kėpalas, Kėpalas, Kėpalas, Kėpalas, Kėpalas, Kėpalas, Kėpalas.
- e) parasyti surinkti narių mok. 25% ir c. l.

- f) suužaryti skyriaus narių sus. mok. 10 d. 1800 v. Tautiškos Vilties kpt. Kraunė parasyti pranešimus apie atominę bombą.
 - h) suužaryti pagal galimybes parasyti spaudyti apie L.S. "Ramovė".
 - i) Valdybos nariaus užsprenu meruoti "kai" ir parasyti L. Kraunė.
- Posėdis prandiję 1800 v. baigėsi 1115 v.

Kraunaitis
Skyriaus Pirmimininkas
Kraunė
Sekotinis

New Yorke skyriaus narių skaičius svyravo nuo pradinių 13 iki 44, dabar sąrašuose yra 29.

Skyriaus veikla skaičiais, per 25 metus:

Atlikta valdybos posėdžių	136
sušaukta skyriaus susirinkimų	113
Skaityta paskaitų	50
Surengta minėjimų	39
Suruošta pobūvių	10
Padaryta išvykų	11

Skyriaus pinigai:

Pajamos	\$9,878.85
Išlaidos	\$9,489.26

Kasoje \$ 389.59

Skyriaus aukos (\$2,071.00):

“Kariui”	\$1,000
Invalidam	\$ 586
Įvairios	\$ 485
Kultūros Židiniui sutelkta	\$2,000.00

Pasireiškimai visuomeniniam gyvenime

Skyrius glaudžiai bendradarbiauja su šauliais, birutietėmis, anksčiau — su Amerikos Lietuvių Leigionu.

Skyriaus nariai priklauso Liet. Bendruomenei bei kitoms organizacijoms, dažnai būdami vadovybės pareigose.

Dalyvavo ar dalyvauja: Lojalumo paraduose, Klaipešos krašto minėjimuose, Dariaus-Girėno minėjimuose, Demonstracijose New Yorke ir Hartforde, Maironio mokykloje — proginiai pasikalbėjimai, Tautinių šokių grupės ir sportininkų parama, Kariuomenės atkūrimo minėjimai, Tautos šventės minėjimo atgaivinimas, Kapų lankymo tradicijos įgyvendinimas, Gen. Plechavičiaus minėjimo akademija, “Kario” 10-čio ir 20-čio minėjimai, parodos.

New Yorke skyriaus gijoje yra tikrai ryškus ir gražus siūlas, — tai žurnalas “Karys”, kurį Skyrius leidžia nuo 1954 m. balandžio 4 d. Tas siūlas yra jau virš 21 metų ilgio.

Išleidžiant 10 numerių per metus, viso išleista daugiau kaip 210 numerių, po 1,350 egzempliorių, viso išleista daugiau kaip 283,500 egzempliorių, užadresuojant daugiau kaip 270,000 vokų, adresų.

“Kariui” leisti iki 1975 metų prenumeratom ir aukom gauta \$201,889.45, išleista — \$194,926.72.

Į tą siūlą yra įvyta daug, daug valandų medžiagai surinkti, sutvarkyti, padaryti sultingai svarų, išore gražų, laukiamą ir ieškomą. Tos valandų valandos buvo, yra ir dar bus įvytos nenulstančio redaktoriaus Z. Raulinaičio, B. Balčiūno, J. Rūtenio, buvo a.a. St. Butkaus, K. Kepalo.

Leonas Bileris, vienai vienas, “Kario” siūlan įsuka tvirtą plieninę vielą, kuria ramiai, kantriai,

bet užtikrintai traukia “Kari” per finansines infliacijas.

“Kario” ekspedicijos “departamentas” yra didžiausias; jame buvo ar yra: Kęstutis Bileris, Vladas Bileris, jų močiutė a.a. J. Bilerienė, H. Petkevičius, V. Vilkutaitis, V. Šventoraitis, Jonas Tutinas, Petras Tutinas, Algis Norvila, Kostas Norvila, Danutė Norvilaitė, Snieguolė Liaukutė. Kai jų pritrūksta, mobilizuojami redaktorių ir administratorių, nes aš esu šio departamento vyriausias “direktorius”.

“Karys” išleido knygų ir atspaudų, iš viso 16: H. Sienkevičiaus — Kryžuočiai, 3 tomai; V. Biržiškos — Praeities Pabiros; O. Urbono — 1410 m. karas ir Žalgirio mūšis; O. Urbono — Didžiojo Šiaurės karo frontas Lietuvoje; Z. Raulinaičio — Durbės mūšis; Z. Raulinaičio — Aisčiai karinės istorijos šviesoje; Z. Raulinaičio — Hunų žygis į Prūsus; K. Škirpos — 5 DLK Kęstučio pulko kovos ties Seinais 1920 m.; Z. Raulinaičio — Galindai prieš Romą; Z. Raulinaičio — Vaidevutis; J. Variakojo — 4 DLK Mindaugo Pulkas; P. Žilio — Suomų-Sovietų karas; dr. J. Puzino — Kelias į Lietuvos nepriklausomybės atstatymą; Z. Raulinaičio — Prieš Vikingų audrą; Z. Raulinaičio — Apulės Užpuolimas.

Juose yra daug istorinės medžiagos, kuri gelbsti atstatyti lietuviško audinio išdilusią dalį.

“Kario” siūlas, kaip vijoklis, šakojasi, kabinasi, siekiasi vis pirmyn, platin, nes “Karys” yra laukiamas ir ieškomas. Daug jo skaitytojų iškeliavo ten, kur jau nebereikia skaityti, kaip kad New Yorke skyriaus nariai ir “Kario” skaitytojai: Buivydas, Petraitis, Šileika, Kan. Meškauskas, Kraunaitis, Grudzinskas, Kepalas, Butkus, Bobelis, Kirkyla, Alksninis, Novickis, Sirgėdas, Čėsna, Tomas.

Tačiau, “Kario” skaitytojų skaičius nemažėja. Bepaudžiant prenumeratorių adresus, tikrai gera darosi širdyje, matant jų tarpe pavardes: Melienė, Šarūnienė, Šaudzienė, Plaušnaitienė, Sirgėdienė, Kirkylienė, Čėsniene, arba, du broliai Dičiūnai ir Kepalas, kurie jų tėvam iškeliavus amžinybėn, pasiliko ištikimi “Kariui”.

“Kario” siūlas įsiveja į šaulių eiles, bet jaunąją kartą mažai pasiekia.

“Ramovė” jaunimo neprisiaugino; vieni jo neturim, gi turintieji jo neprisijaukinom taip, kad padėtų bei perimtų mūs traukiamą lietuviško audinio giją. Kas ją pririš prie tėviškės gijų ties Nemuno krantais?

Broliai šauliai dar turi galimybių atjaunėti, matosi gražūs žybčiojimai Bostone. Lauktina, kad tas judėjimas užkrės visus Šaulių Sąjungos padalinius.

Tremties kariškų organizacijų gijos estafetė privalo prisijungti prie vergaujančio brolio, uždegant laisvės žibintą Gedimino Kalne.

Redaguoja —
S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

LIETUVA — DIDVYRIŲ ŽEMĖ

Įsikūrusi prie Baltijos jūros, abiejose Nemuno žemupio pusėse, darbšti, taiki ir dora lietuvių tauta amžių bėgyje nuolat turėjo ginti savo žemę nuo plėšriųjų kaimynų. Ir vikingas, ir lenkas, gudas, rusas, švedas, kalavijuotis ir kryžiuotis, ir Vakarų Europos riterių būriai nuolat galando savo ginklus ir puldinėjo Lietuvą, norėdami ją užgrobti, jos vaikus nutautinti ir pavergti.

Savo žemę ginti priverstas lietuvis, gynė drąsiai ir narsiai, nei savo jėgų, nei gyvybės negailėdamas. Kovose lietuvis užsigrūdino. Lietuvių tauta tapo drąsia, narsia, nebijančia už savo žemę, savo tikėjimą ir įsitikinimus kentėti ir mirti. Nuolatinės kovos padarė lietuvių tautą — didvyrių tautą.

Net svetimųjų kronikos byloja apie nepaprastą lietuvių drąsą, jų didvyriškumą.

Kai kryžiuočiai įsiveržė į kunigaikščio Margio narsiai gintą Pilėnų pilį, nieko gyvo ten jau neberado. Prieš juos rūko didžiulis laužas, o jame svilo krūvos lavonų.

Pamatęs tai kryžiuočių vadas, suraukė kaklą ir pikta sumurmėjo:

— Laukiniai.

— Laukiniai — kartojo ir kiti vadai.

— Ne, jie didvyriai! — atsiliepė greta stovėjęs anglų riteris. — Aš grįžtu namo ir daugiau tokiuose žygiuose nebedalyvausiu.

Tylus ir nekalbus buvo ir belgų grafas. Jis, palingavęs žilą galvą, tarė:

— Laukiniais šiuos žmones lengva pavadinti, bet jei visi lietuviai taip gina savo tėvų žemę, tai nevaldyti jų, tai nevaldyti . . .

Lietuvių didvyrių eilės nesuskaičiuojamos. Jose yra vyrų, moterų ir vaikų. Kunigaikštienė Ona, Živilė, Gražina, lietuvių Joana Arkiētė — Emilija Platerytė, tai tik kelios, kurių vardus istorija mini. Bet kiek daug, kiek daug didvyrių, apie kuriuos istorija nerašo, kurių net kapų vieta nežinoma . . .

Juk didvyris ne vien tas, kuris ginklu gina tėvynę ir ją gindamas savo gyvybę paaukoja.

Didvyrė — kiekviena lietuvių motina, kuri prie ratelio spaudos draudimo metu mokė savo vaiką skaityti iš draudžiamos lietuviškos maldaknygės ar elementoriaus.

Didvyris — kiekvienas knygnešys, kuris iš Rytprūsių gabeno lietuvišką spaudą ir pagautas kentėjo Sibiro katorgoj ar rusiškam kalėjime.

Didvyriai — XIX a. sukilimų dalyviai, kurie prieš ginkluotus kazokus stėjo šakėmis ar lazdomis ginkluoti ir nugalėti buvo pakarti, sušaudyti ar kalėjimuose pūdomi.

Didvyriai — Lietuvos atgimimo sąjūdžio veikėjai: Basanavičius, Kudirka, Višinskis ir visi kiti, kurių žodis ir darbas pažadino lietuvių tautą, prikėlė ją laisvai gyventi.

Didvyriai — Kražių bažnyčios gynėjai, kuriuos sužvėrėję kazokai nagaikomis užkapojo.

Didvyrės — Kražių moterys, kurios greta vyrų gynė savo bažnyčią ir žiauriai išniekintose mirė.

Didvyriai — jauni, nepatyrę, bet atgimtančios tėvynės meile degę savanoriai kūrėjai, kurie stėjo su šimteriopai gausniais, patyrusiais priešų kariais į nelygią kovą ir ją laimėjo.

Didvyriai — Klaipėdos krašto sukilėliai, stovėję į kovą už savo tėvų žemę — Klaipėdos kraštą ir jį prijungę prie Lietuvos, jo natūralaus užnugario.

Didvyriai — Vilniaus krašto lietuviai, kurie lenkų persekiojami, baudžiami, kalėjimuose kankinami nepabūgo, išlaikė savo kalbą, savo tėvų palikimą ir meilę tėvynei Lietuvai.

Didvyriai — bolševikų ir vokiečių okupacijų pogrindžio veikėjai, kurie pogrindžio spauda palaikė tautos moralę, stiprino pavergtus brolius ir seses.

Didvyriai — kūdikiai, vaikai, moterys ir vyrai, kurie užkaltuose gyvulinuose vagonuose be oro, vandens ir paprasčiausių patogumų bu-

vo vežami į nežinomą ateitį, į tolimąjį Sibirą ir Arktiką.

Didvyriai — kunigai, kurie slaptai laikė pamaldas koncentracijų stovyklose, guodė ir ramino to paties likimo draugus.

Didvyrės — jaunos lietuvaitės, kurios pasuktinį duonos kąsnelį keitė į popierio skiauteles, ant kurių rašė iš širdies gelmių plaukiančias maldas.

Didvyriai — kūdikiai ir vaikai, kurie bado mirtimi mirė ištrėmime.

Didvyriai — Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos leidėjai, platintojai ir skaitytojai.

Didvyris — Simas Kudirka, kurio nepavykęs šuolis į laisvę ir drąsus laikymasis teisme atkreipė pasaulio dėmesį į okupuotos Lietuvos vaikų kančias.

Didvyris — Romas Kalanta, kuris degdamas šaukė "Laisvės Lietuvai".

Didvyriai — Andriuškevičius ir kiti, kurie susidegino, kad jų kančios atneštų vilties spindulėlį kitiems.

Didvyriai — Lietuvos dvasiškiai, kurie persekiojami, kalinami, į koncentracijos stovyklas siunčiami, o tačiau neišsižada tikėjimo ir atlieka savo pareigas.

Didvyrė — Nijolė Sadūnaitė, kuri teisme drąsiai gynė savo pažiūras ir už savo tikėjimą, už meilę tėvynei Lietuvai, buvo nubausta šešeriais metais koncentracijos stovyklon.

Didvyriai — Lietuvos Laisvės kovotojai, partizanai, kurie likę tėvynėje, ilgus metus kovoję su okupantu ir neleido jiems laisvai krašte saulialiauti. Nors jie visi žuvo, bet apie jų žy-

gius pasakos lietuvės motinos savo vaikams, jų žygiai bus aukso raidėmis įrašyti tautos istorijon. Daugelio jų kapai nežinomi, bet jų dvasia gyva, ji įkvepia kitus kovoti už savo teises.

Didvyriai — Povilas Petronis, Juozas Gražys, Virgilijus Jaugelis ir kiti, kurie už Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos ir maldaknygių spausdinimą ir platinimą kenčia įvairiose koncentracijos stovyklose.

Didvyriai — trys Vilniaus muzikos mokyklos studentai, kurie už patriotinių lapelių platinimą nubausti ir trejiems metams išsiųsti į koncentracijos stovyklas.

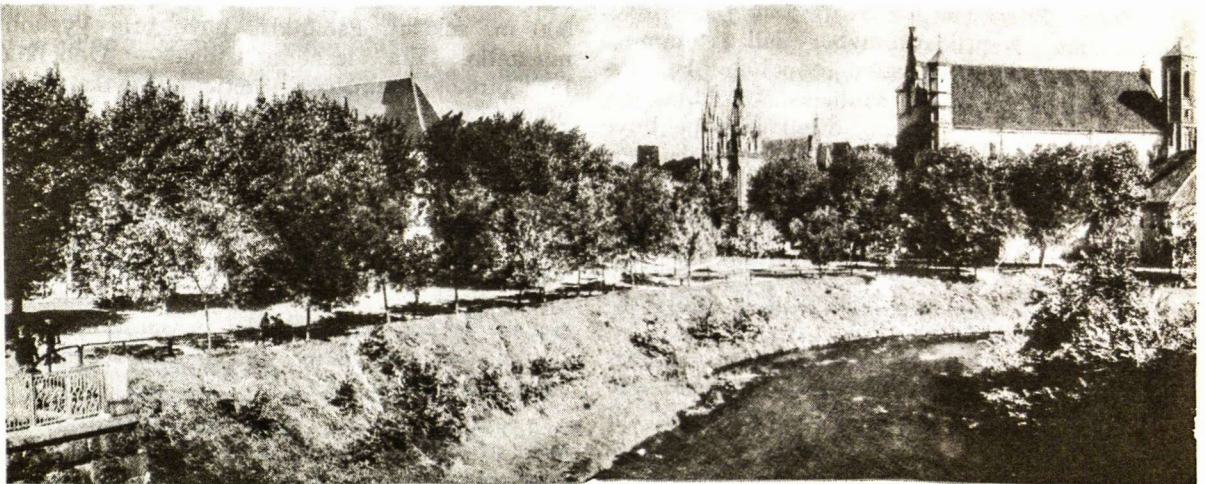
Didvyris — mokslininkas ir poetas Mindaugas Tamonis, kuris pareikalavo savo tautai elementarinių teisių ir už tai buvo uždarytas į psichiatrinę ligoninę, kur jam buvo išsvirkščiami įvairūs organizmą nuodijantieji vaistai ir kuris buvo rastas negyvas ant traukinio bėgių.

Tai tik maža dalelė Lietuvos didvyrių. Jų visų darbai ir žygiai, jų kovingumo dvasia testiprina mus visus. Testiprina mūsų ryžtą dirbti tėvynei Lietuvai, kovoti, kad ji atgautų laisvę, kovoti už kenčiančių sesių ir brolių teises.

Ypač Vasario Šešioliktąją švęsdami, susikaupkim ir pagalvokim, ar iš tiesų mes padarome viską — ką privalome padaryti? Ar mūmyse dega Lietuvos didvyrių dvasia? O gal kartais, savo ambicijų apakinti, pakenkiam lietuviškam reikalui? Gal lietuvybė mums tik etiketė, kuri duoda įvairių teisių, bet neuždeda jokių pareigų?

Lietuva — didvyrių žemė. Garbė Jums, Lietuvos didvyriai!

Vilniaus gotika.

Žuvę dėl Lietuvos laisvės ir iškankinti, Sibire mirę, Vyžuonų apylinkės šauliai

*Išauš laisvės rytas pavergtai tėvynei,
Skambės laisvės varpas Lietuvos vaikams.
Grįšim prie Kareivio Nežinomojo Kapo
ir dėsim vainikus kritusiems šauliams.*

Algirdas Budreckas

K. VYŽUONIS

Antanas Eimutis — policijos valdininkas, šaulys iš jaunystės dienų. Pogrindžio veikėjas nuo pat raudonosios armijos okupacijos pradžios. Vėliau vienas iš vadų. 1944 m. komunistinei lavai slenkant paskui bejėgę Hitlerio armiją, Vyžuonų apylinkės kovotojai pasidalino pusiau: vieni nutarė trauktis su jų vadu Antanu Eimučiu, kiti su Vincu Kauliniu — palikti kovai prieš užnugary. Stipriai ginkluoti Eimučio dalinio vyrai traukėsi, stabdydami prieš žvalgus, Svėdasų, Šimonių girios bei Biržų link. Gi gavę žinias, kad Jonišio valsčiuje jau yra bolševikai, patraukė į Latviją, Bauskės apskr. Čia kovoje su bolševikais mirtinai krito vadas Eimutis. Šaulys Juozas Saladžius buvo sunkiai sužeistas ir vokiečių karių paimtas į ligoninę. Tai buvo 1944 metų vasarą.

Petras Šileikis vadovavo Vyžuonų apylinkės kovotojams. Nepriklausomybės laikais tarnavo pasienio policijoje vyresniuoju policininku. Pasienio rajone vadovavo šauliams. Užplūdus komunistams 1945 m. vasarą, Šileikio grupė buvo apsupta: vieni prasiveržė, kiti pateko nelaisvėn. P. Šileikį be teismo, prie Karės-Kartuvių kalno, sušaudė.

Mykolas Jakšys — Vyžuonų miesto beturtis. Jis priklausė Vyžuonų būrio raiteliams, kuriems vadovavo šaulys vakt. Pranas Eigelis. Sušaudytas kartu su vadu Šileikiu.

Stasys Žvirblis — Vyžuonų miesto beturtis. Buvo šaulys raitelis. Sušaudytas su vadu Šileikiu.

Domas Bagočiūnas — Vyžuonų miesto siu-
vėjas, šaulys. Sušaudytas su vadu Šileikiu.

Vytautas Šileikis, Petro sūnus, moksleivis apie 17 m. Sušaudytas kartu su tėvu.

Kodėl gi bolševikai mūsų kovotojus sušaudė prie Karės-Kartuvių kalno? Aiškinama: Karės kalnas, šaulių fašistų kalnas, čia jie atlikdavo šaudybos pratimus. Ar ne su šaulių pagalba ant kalno pastatytas paminklas?

Vietos gyventojai kalną dažniau vadino Kartuvių kalnu, mat, pagal padavimus, čia baudžiavos laikais ponai kardavę baudžiauninkus. Taigi, ir antrieji baudžiavos ponai, bolševikai, šaudė lietuvius kovojusius prieš baudžiąvą prie to paties Kartuvių kalno.

Trys jaunuoliai, 14-16 metų amžiaus: S. Gučius, K. Saladžius ir P. Zabulionis sugalvojo Vytauto Didžiojo garbei ant Kartuvių kalno pastatyti didingą paminklą. Statymą pradėjo 1927 m. ir užbaigė 1930 — Vytauto Didžiojo metais. Taip gražiai paminėjo Vytauto Didžiojo 500 m. sukaktį. Paminklas buvo prie Vyžuonų miestelio, šalia vieškelio Utena — Debeikiai. Jau pirmos okupacijos metu bolševikai, kaip plėšrieji varnai, paminklą sunaikino.

Jau nuo seniau Vyžuonų miestelio aikštėje buvo Lietuvos kariams prisiminti pastatytas paminklas. Kadangi aikštė buvo maža, judėjimas didėjo, todėl šis paminklas buvo nugriautas, o naujas buvo pastatytas prie mokyklos, šaulių ir valsčiaus namų. Šį paminklą suprojektavo ir pastatė šauliai broliai Žiedai iš Garnelių kaimo. Jį bolševikai sunaikino tuo pat metu, kaip ir ant Karės kalno.

Šaulių namuose buvusi biblioteka buvo nemaža ir turėjo vertingų knygų. Jas visas komunistai sunaikino.

Vyžuonų valsčiaus gyventojai buvo labai

dideli patriotai, bet jų tarpe atsirado ir trejetas parsišlavėlių rusiškos komunistinės valdžios varovams.

Vincas Kaulinis, kilęs iš Biliūnų kaimo, buvo policijos vald., šaulys. Stalino-Hitlerio karui prasidėjus vadovavo kartu su Eimučiu Vyžuonų apylinkės Laisvės kovotojų daliniui. 1944 m. Kaulinis nusprendė pasilikti savo krašte, Utenos apskr. ir kovoti su okupantu. Pasidarė vienu vyriausių vadų. Bolševikams Kaulinis buvo legendariniai bausis kovotojas. Nežiūrint kokios bolševikų grupės puolė Kaulinio dalinį, jis išsilaikė net iki 1949 m. kovo mėn. Sužeistas pateko nelaisvėn ir buvo sušaudytas. Mūsų didvyrio lavonas buvo atvežtas į Utenos turgaus aikštę ir išgulėjo daug dienų.

Ateinančios žinios byloja, kad Kaulinio daliny veikė ir Regina Kumelytė-Ubeikienė.

Regina Kumelytė-Ubeikienė, Kurklių km. mokytoja, šaulė. 1943 m., kai Ubeikai rytojaus dieną turėjo krikštyti savo sūnų, bolševikiniai desantininkai iš visų pusių apsupo jų namus. Iš pradžių atidarė automatų ugnį. Niekas iš trobos neatsišaudė, neatsiliepė. Nežiūrint to, baudžiamą nešantys desantininkai į trobą įmetė granatą ir pasitraukė. Žuvo *Antanas Ubeika* ir krikštui paruoštas *kūdikis*. Reginei Ubeikienei buvo labai sunkiai sužeistos abi kojos. Jai kaimynai tuojau suteikė reikiamą pagalbą ir išvežė į Utenos ligoninę. Gydymas buvo labai ilgas ir sunkus. Ubeikienei pradėjus vaikščioti, 1944 m. vasarą, bolševikinė lava vėl priartėjo prie Lietuvos. Bijodama, kad nebūtų pribaugta ligoninė, pasitraukė pas gimines. Turimos žinios byloja, kad Ubeikienė tuojau susirišo su Vincu Kauliniu, ir buvo paskirta vade. Sakoma, kad ir Ubeikienė yra žuvus 1949 metais. Jos vyras buvo kilęs iš Padustėlio km., Dusetų valsč. Priklusė Petro Kuzmickio šaulių būriui.

Yra rimtų pasisakymų, kad Ubeikų užpuolimą yra įvykdęs Petras Kutka iš Gaidžiūnų km. Jis žmonių buvo vadinamas "tinginėliu". Brolio ūkyje nedirbo, tačiau, buvo dviratis ir visada gražūs kostiumai. Pats yra prisipažinęs, kad nepriklausomos Lietuvos laikais su komunistiniais uždaviniais tris kartus sukoręs į Maskvą. Okupavus Lietuvą, būdamas tik pradžiamokslis buvo paskirtas Utenos vykd. k-to pirmininku. Tai bolševikinis apskr. v-kas. Lietuvių trėmimai, suėmimai buvo aprobeuojami Petro Kutkos. Pabėgęs su duondaviais, vėliau buvo išmestas kaip desantininkas.

Bronius Putrimas, Mieželiškių pradžios mokyklos mokytojas, šaulys, Vyžuonų sk. Tautinės

Sąjungos p-kas. 1941 m. Baisiosios Birželio nakties metu keli bolševikų kariai apsupo Putrimo namus. Nakties plėšikai bijojo Putrimo ginkluoto pasipriešinimo. Su visa šeima išvežtas į Sibirą. Badaujantį privertė dirbti sunkius darbus, kaip ir daugelį tremtinių. Atėmė sveikatą ir kaip invalidą grąžino į Lietuvą, kur tuojau ir mirė.

Jonas Banys, Vyžuonų vkm., šaulys, Tautinės Sąjungos narys. Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Pensilvanijos angliu kasyklose užsidirbęs ir susitaupęs kiek dolerių, grįžo į nepriklausomą Lietuvą. Apsivedė. Nusipirko labai gražų žemės sklypą prie Vyžuonos upės ir Iženo ežerėlio. Tuojau pat pasistatė pavyzdingas trobas. Prisiaugino gražių juodmargių bandą, turėjo puikius arklius. Du sūneliai pradėjo lankyti Utenos gimnaziją. Samdiniai apie Banius sakydavo, kad tai mūsų geriausi tėvai. Nelaimėse Baniai pirmieji atėdavo su pagalba. Tai kas, kad Banys pūslėtomis rankomis uždirbęs dolerius pavyzdingai šeiminkavo. Juk jis amerikonas, šaulys, tautininkas, reiškia, komunistų-burliokų priešas. Sunaikint! Koks likimas Banio ir jo šeimos, žinių neturima.

Kazys Žiedas, Garnelių kaimo, šaulys. Kovose su bolševikais žuvo Tauragnų apylinkėj, Minčios miškuose.

Patrulionis Pranas, Garnelių km., šaulys. Pirmojo karo metu prarado vieną ranką. Taurus patriotas. Mūsų laisvės kovotojams ginklų tiekėjas. Suimtas, kalintas ir Tilžėj sušaudytas.

Petras Ruzgas, Garnelių km. Savanoris-kūrėjas, šaulys. Nepriklausomybės metais tarnavo pasienio policijoje. 1941 m. Baisiąją Birželio naktį suimtas. Nors ir tvirtas vyras, bet neišlaikė baudžiavinio Sibire darbo ir gyvenimo. Visišką invalidą grąžino į Lietuvą, kur tuojau ir mirė.

P.S. Prašome vyžuoliškių daugiau žinių ir pataisymų!

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Publijus Vergilijus Maronas, BUKOLIKOS IR GEORGIKOS, vertė dr. Antanas Rukša. Nidos Knygų Klubo leidinys nr. 95, 1975. 427 psl. Kaina \$6.50.

Bronys Raila, PAGUODA, III dalis. Nidos Knygų Klubo leidinys nr. 94, 1975, 387 psl. Kaina \$6.50.

Salme Pruuden, PANSLAVISM AND RUSSIAN COMMUNISM. Foreign Affairs Publishing Co. Ltd. 139 Petersham Road, Richmond, Surrey TW10 711, England. 60 psl. Kaina \$2.00. Išl. 1976 m.

Anatolijus Kairys, 3 KOMEDIJOS. Išleido knygų leidykla Dialogas, 1975 m., iliustravo dail. Zita Sodeikienė. 224 psl., kaina \$5.00.

The Home Guard of Lithuania in Exile expresses its sincere gratitude and deep appreciation to the

Honorable Edward Derwinski for his courageous, dedicated championship of the cause of restoring freedom to soviet-occupied Lithuania and other soviet-captive nations.

Y. J. Amosiūnas
National President
Home Guard of Lithuania in Exile

Kazys Musteikis
Gen. Committee
Chairman

V. J. Jurgaitis
President Chicago District
Home Guard of Lithuania in Exile

Chicago, Nov. 22, 1975.

The Home Guard of Lithuania in Exile expresses its sincere gratitude and appreciation to

William F. Anderson for his series of articles in the Chicago Tribune exposing covert actions to recognize the Soviet Unions illegal for-eign annexation of Lithuania and the other Baltic States of Estonia and Latvia in pursuit of "detente" with the Soviet Union. We honor you as a valued ally in our righteous struggle to restore freedom and independence to soviet-occupied Lithuania.

Y. J. Amosiūnas
National President
Home Guard of Lithuania in Exile

Kazys Musteikis
Gen. Committee
Chairman

V. J. Jurgaitis
President Chicago District
Home Guard of Lithuania in Exile

Chicago, Nov. 22, 1975.

Šaulių Žvaigždės Ordinais apdovanotiems lietuvių draugams, kongresmanui Edward Derwinskiui ir žurn. William Andersonui, LSST įteikti š K. Bertašiaus darbo meniški adresai. Nuotrauka P. Malėtos

ŠAULYS IŠEIVIJOJE

KAROLIS MILKOVAITIS

(Pabaiga)

Mums, deja, antrosios nepriklausomybės pabaigoje neteko tautos laisvės ginti. Aplinkybės tada tokiu milžinišku svoriu susidėjo mūsų nenaudai, kad bet koks ginkluotas pasipriešinimas būtų buvęs betikslis ir bereikalingas kraujo praliejimas. Bet tai nereiškia, kad viltis į laisvę dabar jau žuvo. Ne! Anaipatol, ne! Mes šauliai, turėtumėm būti tos vilties puoselėtojai ir skleidėjai, ir skelbti šūkį: “Tas laivės nevertas, kas nesiekia jos”. Toks įrašas šiuo metu turėtų būti ne vien šaulio, bet kiekvieno lietuvių širdyje įrašytas.

Sąlyga sėkmingai laisvinimo kovai vesti yra du dalykai: masė ir vienybė. Iš įvairių artimos praeities pavyzdžių matyti, kad ginklas, kuris skaudžiausiai pataiko okupantui tiesiai į jo slibinišką širdį, yra prieš jį sukilusi viešoji pasaulio opinija. Kad toji prielaida yra tikra, aiškiai įrodo raudonųjų suminkštėjimas sovietijos žydų atžvilgiu. Kai pasaulio žydai pradėjo prieš sovietus masines, plataus masto demonstracijas ir demaršus, kai susprogdino kelias bombas sovietų ambasadose, Sovietijos žydams staiga atsivėrė durys emigracijai į Izraelį. Kad toji prielaida yra tikra, rodo taip pat faktas, kad kai pasaulis balsiai subruzdavo prieš sovietus už paneigimą Aleksandriui Solženicynui įgimtųjų ir teisėtų laisvo žmogaus teisių, sovietai nedrįso jo likviduoti ar uždaryti, o davė jam laisvę. Kad ši nuomonė yra tikra, patvirtina ir Simo Kudirkos iš kalėjimo paleidimo įvykis. Juk jeigu latvis Briezė nebūtų Simo reikalą iškėlęs viešumon ir laisvame pasaulyje gyvenančiam lietuviui — daugiausia jaunimas, nebūtų sukurtę protestuoti ir demonstruoti, tai Simo likimas būtų buvęs okupanto išspręstas taip, kaip buvo išspręsta dešimties tūkstančių lenkų karininkų Katyno miške. Taigi, turime ginklą prieš okupantą, kodėl nenaudojame jo?

Atsakymas — trumpas ir paprastas: nepajėgiamė. Sakėme, kad sąlyga sėkmingai laisvinimo kovai vesti yra du dalykai, būtent, masė ir vienybė. Mūsuose nėra nei vieno, nei kito. O už tai, kad vienybės mūsųose nėra, kad masių nepajėgiamė suorganizuoti, kad laisvės siekimo dvasia mūsųose nyksta, kad besilankančių į šventes skaičius mažėja, negalima kaltinti vien tik eilinį tautietį. Esu nuomonės, kad dar didesnė kaltės dalis tenka mūsų veikėjams. Apstu yra taip vadinamų veikėjų — jų yra Šaulių Sąjungoje — kurie galvoja, kad be jų kitą dieną saulė danguje nepatekėtų. Tai asmenys, kurie nesuvaldomo savo garbėtroškumo vedami visur lenda, visur veržiasi užimti vadovaujamas vietas organizacijose, visur dominuoti, visur bent keletą banalių, bereikšmių žodžių pasakoti. Tokiu būdu jie užstoja kelią tiems, kurie ir ge-

riau sugeba ir dirbti norėtų, bet per juos neprieina. Gal būt, kad tokiuose jų veiksmuose nėra blogos valios, o nuodėmė yra vien tik tame, kad jie apie save yra geresnės nuomonės, negu kiti apie juos galvoja. Jie primena kitataučių posakį, kuris sako, kad gaidys apie save yra tokios geros nuomonės, jog galvoja, kad saulė kas rytą anksti teka vien tik todėl, kad nori jo kakariekavimo pasiklausyti. Tokių “veikėjų” veikla dažniausiai tik erzina, atstumia kitus ir laisvinimui jokios naudos neatneša. Tai asmenys, kurie okupantui yra naudingesni negu mums, nes okupanto tikslas kaip tik ir yra mus užliūliuoti tokių bekūrybinių “veikėjų” vadovybėje, kuriems asmeninė garbė stovi aukščiau Tėvynės laisvės. Jie laisvinimo darbe yra bereikalingas balastas — šalinkime juos!

Tai aštrūs žodžiai, sutinku. Bet atsiminkime, kad gyvename dar aštresnėje, dar žiauresnėje laiko epochoje. Gyvename žūtbūtinės kovos dienas. Kiekvieną mūsų slystalėją, kiekvieną mūsų nerangumą ar nesugebėjimą klaidą, kiekvieną mūsų silpnybę ir nepapildinimą okupantas išnaudoja ir atsuka ginklo pavidale prieš mus.

Ne vien tik suminėtieji “veikėjai” kalti, kad tautinių švenčių ir minėjimų lankytojų skaičius mažėja. Daug priekaištų galima padaryti tų švenčių rengėjams ir prelegentams. Pagalvokime, ką mes matome ir ką girdime nuėję į šventes? Dažniausiai vis tą patį! Kasmet vis matai tuos pačius nusibodusius veidus, girdi tuos pačius trafaretinius, pernai girdėtus, žodžius, kurie pernai buvo paimti iš užpernai metų. Ir taip tas užburtas ratas sukasi. Jokios kūrybos, jokios naujovės. Tikra bėda yra su mūsų prelegentais. Paimkime Vasario 16-sios minėjimą. Susidomėjęs mirtingasis, sėdėdamas kur nors auditorijoje ausis atkiša, dėmesį įtempia, net į priekį kėdėje pasvyra, kad tik nugirstų kiekvieną kalbančiojo žodelį. Ir ką jis išgirsta? Tą patį, ką girdėjo pernai, užpernai, prieš dešimt metų, būtent: “Lietuvos Taryba 1918-tųjų metų vasario 16-tą dieną paskelbė atstatanti Lietuvos nepriklausomybę ir t.t.” Ir kalbėtojas, įstojęs ir įsiūbavęs toje siauroje temos vėžėje prakalba valandą, aktualiųjų laiko problemų nepalietęs. Jei minima Lietuvos kariuomenės atkūrimo diena, kartojasi tas pat apie kariuomenę. Žodžiu, mūsų prelegentai kažkodėl užsispyrusiai mums vis mėgsta pasakoti kur mes buvome, bet vengia pasakyti, kur mes esame ir kur einame. Turime pripažinti nemalonų faktą, kad mūsų švenčių prelegentai, nors dažnai ir gilūs žmonės, neturi tos žiežirbos, kuri nukritusi tarp kelių sausų spyglių, sukelia miške gaisrą. Mūsų prelegentai neturi to asmenybės magnetizmo, kuris sutraukia minias klausytojų. Jų žodžiuose nėra tos oratoriškos kibirkšties, kuri klausytojuose iššaukia spontanišką užsidegimą revoliucijai. Ir tokių prelegentų dėka mes šiandien stokojame klausytojų. Nenuostabu tad, kad JAV-bėse plinta paprotys, vaišėmis ir kavutėmis vilioti žmones į minėjimus.

Šauliai sukruksime, gelbėkime padėtį ir nebijokime reformų, bet reformų Tėvynės laisvės naudai. Iš

savo švenčių, minėjimų šalinkime tuos, kurie nepajėgia ir nesugeba. Tokie trukdo. Šalinkime tuos, kurie migdo klausytojus ir atraskime naują savų prelegentų kadra. Net bažnyčia, atpažinusi laiko reikalavimus, rado reikalo atsisakyti kai kurių atgyventų tradicijų ir taikytis prie klausytojų. Klausytojas šiandien negyvena 19-tame šimtmetyje, kada užteko lietuviškos maldaknygės, seno lietuviško laikraščio, ar kur nors kluono klojime suvaidinto vaidinimo "Amerika pirtyje". Šių dienų klausytojas yra daug pažangesnis ir daug daugiau iš prelegento reikalauja. Jam neįdomu yra išgirsti ką jis jau iš vaikystės žino, ar kasdien laikraštyje pasiskaityti gali. Jis nori, kad prelegentas už jį būtų pranašesnis, gudresnis ir jam papasakotų ir paaiškintų tai, ko jis nežino ar nesupranta.

Prelegentas yra pats svarbiausias šventės ar minėjimo asmuo. Jo pareiga yra ne tik pažadinti klausytoją, ne tik sudrebinti jo sielą ir uždegti jo jausmuose naują Tėvynės meilės ugnį, bet taip pat įskiepiinti klausytojui pasiryžimą sukilimui prieš okupantą. Tik tada, kai mūsų minėjimai ir šventės vėl taps dvasinio atsinaujinimo manifestacijomis, mes galėsime atsikvėpti ir šviesesnėmis akimis žiūrėti į ateitį. Šauliai, būkime pirmieji tos minties vykdytojai. Dar yra daug tautiečių, norinčių išgirsti gero prelegento žodį.

Žodžiai "vienybė" ir "skaldymas" šiuo metu mūsųose yra permelyg dažnai kartojami. Yra tam priežastis. Bendra tautos nelaimė, rodos, turėtų visus mus cementuoti vieną prie kito; bendras Tėvynės laisvės tikslas turėtų, kaip rytmelio žara, išdegti tarpusavio nesusipratimus, bamius, ginčus.

Amerikiečių folklore yra labai reikšmingas posakis: "When you are down, the only way to go is UP!" Tai išminties žodžiai, tartum jie mums negalioja. Vietoj atsikėlus, nusipurčius praeities nesėkmių bei nesusipratimų dulkes, stoti bendron kovon, mes voliojamės po nesantaikos nešvarumus. Mes niekiname vienas kitą, nuodijame ir sunkiname Tėvynės laisvinimo pastangas, statome savo asmens garbę aukščiau švenčiausiųjų mūsų tikslų. O Lietuvos okupantas džiaugsmu netveria ir šaipydamišis šaukia: "Bravo, gerai darote lietuviai išėiviai. Piaukitės tarpusavy, kaip pikti šunes, aš kaip tik to tikiuos ir noriu. Tokioje tarpusavio nesantaikos ir rietenų padėtyje jūs esate man naudingiausi, nes skaldote savo jėgas ir silpninate kovą prieš mane".

Kas šiandien galėtų užginčyti, kad mūsųose tokie dalykai nevyksta? Kas gyvena Ciceroje — žino, kad taip yra. Kas gyvena Marquette Parke — žino, kad taip yra. Kas skaito lietuvišką spaudą — žino, kad taip yra. Priėjome prie to, kad jeigu viena organizacija, sakysime, vadovaujama Jono, 16-tos Vasario proga organizuoja viešą tautinės vėliavos pakėlimą su Lietuvos himnu, su patriotinėmis kalbomis miesto aikštėje, dalyvaujant amerikiečiams, miesto pareigūnams, tai organizacija, vadovaujama Petro, atsisako toje demonstracijoje dalyvauti. Priežastis: Petras su Jonu nesikalba ir vienas prieš kitą veda aršią apkalbą, net šmeižimų propagandą. Kas liūdniausia, tai faktas, kad

Jono ir Petro organizacijos dar neseniai buvo viena organizacija. Tai ne iš piršto išlaužtas pareiškimas. Tokie kurijozai vyko šių metų vasario mėnesį Čikagoje.

Tokie reiškiniai gerą lietuvių verčia sudrebėti. Kada Rusijos koncentracijos stovyklos prigrūstos ne kriminalinių nusikaltėlių, bet lietuvių — Jūsų ir mano tėvų, sesių, brolių; kada dešimtys tūkstančių Lietuvos tikinčiųjų, nepaisydami grėšiančio pavojaus rašo, pasirašo ir siunčia peticijas Jungtinėms Tautoms, maldaudami bent tikybinės laisvės; kada Lietuvos jaunimas slaptomis, šiaip atgabendame laiške prašo jų neužmiršti ir bent moraliniai juos remti sunkioje kovoje už laisvę, mes čia nepasidaliname įtakos sferomis bei organizacijų postais.

Vienas žinomas lietuvis patriotas, rašytojas, redaktorius, viename Čikagos lietuvių dienraštyje, rašydamas apie carinės Rusijos emigrantų išnykimą, tarp kitko, pažymėjo: "Nevieninga, suskaldyta rusų emigracija pasidarė nepajėgi, bolševikams nebepavojinga. Šios emigracijos sunykimo priežastys ir mums įdomios. Reikėtų pasimokyti, nes, atrodo, atėjo laikas". Tai yra be galo rimti, liūdni ir įsidėmėtini žodžiai.

Mes, šauliai, negalime ir neturime būti skaldymo ar skaldymosi nė iniciatoriai, nė dalyviai, o vien tik nuliūdę stebėtojai. Nes skaldymo sėkla, nežiūrint kada, kieno ar kokiu tikslu pasėta, yra žalinga. Viena piktžolė užveisia kitą, vienas blogis pagimdo kitą. Ant šaulio užkritusios tos negerovės, neprivalo prie jo prilipti. Šaulys, kaip antis iš vandens išlipusi, privalo nusipurtyti, kad visi nešvarumai nuo jo nubyrėtų.

VI. Pūtvis auklėjo Lietuvos šaulius, kad jie tapų dvasiniai stiprūs, vieningi, pasiryžę aukotis ir ginti Lietuvą nuo vidaus ir išorės priešų. Lyg pramatydamas Lietuvos okupaciją ir tautos tremtį, Pūtvis štai kokius nurodymus mums davė: "Turime išugdyti blaiavų ir taurų lietuvių, kad visi Tėvynės meile sucementuoti galėtumėm pastatyti tvirtovę, kurios amžiais niekas neišgriautų. Kurios bent viena plyta bet kur pasaulyje atsiradusi liudytų apie Lietuvą, keltų jos vardą ir dirbtų jos laisvės labui".

Tai VI. Pūtvio direktyva tremties šauliams. Ja privalome vadovautis šiame sunkiame tremties laikotarpyje. Ar sąžiningai vykdome mes ją? Ar pajėgsime vykdyti ją ateityje? Kokiame stovyje yra Lietuvos Šaulių S-ga Tremtyje?

Man asmeniškai labai rūpi S-ga ir jos ateitis. Ne viskas joje yra gera — yra negerovių, kurias reikia šalinti. Būtų negudru tai paneigti. Bet mums nė prieš vieną kitą išėivijos organizaciją nereikia linkėti ar kepturę kelti. Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje yra gerai organizuota, pažangi, elitinė lietuvių patriotų organizacija. Jos tvirtovė pastatyta ant tvirtų, garbingų pamatų, atsivežtų iš laisvos Tėvynės. Jos mokslas ir idealai sukurti ant krikščionybės, garbės ir Tėvynės meilės pagrindų. Joje nėra vietos kolaborantams, apsilėidėliams, trukdytojams, vien tik asmeninės gar-

bės ieškantiems. Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje uždaviniai yra kilnūs ir garbingi. Todėl, vykdydami VI. Pūtvio direktyvą, mes negalime ir neturime sukurti su plintančiu mumyse tautiniu nuomokiu. Mes privalome mokyti kitus lietuvius būti patriotais. Tremties šaulys privalo tapti tautinės — patriotinės minties puoselėtoju, skleidėju, misijonierium. Šaulys privalo tapti šių dienų aušrininku, varpininku, klystančių atvertėju, miegančių žadintoju. Gali ateiti laikas, kai Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje liks vienintelė pajėgi iševijos organizacija, ištikima tautinės meilės ir lietuviybės principams, nesutepta negarbės, bekompromisiniai kovojanti už pavergtos Tėvynės laisvę. Tokia galimybė yra ir jai reikėtų ruošti. Naujos aplinkybės, nauji laikai, uždeda naujas, papildomas pareigas bei atsakomybę ne vien tik S-gos centro organams, bet taip pat dalinių pirmininkams, valdyboms, šauliams. Naujos aplinkybės reikalauja intensyvesnės, apdairesnės, drausmingesnės Šaulių S-gos politikos. Jeigu norime išlikti pažangūs ir neatsilikti nuo laiko reikalavimų, tai turime šviestis ir auklėtis. Gyvename laikotarpyje, kuriame turime atkreipti daugiau dėmesio į šaulių kokybę, mažiau — į kiekybę. Taip darydami, mes turime siekti viršūnės, tobulybės, kad vieną dieną galėtume paskelbti šūkį: "Būti šauliu, reiškia būti aukščiausios rūšies lietuviu". Lietuvos Šaulių S-gos vieta darosi svarbi lietuviškoje bendruomenėje ir turime pasiruošti tą poziciją tinkamai reprezentuoti ne vien S-gos centro, bet ir dalinių plotmėje. Todėl, tarp kitų dalykų, man atrodo, atėjo laikas S-gos Kultūros vadovo etatą praplėsti, paverčiant jį S-gos Kultūros ir Mokymo sekcija — štabu, susidedančiu ne iš vieno, bet iš kelių asmenų. Šis štabas, greta esamų Kultūros vadovo pareigų, rūpintųsi šaulių mokymu — tautiniu auklėjimu, ruoštu ir periodiškai siuntinėtų daliniams trumpus pranešimus, referatus įvairiomis šaulių liečiančiomis temomis. Šie rašiniai būtų skaitomi ir diskutuojami daliniuose įvairių susirinkimų metu. Tas palengvintų pirmininkų darbą, suartintų ir užmegstų nuolatinių ryšių centro su daliniais ir žymiai praplėstų šaulio patriotinį bei visuomeninį akiratį.

Taip pat, man atrodo, reikalingi trumpalaikiai, sakykime 3-jų dienų, kursai dalinių pirmininkams, kuriuose, tarp kitų dalykų, būtų mokoma: a) S-gos organizacinė struktūra; b) šauliškoji ideologija ir etika; c) statusas ir drausmė; d) Dalinio vado pozicija ir orumas visuomenėje; e) valdinių mokymas ir santykiai vado su valdiniu; f) dalinys šventėje ir parade; g) kova ir kovos metodai su komunistine propaganda; h) santykiai su kitomis organizacijomis; i) tautinė ir tarptautinė, Lietuvą liečianti, politinė padėtis ir visi kiti dalykai su kuriais šaulių dalinio pirmininkui tenka susidurti. Ta pačia proga, iš naujo keliu leidinio "Šaulio Vadovas" reikalingumą. Visa tai koordinuotų — suvienodintų ir pagyvintų S-gos veiklą. Per 20 su virš metų nuo S-gos atkūrimo, S-ga savo

veiklos potencialo viršūnės nepasiekė. O galime! Turime tam reikalingas pajėgas.

Tai gi, darbo yra begalės! Sukruskime! Keiskime, kur reikia mūsų veiklos ir kovos ginklus bei taktiką. Bet pradėkime tai vykdyti dabar — ne ryt, ne poryt, bet dabar — šiandien. Mes neturime laiko atidėlioti. Mes negalime ilgiau tylėti ir vesti švelnutę, pūkinę politiką. Gyvenamasai laikotarpis ir padėtis mūsųose bei pavergtoje Tėvynėje reikalauja, kad taptumėm liūtais, tautiniais smogikais, su savita — patriotiniai šauliška politika. Esama tautinė ir tarptautinė padėtis mums draudžia ilgiau būti tik ložės kovotojais, mes turime būti pirmose fronto linijose. Kiekvienas mūsų! Anot vieno kalbėtojo, mes turime išmokyti, jei reikia, degti ant laužo, kaip kadaise degė Pilėnų kunigaikštis Margis, kaip Kalanta.

Prieš keleta dienų, Čikagoje, man teko kalbėtis su vienu buv. mūsų kariuomenės karininko žmona, kuri tik prieš dvi savaites grįžo iš Lietuvos. Ji sakėsi Lietuvoje senų pažįstamų ir artimųjų ratelyje atsargiai užsiminusi Romo Kalantos tragediją. Jų atsakymas į tai buvęs graudus ir nedviprasmiškas: "Mūsų daugelis mielai susidėgintumėm, jei žinotumėm, kad tuo Lietuvai laisvę atsiėksime". Ar tai reikia kam tolimesnių paaiškinimų ar įtikinėjimų? Kažin, ar ir toks pareiškimas nepaveiktų ir nesugėdytų čionykščių mūsų kolaborantiškai nusiteikusių okupanto klapčiukų?

Te šis Lietuvoje kenčiančių brolių pareiškimas suteikia mums naujo ryžto ir kovos dvasios. Te kiekvienas mūsų darbas okupantui byloja, kad nenurimsime ir nenusileisime iki pavergta Tėvynė nebus išlaisvinta. Težino okupantas, kad ne tam pirmieji Lietuvos kariuomenės savanoriai, kariai, šauliai ir kiti Lietuvos sūnūs kraują liejo ir mirė, kad be kovos ją dabar jam vėl atiduotumėm.

Kiekvienoje savo kalboje sakiau ir kartoju: te kiekviena mūsų demonstracija, kiekviena pasakyta kalba, kiekviena iškelta tautinė vėliava, kiekviena šauliška uniforma, kiekvienas tautiškas ženklas ant krūtinės, okupantui, kaip skardi pavojaus sirena, šaukia, kad mes — tremties šauliai, esame atviros ir aršios kovos stovyje su juo.

Tad į darbą, į kovą už mylimos Tėvynės laisvę! Atsiminkime, kad Tėvynė nevertins mūsų pagal tai, kiek medalių ant krūtinės parsivešime, bet pagal tai, kiek randų, įgytų kovoje už pavergtos Tėvynės Laisvę, mes turėsime.

Negaliu baigti nepakartojęs jau kita proga mano užsiminto jausmingo nuotyki. Vienas senukas kunigas, prieš eilę mėnesių, baigdamas pamokslą Čikagos Jaunimo Centro Tėvų Jėzuitų koplyčioje, pasakė sekančius žodžius: "Nesenai grįžau iš kelionės po Europą. Lankiau lietuvius, kur tik žinojau jų esant. Bet daug jų neradau. Lietuviai, mylėkime vienas kitą, nes mūsų jau nedaug beliko".

Mielosios sesės ir broliai, mylėkime vienas kitą. Vardan tos Lietuvos, vienybė težydi!

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

Įteikta premija laureatei, šaulei

Elenai Juciūtei, Sibiro kalinei

1975 m. gruodžio 6 dieną Jaunimo Centre, Čikagoje, įvyko buvusiai Sibiro kalinei, laureatei Elenai Juciūtei, iškilmingas premijos už knygą "Pėdos Mirties Zonoje" įteikimas.

Susidomėjimas šiuo vakaru, atrodo, buvo didelis, nes dalyviai netilpo didžiojo salėje, todėl buvo panaudoti ir balkonai.

Daugelis atsinešė jau anksčiau nusipirktas knygas ir gavo autorės autografą. Salėje jos knygos buvo greitai išparduotos ir daug norinčių knygų nebegavo nusipirkti.

Iškilmingą premijos įteikimo vakarą atidarė ir įvadinį žodį tarė Juozas Skorubskas. Pasveikinęs susirinkusius, jis priminė mirusį Kiprą Bielinį, kuris savo testamente užrašė 3,000 dol. autoriui, kuris geriausiai aprašys bolševikinį genocidą. Premijai skirti komiteto sekretorius A. Pužauskas perskaitė protokolą, testamento vykdytojas P. Venclova įteikė laureatei, šaulei Elenai Juciūtei premiją.

Pagrindinis kalbėtojas, prof. M. Mackevičius, priminė, kad esančios išvakarės premijos mecenato Kipro Bielinio dešimtųjų mirties metinių. Po to, trumpai papasakojo apie premijos mecenato tėvą, kuris buvęs knygnešys, o jo sūnus knygas rašė. Prelegentas įvertino Elenos Juciūtės atliktą didelį darbą, rašant knygą "Pėdos Mirties Zonoje".

Knyga pilna siaubingų išgyvenimų. Kas tik įmyne "mirties zonoje" pėdą, tam mirtis. Autorė gabiai ir labai imantriai aprašė visus savo išgyvenimus. Ne vienam skaitytojui nuriedėjo ašara, kiek daug jos kentėta.

Autorės mokslo draugė, S. Petersonienė, prisiminė keleta epizodų iš jaunystės. Kaikurie prisiminimai buvo malonūs ir prajuokino auditoriją, kiti gi, siaubingi pergyvenimai, buvo išklausti pilni užuojautos...

Po to teis. Algirdas Budreckas pasveikino laureatę šiais žodžiais: "Sibiro koncentracijos lagerių kankine, miela Sese Šaule!

Susirinkome čie ne tik Jus pagerbti, bet taip pat priminti lietuviams, kad Jūsų parašyta knyga "Pėdos Mirties Zonoje" yra mūsų kenčiančios tėvynės Lietuvos genocido ir koncentracijos lagerių tragiškų išgyvenimų veidrodys.

"Simo Kudirkos" šaulių kuopa, įvertindama šiuos Jūsų pergyvenimus ir

Mokytoja, šaulė, knygos "Pėdos mirties zonoje" autorė, Sibiro kalinė, "Kipro Bielinio" premijos laureatė Elena Juciūtė. Nuotrauka Kazimiero Sragausko

norėdama jus įamžinti, išleido Jūsų knygą. Šiandien negalėdama šiose iškilmėse dalyvauti, paprašė "Vytauto Didžiojo" rinktinę ją atstovauti. Su dideliu malonumu ir šauliška pagarba sveikinu Jus, miela sese šaule, laimėjus Kipro Bielinio premiją ir visų šaulių vardu dėkoju, kad ateities kartoms paliksime savo knygą, kuri liudys ne tik Jūsų išgyvenimus, bet ir parodys kiek daug kentėta ir išgyventa. Šauliai didžiuojasi Jūsų laimėjimu. Tebūna tai mūsų tolimesnės kovos ir stiprybės šaltiniu kovoje už tautos laisvę ir Lietuvos nepriklausomybę.

Šauliškos pagarbos ir padėkos ženklai, su sesių šaulių palyda, įteikiu Jums šią rožių puokštę".

Paskutinis žodis teko laureatei, kuri savo kalboje padėkojo knygą išleidusiems šauliams, premijos komisijai ir visiems, kurie prisidėjo prie šių iškilmių.

Meninę dalį atliko: Laima Rastenytė, Stasė Kielaitė ir Jonas Kelečius. Buvo suvaidinta Antano Rūko "Mano Tautos Istoriija", kurią paruošė muz. Darius Lapinskas.

Vakaro programą pravedė E. Pakštaitė. Po programos, Nidos restorane, laureatės garbei buvo surengtos vaišės.

Algirdas Budreckas

"Švyturio" kp. moterų sekcijos vadovės Angelės Šukienės ir jos padėjėjos Cecilijos Balsienės suorganizuoti rankdarbių kursai veikia antradieniais šv. Antano parapijos kavinėje. Rankdarbių mok. Juozas Jasiūnas moko siuvinėjimą, juostų audimą, Julija Bliūdžiuvienė — mezgimą, Pranutė Televičienė — siuvimą, Antanina Jonynienė žada pamokyti marginti margučius ir gaminti šiaudinukus.

LŠST CV leidžiamai, dr. K. Jurgėlos parašyti knygai išleisti aukojo: "Martyno Jankaus" kp., Brockton — 50 dol.; Jolanda ir Mykolas Kiziai, Windsoras, Kanada — 25 dol.; Juozas ir Jadvyga Černiauskai, "St. Butkaus" kp. — 15 dol.; Jonas Asminas, Detroit, Mich. — 15 dol.; "Romo Kalantos" kp., St. Petersburg, Fla. — 100 dol.; Julius Nesavas, Detroit, Mich. — 15 dol.; Albinas Repšys — 15 dol.; Stasys Bartkus, "Stasio Butkaus" kp. Detroito — 15 dol.; Emilija ir Vytautas Kutkai, "St. Butkaus" kp. — 25 dol.; Veronika ir Jonas Pleskai, Detroito — 25 dol.

Visi, kurie dar neprisidėjo, skatinami greičiau knygos leidimą paremti, nes tai visų dalinių ir visų šaulių pareiga.

Bendros Kūčios Detroite

Detroito jūrų šaulių "Švyturio" kuopos moterų sekcijos pastangomis, 1975 m. gruodžio 24 d. 8 v.v., buvo suruoštos šv. Antano parapijos kavinėje bendros Kūčios, kuriose dalyvavo daugiau kaip 60 žmonių.

Pradedant Kūčias Juozas Kinčius, pasveikinęs svečius, pakvietė kp. kapelioną kun. Kazimierą Šimaitį ir kp. p-ką Alfą Šukį uždegti žvakutes ant Kalėdų eglutės.

Kp. p-kas pasveikinęs svečius su Kalėdų šventėmis, pažymėjo, kad Kalėdos yra šeimos šventė ir kadangi daugelio šeimos yra išblaškytos, išsimėčiusios, tad šauliai šių švenčių metu jungiasi į vieną didelę šeimą ir ke-

linti metai bendrai švenčia Kūčias.

Kun. K. Šimaičiui sukalbėjus malda, pradėta Kūčių vakarienė. Laužėme ir dalijomės plotkelėmis. Marija Kinčienė turėjo plotkelę atsiųstą iš Lietuvos. Po plotkelių sekė valgiai, o jų buvo daug ir įvairių. Turėjome ir lietuviškų sližikų.

Akt. Algis Pesys paskaitė du eilėraščius: Kūčių vakarą (jo paties sukurta) ir B. Brazdžionio "Dievo Motinos Lopšinę". Jauna mergytė, Vilija Telyčėnaitė, padeklamavo "Tėviškės papėdėje" ir Angelė Šukienė — poetės Marijos Sims eilėraštį "Tėvynė šaukia".

Juozas Kinčius papasakojo kaip Kūčias valgė prieš 25 metus važiuoda-

Šaulių S-gos kultūrinėje stovykloje New Wasaga, Kanadoje 1975 m. liepos mėn. 3-6 d. S-gos Centro vald. pareigūnai žygiuoja stovyklos atidarymo vėliavų pakėlimui. Foto S. Urbono

mas į Ameriką laive: lietuviai susirinkome į Kūčias ir neturėjome ko valgyti. Visas mūsų maistas buvo tik plotkelės ir obuoliai.

"St. Butkaus" šaulių kp. p-kas Juozas Leščinskas papasakojo apie pasirušimą ir Kūčių valgymą Lietuvoje. Po Kūčių imdavo nuo stalo šieną ir nešdavo į tvartą gyvuliams. Gyvuliai Kūčių naktį kalbėdavo, tik nepasakė kokia kalba. Jai čia į pagalbą atėjo kun. K. Šimaitis ir pasakė, kad gyvuliai kalbėjo lotynų kalba ir jis tą jų kalbą išvertė į lietuvių kalbą.

Stepas Lungys pasveikino su Kalėdų šventėmis ir palinkėjo visiems sulaukti ateinančių Kalėdų ir vėl valgyti bendras Kūčias. Angelė Šukienė kun. K. Šimaičiui įteikė kalėdinę dovaną. Algis Bražėnas kun. K. Šimaičiui ir Alfai Šukiui įteikė po Juozo Daumanto knygą "Fighters for Freedom".

Kūčioms pasibaigus, kp. p-kas Alfa Šukis ir moterų sekcijos vadovė Angelė Šukienė padėkojo visiems už dalyvavimą bendrose Kūčiose ir sekantioms pagalbininkėms, padėjusioms Kūčias paruošti: Stef. Paulikienei, Emilijai Lungienei, Angelei Bukšnienei, p. Skarbulienei, p. Lelienei ir kitoms.

Po Kūčių, dauguma dalyvių ėjo į šv. Antano bažnyčią, į vidurnakčio Bernelių Mišias.

Antanas Grinius

Šauliai sutiko Naujuosius Metus

"St. Butkaus" ir jūrų šaulių "Švyturio" kp. bendras Naujųjų Metų sutikimas įvyko Lietuvių Namuose. Dalyvavo 111 žmonių. ➤

"Kar. Juozapavičiaus" kp. Klevelande užprenumeravo "Encyclopedia Lithuanica" Klevelando universitetui. Kuopa taip pat užsiprenumeruos 10 egz. dr. Kosto Jurgėlos knygos "Lithuania — the Outpost of Freedom" ir padovanos Klevelando universitetams, kolegijoms ir bibliotekoms. "Kar. Juozapavičiaus kp." valdyba prie universitetui siunčiamų enciklopedijos knygų: iš k. į d. M. Smelstorius — tiekimo vadovas ir vėliavnešys, V. Langienė — sekretorė, dr. K. Pautienis — kp. p-kas, L. Kazienė — išdininkė ir F. Navickas — kp. vice-pirm. Nuotrauka V. Bacevičiaus

Rengėjų vardu svečius pasveikino Stepas Lungys. Kun. K. Simaitis sukalbėjo maldą.

Vaišės buvo geros, nuotaika pakili ir jauki, Rimo Kaspučio orkestras išjudino visus. Šokti vietos buvo daug. Tad šoko seni, jauni ir maži. Iš jaunųjų pasižymėjo mažos sesutės Vytė ir Rūta Šnapštytės.

LŠST CV p-kas Vincas Tamošiūnas, 12 val. pasveikino pobūvio dalyvius ir kvietė šaulius ir svečius bendrai dirbti Lietuvos labui. Rimo Kaspučio orkestrui grojant, sugiedotas Lietuvos himnas ir išgertos šampano taurės.

Dalyviai dar ilgai linksminosi ir nenorom skirstėsi namo, nes sutikimas buvo šaunus.

Antanas Grinius

Montrealyje, Kanadoje

Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimas Montrealyje šiemet sutraukė didoką dalyvių skaičių, palyginus su praėjusiais metais. Jo surengimu rūpinosi sudarytas rengimo komitetas iš trijų asmenų: Ignas Petrauskas — "LK. Mindaugo" šaulių kuopos atstovas, Augustinas Kalvaitis — LKVS "Ramovės" skyriaus atstovas ir Bronius Kirstukas — "Neringos" jūrų šaulių kuopos atstovas.

Minėjimas pradėtas 23 lapkričio, atnašaujant šv. mišias abiejose lietuvių bažnyčiose. Mišiose už žuvusius Lietuvos laisvės kovotojus, atnašautose Aušros Vartų bažnyčioje, organizacijų atstovai dalyvavo su savo vėliavomis. Po pamaldų įvyko iškilmingas minėjimas parapijos salėje.

Rengimo komisijos pirmininkas Ignas Petrauskas, atidaręs minėjimą, pavedė jį pravesti jaunam šauliui Šarūnui Norvaišai-Giriniui. Į sceną buvo pakviestas Kanados kar. majoras R.V. Paukštaitis, kuris skaitė paskaitą tema: "Kariuomenė yra valstybės įrankis". Trumpoje, bet išsamiai paruoštoje paskaitoje, mjr. R.V. Paukštaitis daugiau palietė šiuo laikmečiu ateivių problemas, patardamas mokyti iš praeities, bet gyventi ir veikti dabartyje.

Antroje programos dalyje šeštadieninės mokyklos mokiniai, Ž. Jurkutė ir R. Staškevičius, padeklamavo kelis eilėraščius, po to, Montrealio lietuvių visuomenės mėgstamos sesutės dainininkės, I. ir R. Lukoševičiūtės, pajvairino koncertinę dalį savo dainomis, o Aušros Vartų parapijos vyrų oktetas, va-

dovaujamas solisto A. Keblio ir akompanuojant Mme Roch, atliko kelta dainų, tarp kurių buvo ir visų labai mėgiama daina "Aras".

Programai pasibaigus ir jos dalyvius apdovanojus rožėmis bei dovana, "LK Mindaugo" šaulių kuopos pirmininkas V. Sušinskas iškvietė į sceną ir pristatė apdovanojimui dr. P. Lukoševičių ir Z. Lapiną. Jiems KLB Montrealio apylinkės pirmininkas J. Šiaučiulis prisegė Šaulių Žvaigždės ordinus už nuopelnus lietuviybei. Šaulių Žvaigždės medaliais, už ištikimą tarnybą Šaulių Sąjungai ir už visuomeninę veiklą, buvo apdovanoti šauliai J. Babrauskas ir B. Kasperavičius. Jiems medalius prisegė "LK Mindaugo" šaulių kuopos garbės narys, Aušros Vartų parapijos klebonas kun. J. Kubilius, SJ.

Baigiamajame žodyje, šventės rengimo komisijos pirmininkas I. Petrauskas padėkojo visiems už skaitlingą dalyvavimą ir ypač mjr. R.V. Paukštaičiui už įdomią ir turiningą paskaitą. Po minėjimo dalyviai galėjo pasistiprinti čia pat veikiančiame bufete, kuriam vadovavo "Neringos" jūrų šaulių kuopos narė G. Kazlauskienė.

Reikia pažymėti, kad šiemet, kaip ir kiekvienais metais, prie bažnyčios buvo renkamos aukos karo invalidams, kuriems suaukota virš 89 dol. Susidaręs po šio minėjimo pajamų likutis, 59,25 dol. sumoje, buvo paskirtas Jau-nimo Kongreso reikalams.

Nijolė Bagdžiūnienė

A.A. ŠAULYS IGNAS BALAIŠIS

1975 m. gruodžio 6 d., Floridoj, staiga mirė Ignas Balaišis. Buvo gimęs 1896 m. lapkričio 14 d. Vilniaus krašte, Linkmenų miestely, caro Rusijos okupuotoj Lietuvoj. Ten augo ir mokėsi. Baigė dvi gimnazijos klases.

Prasidėjus I Pasauliniam karui buvo mobilizuotas. Pateko vokiečių nelaisvėn. Pabėgęs, nukeliavo iki Sibiro, Irkutsko. Norėjo per Vladivostoko uostą pasiekti Ameriką. Sužinojęs, kad Rusijoje kilo revoliucija, grįžo Lietuvon. Sibire susipažino su 1863 m. iš Lietuvos ištremtų lietuvių, trečiosios kartos dukra, Veronika Perminaitė. 1920 m. spalio 1 d. su ja sukūrė šeimą. Tuoj po Naujų metų jiedu pasiekė Lietuvą. Obelių geležinkelio stotyje gavo telegrafisto darbą. Priklausė Lietuvos Šaulių Sąjungai. Buvo kp p-kas ir būrio vadas.

J. Balaišis

Velionis buvo darbštus, tvarkingas ir pareiingas, todėl vyresnybės buvo paauskštintas į III klasės stoties viršininkus (Telšiuose ir Pilviškiuose). Su pavaldiniais buvo draugiškas, todėl buvo jų gerbiamas ir mylimas. Bet okupantų jis nekenė, todėl buvo pažemintas į stoties viršininko padėjėjų. Laimingu supuolimu išvengė Sibiro. Tuo metu sirgo ir gulėjo ligoninėj, o šeimos nebuvo namuose.

Velionis buvo parvežtas į Čikagą. Po pamaldų Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioj, gruodžio 11 d. palaidotas šv. Kazimiero lietuvių kapinėse Čikagoj.

Liko žmona Veronika ir duktė Janina su šeima okupuotoje Lietuvoje, sūnus inž. Viktoras ir duktė Laima su šeimomis, čia, Amerikoje. Senelio taip pat liūdi šeši anūkėliai.

1944 m., karo audroms siaučiant, pasimetė su šeima. Velionis tai skaudžiai išgyveno. Labai ilgėjosi tėvynės Lietuvos ir saudytos šeimos. Darė daug žygių išsikviesti Lietuvoj likusius šeimos narius, bet jų neišleido.

Mielas Ignai, palikęs visus rūpesčius ir vargus, ilsėkis Viešpaties ramybėj. Gal aname pasauly visiems lietuviams likimas bus teisingesnis.

Andrius Laukaitis

LIETUVOS ŠAULIŲ S-GOS VEIKLA 1940 M. PRADŽIOJE IR LIKVIDAVIMAS

(Pradžia 1975 m. sausio KARYJE)

Iš viso tenka pabrėžti, kad kaip per Lietuvos kariuomenės reformą, taip ir per Šaulių Sąjungos likvidavimą bolševikams visai nerūpėjo brangaus turto, net ginklų, likimas, naikinimas, gadinimas ir net žuvimas. Nerūpėjo ir sistemin-gas darbas bei tvarka. Bet dėl to ypatingas dėmesys buvo kreipiamas į stachanovietišką tempą ir net į neįvykdomų įsakymų vykdymą. Lietuviai pareigūnai iš pradžių buvo labai jautrūs ir negalėjo net įsivaizduoti, kaip galima taip dirbti, bet vėliau apsirato, jautrumas dingo, ir neįvykdomus stachanovietiškus įsakymus pradėjo vykdyti tik formališkai (popieriuje), visai neat-sižvelgdami į tai, ar iš tikrųjų tai galima bus bent paviršutiniškai aptvarkyti, ar ne, ar bus turto nuostoliai, ar ne. Lietuviai pareigūnai žiūrėjo į turto likvidacinį darbą gal per daug formališkai, per daug sąžiningai. Jei šioje srity jie nebūtų buvę tokie jautrūs, tai būtų galėję daug visuomeninio turto išgelbėti ir palikti lietuvių rankose.

Dar bevykdant Šaulių Sąjungos likvidaciją, į Šaulių Sąjungos centro namus (Stalino prospekto Nr. 20, taip tada bolševikų buvo perkrikštyta Laisvės Alėja) pradėjo reikšti pretenzijas kelios bolševikų įstaigos. Pirmiausia, į čia buvo atkeltas Liaudies kariuomenės spaudos ir propagandos skyrius. Paskui čia įsikūrė "Partijos švietimo namai". Jų viršininke ir direktore buvo Lietuvos komunistų partijos paskirta Trečiokaitė, nors faktiška tvarkytoja buvo iš SSSR atvykusi rusė. Šių namų naujieji šeimininkai ilgai ginčijosi su naujų profesinių sąjungų centru, negalėdami pasiskirstyti ir pasidalyti Šaulių Sąjungos namuose rastą fortepioną, baldus, rašomąsias mašinėles. Buvusiam Šaulių Sąjungos centre jau spalio 24 d. buvo "Tarybų Lietuvos marksizmo-leninizmo kursų" I-osios laidos išleistuvės ir II-osios laidos pradžia. Rugsėjo 24 d. "Tiesa" (Nr. 88), aprašinėdama naujuosius "Partijos švietimo namus", be kitko piešė tokius vaizdelius:

"Partijos švietimo namuose, skaitykloje, visų dėmesį traukia priešakinė siena. Didelis užrašas: "*Stalinas — tai Leninas šiandien*", raudona vėliava ir fotografijos. Tai Stalino kampelis ...

... Ten pat didžiulė paskaitų salė su skoningai įrengta scena. Iš raudonojo fono žiūri į mus Lenino ir Stalino atvaizdai".

Štai kuo buvo pavirtę Lietuvos Šaulių Sąjungos namai.

Šaulių Sąjungos skyrius Vytauto Didžiojo Karo Muziejuje buvo panaikintas ir visi jame buvę eksponatai išnešti (jie liko išsaugoti).

Karo Muziejaus sodelyje pastatytą paminklą — biustą Šaulių Sąjungos kūrėjui, organizatoriui ir ideologui a.a. Vladui Pūtviui-Putvinskiui bolševikai manė sugriauti. Šis reikalas buvo keliamas LTSR liaudies švietimo komisaro paskirtoje komisijoje Karo Muziejui reorganizuoti. Tačiau nebuvo spėta to sumanymo įvykdyti.

Dar tenka pabrėžti labai populiarius Šaulių Sąjungos centrinį chorą ir 22-osios geležinkeliečių šaulių rinktinės vyrų chorą "Perkūną". Abudu jie, pergyvenę daug sunkumų, net bolševikų okupacijos metais nebuvo suirę ir savo gražiomis lietuvių dainomis stiprino visų juos klausiusių lietuvių, ir, ypatingai šaulių, pasiryžimą ir viltį į geresnę ateitį. Aišku, kad jie negalėjo pasilikti, kaip likviduotosios Šaulių Sąjungos chorai, todėl pirmasis pasivadino D-ro Vinco Kudirkos vardu, o antrasis "Perkūno" vardą pakeitė į nemažiau galingą "Galiūną". "Perkūno" choras tokį persikrikštinimą turėjo padaryti geležinkelių dirbtuvių darbininkų komitetui reikalaujant. Tuo reikalu buvo sušaukti net trys susirinkimai. Trečiame susirinkime buvo griežtai pareikalauta choro pavadinimą pakeisti, ir choras turėjo tą reikalavimą įvykdyti. Bolševikai versdavo chorą dainuoti revoliucines dainas; choras priešindavosi ir derėdavosi, reikalaujamas greta kiekvienos revoliucinės dainos dainuoti ir lietuvių dainą. Choras turėjo dar ir Nepriklausomos Lietuvos laikų savo garbės knygą su labai gražiais atsiliepimais apie choro koncertus. Ji buvo bolševikų iš choro atimta. Prieš pat karą, birželio 20 d., iš Maskvos buvo atvažiavęs žydas kino operatorius filmuoti chorą. Befilmuojant, jam ir "politrukui" nepatiko liūdni choristų veidai, ir buvo reikalaujama juoktis ir šypsotis. Pakeitęs "Perkūno" vardą į "Galiūną", choras veikė visą bolševikų okupacijos metą, bet, bolševikus iš Kauno išvarius, jau birželio 26 d., laidojant Kaune žuvusius lietuvius partizanus, choras dalyvavo laidotuvėse vėl pasivadinęs senuoju savo vardu "Perkūnas". Nepriklausomybės laikais, bolševikmečiu ir vėliau chorui visą laiką vadovavo M. Liuberskis.

(Bus daugiau)

Kai kurie pasireiškimai nūdienėse kautynėse technologijos pažangos įtakoje išryškina naują karo veiksmų charakterį.

Greitas ginklų keitimas — gerinimas, pritaikant naujiems reikalavimams, naujų pagaminimas ir įvedimas ginklaviman, ypatingai raketų ir branduolinės energijos, plataus masto šarvuotųjų naudojimas kaip pagalbinės priemonės ir kaip savistoviai veikiančių dalinių strateginiuose ir taktiniuose uždaviniuose, nauji prieš-tankiniai ir priešlėktuviniai ginklai, naujai pritaikyti lėktuvai remti žemės dalinių veiksmus, įskaitant helikopterius, kurie ypatingai plačiai buvo panaudoti Tolimųjų Rytų kariniuose veiksmuose, elektroniniai ir įvairūs trumpų bangų (šviesos) įrenginiai, pakeitė karo veiksmų teatro veidą. Šiandieninių kautynių esmę sudaro greitas susiorientavimas aplinkybėse ir greitas sprendimas, judrumas, greitas ir netikėtas veikimas sudarant naujas aplinkybes ir naujamai vadovavime. Nūdienių kautynių veiksmams išsiplėtė frontu ir gilumon. Branduolinės energijos taktiniai ginklai privers atsiskyti iki šiol naudotų kautynių formacijų (tai ypatingai išryškina rusų paskutiniuose manevruose), įneš naują kautynių pobūdį. Kovotojų moralinė — psichologinė ir fizinė įtampa yra ryškiai padidėjusi ir ateities kautynėse pareikalaus dar daugiau pastangų. Galimi didesni nuostoliai medžiaginės ir gyvosios jėgos.

Taktinių veiksmų pagrindu ir toliau pasiliks agresyvumas, nes patirtis parodė, kad iniciatyva pereina agresyvaus pusėn, tuo būdu priešininkas verčiamas kautis jam nepalankiose sąlygose. Agresyvumas ypatingai privalomas vadams, kurie neuilstamai formuoja veiksmų teatro pobūdį greitais ir drąsiais sprendimais ir jų vykdymu, pasiekiant laimėjimą mažais nuostoliais. Agresyvumas reikalauja lankstumo — čia dogmatinės formos ir statutiniai paragrafai nevisuomet tinka.

Visuose kariniuose veiksmuose puolimas pasiliks sėkmingiausias, kai vykdomas aiškios idėjos pagrindu ir staigiai.

Didelis paslankumas atsiekiamas mechanizuotomis priemonėmis ir ugnies galingumu, todėl ir ginklavimas pastaruoju laiku yra ypatingai sustiprintas, pagerintas, gi mechanizuotos priemonės gausėja (šarvuoti pėstininkai, oro pėstininkai — kilnojant helikopteriais, plataus masto parašiutininkų-pėstininkų naudojimas su pagalbiniais ginklais). Taktiniai branduolinės energijos ginklai vartojami prasilaužimo kryptyse.

Didelis paslankumas yra reikalingas gynyboje, nes nuolatinio, tęstinio fronto nenusimato, todėl priešu prasiveržimai ar apėjimai, turi būti atstatyti gerai planuotais priešpuoliais, panaudojant judrias technines ir ugnies priemones. Užsivilkinę mūšiai paliko istorijoj. Juos pakeičia judrūs, trumpi ir intensyvūs kovų veiksmai.

Didelė kautynių dinamika reikalauja iš vadų aukštų asmeninių kvalifikacijų ir gero pasirengimo, o iš kautynių dalinių geros organizacijos. Reikia pastebėti, kad visapusiškos aukštos visų karių ir technologinės kvalifikacijos yra būtinybė moderniose kautynėse.

Įvairūs formalumai štabų ir dalinių komunikacijoj suprastinami iki minimumo, tuo sutaupomas laikas, neuždelsimi veiksmi. Ryšis palaikomas tik tiek, kiek būtina reikia, žinių perdavimo ir įsakymų redakcijos trumpinamos.

Pabrėžtina, kad prie nūdienės ginklų technologijos frontinis puolimas vykdomas tik išimtiniais atvejais. Pagrindė yra suradimas priešų gynyboje silpnų vietų, arba spėjimai (II Pasauliniam kare intensyviai naudoti apėjimai buvo vokiečių).

Kiekvienas dalinys privalo sugebėti veikti kautynėse nepriklausomai, atskirai, nesivaržant panaudoti savo iniciatyvą bendro uždavio ribose. Tas ypatingai liečia visų laipsnių vadus. Geriau-

si ginklai ir priemonės yra beverčiai kautynėse be aukštų kvalifikacijų vadų ir kovotojų. Todėl kovotojų dvasinės savybės ugdomos viso krašto apimtyje, pradedant šeimos ir mokyklos suole.

Zvelgiant į modernaus karo charakteristiką, reikia nuolat skaitytis su milžiniškais mokslo šuoliais ir technologijos pažanga, neužmirštant tautų ir pavienių žmonių psichologinio kitimo.

— Pernai amerikiečiai išdėstė į pozicijas "Safeguard" priešraketines raketes, "Minuteman" tarpkontinentinių raketų apsaugai. Priedui bus išdėstytos "Sprint" ir "Spartan" skirtingos tolimosios priešraketinės raketos.

— Rusai, pasinaudodami vokiečių panzerfausto principu, pagamino ir įvedė pėstininkų ginklaviman prieštankines raketes RPG-2 ir RPG-7V. Raketų užtaisai didelio galingumo sprogamos medžiagos, priekinė raketos dalis 80 mm diametro; raketos varymo kuras patalpintas 40 mm skermenio cilindro formos liemenyje ant kurio pritaityti suglausti keturi raketos stabilizatoriai — sparnai, kuriuos suglaustus laiko žiedas. Raketą dedant iššovimo vamzdin, žiedas nuimamas ir sparnai remiasi į vamzdžio sienas. Raketą iššovus, sparnai išsiskleidžia ir palaiko pastovumą trajektorijoje. Iššauta raketa, atsiskyrus nuo laidymo vamzdžio apie 100 metrų, pradeda varyti cilindriniam liemenyje esančio kuro, dėl to padidėja raketos lėkimo greitis, kuris palaikomas iki 500 metrų tolio. Šarvų pramušimo galingumas pakankamas kauti vidutinius tankus. Raketos ilgis 47 coliai, sveria 6.3 svaro. Tikra ugnis RPG-2 iki 165 metrų, RPG-7V iki 1000 metrų. Pradžios greitis apie 660 pėdų (sek). Raketų laidymo vamzdžiai turi optinius taikiklius, taip pat infra-raudonų spindulių taikymo įrengimus.

— Koncentruotų šviesos spindulių (laser) taikymo įrengimų pritaikymas praktikoje nuolatos didėja. Amerikiečiai aprūpino pėstininkus tokiu aparatu, kurio pagalba gali nurodyti žemės taikinius telktiniui šviesos spindulių pluoštu (maždaug rašomo pieštuko storio) lėktuvams ir helikopteriams, arba vietą kur reikalinga pagalba ar tiekimas. Naudojami telktiniai šviesos spinduliai priešui sunkiai pastebimi. Aparatas aprūpintas sausa baterija iš kurios gaunama energija; nesunkus, nejautrus drėgmei, sutrenkimams ir purvui.

— Bunderswehr nupirko iš anglų 10,000 "Milan" prieštankinių raketų, kurios pakeis iki šiol turėtas "Cobra". "Milan" veikimo tolis — 2 km.

KARIUOMENĖS ŠVENTĖ MELBOURNE

Melbourne, Australijoje, Kariuomenės atkūrimo minėjimą kasmet ruošia vietos "Ramovės" skyrius. Lapkritis — tai ramovėnų mėnuo. Pirmą surengiamas balius, kuris šiemet gerai pavyko ir loterija pasižymėjo fantų gausumu — net 16 jų. Šventės minėjimas buvo nukeltas į sekmadienį — lapkričio 30 d. Jis pradėtas, kaip kasmet, iškilmingomis mišiomis už žuvusius dėl Lietuvos laisvės karius. Prie altoriaus išsirikavo su sargybonis eilė organizacijų vėliavų, bažnytinis choras giedoja specialias tai šventei giesmes, o klebonas kun. Vaseris pasakė gražų, tai šventei pritaikytą pamokslą, ragindamas ir dabar visus budėti dėl savo laisvės.

Po pamaldų, netoli muose Lietuvių Namuose sugužėjusiems tautiečiams laukė ramovėnų rūpesčiu paruošti pietūs, po kurių Koncertų salėje prasidėjo minėjimo oficialioji dalis. Ją atidarė skyriaus pirmininkas V. Šalkūnas, paleisdamas vėliavų ir vaikučių su žvakutėmis procesiją į šalia esančią koplyčią, prie žuvusių karių paminklo padėti gėlių vainiką. Kun. Vaseriui tuo metu perskaičius invokaciją, buvo perskaitytas Centro V-bos sveikinimo raštas, naujai įstojusiems ramovėnams viešai prisegti ramovėnų ženklukai ir iškvieistas naujasis ramovėnas poetas Juozas Mikštas paskaiti savo paskaitą "Lietuvos Karys". Paskaitininkas suminėjęs lietuvių kario sudėtį didelę auką, priminė, kad ir dabar dar turime būti kariais, o tuos, kurie jau įkėlė koją į priešų stovyklą, jis griežtai įspėjo. Jo paskaita buvo per-

pinta savos kūrybos poezija ir tai darė ją ypatingai įdomia.

Po pertraukos vyko minėjimo koncertinė dalis. Ją pradėjo tos dalies pranešėja, gabi deklamatorė Dalia Antanaitienė, jautriai padeklamuodama R. Kisičiaus eilėraštį "Tėvynei". Toliau vyko eilės mūsų jaunųjų pasirodymai. Du jauni "pipiriukai" — Virginija ir Arūnas Bruožiai, gražia sutartine padainavo kelias daineles, kurios publikos buvo labai šiltai priimtos. Jaunutė balerina Asta Vaičiaitė gerai pašoko "Pirmą pasimatymą", o jaunųjų dainininkių grupė "Dainava", (jų tik ketvertukas), bet labai vykusiai padainavo keturias daineles. Be to, viena iš jų — studentė Zita Prašmutaitė, gražiai rojaliu paskambino gan ilgą Haydeno sonatą. O mikliųjų tautinių šokėjų grupė, tokios pat jaunos vadovės V. Sidabraitės paruošta ir vadovaujama, pašoko dviem išėjimais Kalvelį, Žiogelius, Šustą ir Malūną.

Na, žinoma, į šią programą buvo įtrauktos ir senesnės jėgos. Vietos solistas, baritonas Jurgis Rubas, gan dinamiškai padainavo Tamsiojį naktelį ir Dainą Vilniui. Poetas J. Mikštas dar padeklamavo iš savo kūrybos "Senam kareiviui", o Dainos Sambūrio Vyrų choras, vadovaujamas mūsų seno dirigento Alberto Čelno, padainavo — Kur tas kelelis, Sapnų pilis ir Į kovą. Pastaroji daina šios dienos užbaigai įspūdingiausiai praskambėjo.

Taip melburniška prasmingai ir gražiai praleido šią Kariuomenės šventę, pabaigai visi kartu sugiedodami Tautos himną.

N. Butkūnas

L.K.V.S. "Ramovės" Čikagos skyriaus narių susirinkimas

1975 m. gruodžio 14 d. Jaunimo Centro patalpose įvyko skyriaus narių susirinkimas, kurį atidarė skyr. v-bos vicepirm. J. Vilutis, perskaitydamas Tėvynės Prisiminimą ir pakviesdamas į prezidiumą A. Juškevičių ir A. Repšį (statutas reikalauja rinkti)

Buvo perskaityta patiekta darbotvarkė, kuri be pakeitimų buvo priimta. Atsistojimu ir minutės susikaupimu pagarbtas a.a. plk. A. Butkūnas. Sekė Vytauto Meškausko paskaita "Helsinkio konferencija", kuri tiek svetimoje spaudoje, tiek lietuvių, buvo plačiai aprašyta ir buvo daromos iš jos išvados. Kadangi prelegentui buvo duota tik 30 min. laiko paskaitai, tai buvo paliesti tik reikšmingiausieji konferencijos nuosprendžiai. Prelegentas darė išvadą, jog ši konferencija pavergtosioms tautoms buvo nieko gero nežadanti. Todėl pavergtieji patys privalo labiau glaudinti gretas, būti vieningais ir ryžtingais, o nepasitikėti visokiais pažadais, kurie yra tik balsų žvejybos, o ypač, kai stovime 1976 m. rinkimų angoje. Užbaigus paskaitą, kilo nemaža vertingų paklausimų, į kuriuos prelegentas davė konkrečius, nors ir trumpus paaiškinimus. Čia pat buvo prisiminta veiksmi Portugalijoje ir Angoloje. Kur įsikišimas į kitų kraštų vidaus reikalus, dar sutarties rašalui nenužiuvus, jau buvo lauzoma.

Pristatyti 5 asmenys, kurie pareiškė norą įstoti į ramovėnų eiles. Perskaitytas C. V-bos bendraraštis Nr. 117,

Melbourne, Australijoje, "Dainos Sambūrio" vyrų choras. Vadovas Albertas Čelna (x).

kurio pagrindinė mintis — sveikinimai Šv. Kalėdų ir N. Metų proga. Čia pat buvo iškeltas klausimas, kodėl neper-skaityti prieš tai išleisti C.V. bendra-raščiai Nr. Nr. 115 ir 116. Prašyta sekantiame skyriaus narių susirinkime juos perskaityti. Išrinkta 1976 m. nomi-nacijos komisija iš A. Rėklaičio, J. Šve-do ir St. Juro.

V. Diminskas, darydamas pranešimą apie skyriaus veiklą, pareiškė, kad v-ba metų bėgyje privalėjo tenkintis dirb-dama tik 3 asmenų sudėtyje, nes du nariai sirguliavo.

Prašė visų ramovėnų su šeimomis ir svečiais dalyvauti 1976 Naujųjų Me-tų sutikime, kurį rengia ramovėnai, kar-tu su birutininkėmis.

A. Rėklaitis, ilgametis Lietuvių Fon-do reikalų vedėjas, įteikė V. Diminskui L. Fondo V-bos paskirtą Jubiliejinį me-dalį, kaip labai realiai pasidarbavusiam Fondo Vajaus Komiteto nariui. Šis pa-reiškė gilią padėką už dėmesį ir kartu pareiškė, jog medalį perduos L.F. Va-jaus Komitetui, nes tai jų visų darbo vaisiai, taip pat palinkėjo A. Rėklai-čiui ir ateityje dirbti šio L. Fondo ugdyme.

J. Gaizutis, Pedagoginio Lituanistinio Instituto lektorius, kreipėsi į skyriaus narius su prašymu, kad skyrius sutik-tų pasiimti remti nors vieną šį insti-tutą lankančią studentą, teikiant jam fi-nansinę paramą, t.y., apmokėti 60 dol. metinę stipendiją. Po kelių pasisakymų, buvo patiekta galutinai spresti skyr. v-bai, jeigu ji ras ar sugebės sutelkti lėšų, nes visų yra vienas rūpestis — remti besimokančių jaunimą. Perskaitytas padėkos "Kario" administracijos laiškas, kuriame reiškiami skyriui nuoširdi pa-dėka, o ypač buv. "Kario" atstovui A. Rėklaičiui ir dabartiniam — J. Stan-kūnui.

C.V-bos p-kas K. Dabulevičius įteikė A. Rėklaičiui padėkos žymenį už pa-aukotus Laisvės Kovų muziejaus ekspon-atus. Kartu prašydamas ir kitus remti muziejų.

Tenka pastebėti, kad susirinkimas bu-vo gausus ir darbingas, tik visą lai-ką varžomas laiko atžvilgiu, kadangi buvo patiekta ilga darbotvarkė. Linkė-tina ateityje leisti norintiems pasisakyti, nes tik bendromis jėgomis kilsim į aukštumas.

S. J.

Paminėtas Klaipėdos Atvadavimas

Jau eilė metų, kai Woodhaveno, New Yorke, lietuviai bendromis pas-tangomis mini Klaipėdos krašto prie Lietuvos prijungimo sukaktį. Prieš 53 metus Klaipėdos krašto lietuvių patrio-tų įvykdytas sukilimas ir to krašto

prie Lietuvos prijungimas, mums lietu-viams yra ne mažiau reikšmingas, kaip ir pačios Lietuvos atkūrimas, t.y., Vasario 16 minėjimas. Dėl to lietuviai, kad ir tremtyje būdami, kiek sąlygos leidžia, stengiasi šią šventę iškilmin-gai atšvęsti.

Tad, šia proga, ir norėtusi apsisto-ti prie tokio minėjimo Woodhavene, įvykusio š.m. sausio 11 d., Evange-likų parapijos bažnyčioje, vadovaujamo-je uolaus klebono kun. P. Dagio. Tikrumoje, kun. Dagys minėjimą pradėjo dar prieš pamaldas, perduodamas per lietuvišką "Laisvės Žiburio" radio valandą turiningą ir minėjimui pri-taikytą paskaitą, kurioje buvo sujung-tos ir tautinės ir religinės temos. Buvo suminėta šimtmečius trukusi priespauda, kurią lietuviai didvyriškai atlaikė ir kryžiuočių pastangas sunai-kinti ir lietuvius ir lietuviybę, neat-nešė jiems laukų pasėkmių. Atsiradus palankesnėms sąlygoms, lietuviai savo ryžtingumu atsikratė svetimųjų prie-spaudos ir prisijungė prie laisvos ir nepriklausomos Lietuvos. Keliolikos metų laikotarpyje, t.y., iki žiauriosios bolševikinės okupacijos, Klaipėdos kraštas vispusiškai iškilo, o taip pat išsiplėtė ir pajūrio uostas, kuris Lie-tuvai buvo taip labai reikalingas.

Bažnyčioje iškilmės buvo pradėtos Ekumeninėmis pamaldomis, atnašau-jamomis kun. P. Dagio ir tėvo P. Bariaus, OFM. Pamaldose dalyvavo arti 200 asmenų. Buvo keletas sve-čių iš Kanados, kuriems tokios iškil-mingos pamaldos padarė gilų įspūdį; jie apgailėstavo, kad jiems Kanadoje panašių iškilmių neteko matyti. Baž-nyčioje šioms iškilmėms pritaikyta pa-mokslą pasakė tėvas P. Barius. Jis paminėjo, kad krikščionys tą patį Die-vą pradėjo skirtingai garbinti ir dėl to atsirado nesupratimų, įvairių skir-tingų nuomonių ir pan. Pats Popie-zius Paulius VI pripažino, kad buvo padaryta klaidų, ir ragino tikinčiuo-sius bendromis jėgomis klaidas atitai-syti. Pamaldų metu buvo bendrai gie-damos, vargonams pritariant bažnytinės giesmės. Solo giedojo sol. M. Razgaitis. Bendrai, kaip pačios pamaldos, taip ir iškilmėms pritaikytas pamokslas, su-sirinkusiems padarė gilų įspūdį, pade-dant įsijungti į religinį susikaupimą. Pamaldoms pasibaigus, susirinku-sieji iš bažnyčios persikėlė į čia pat esančią parapijos salę, kur parapijos šeimininkas kun. P. Dagys maloniai visus pasveikino, o parapijos mielos ponios pasirodė su tradicinėmis vai-šėmis — kava ir pyragaičiais.

Toliau sekė dalyvavusių iškilmėse

organizacijų sveikinimai ir padėkos. Trumpą žodį tarė "Ramovės" New Yorke skyriaus pirm. J. Rūtenis, sava-norių-kūrėjų vardu kalbėjo L. Virbic-kas ir New Yorke šaulių vardu — A. Jankauskas. Klaipėdos krašto lietuvis M. Gelžinis skaitė platesnės apimties paskaitą, kurioje suminėti Ekumeninių pamaldų reikšmę; iškėlė Klaipėdos krašto lietuvių per šimtmečius parody-tą pasiryžimą nenutolti nuo lietuvių tautos, nepasiduoti svetimoms įtakoms, kas ir buvo atsieta dėka didelių pas-tangų. Čia pat, p. Bublaitis padekla-mavo savo pačios sukurtą eilėraštį, ku-ris maždaug taip skambėjo: "O, Tė-vyne Lietuva, nenusimink. Tu vėliavą aukštyn pakėlus laikyk. Tu prieš di-džiūnus esi maža, bet Tavo praeitis yra didi. Ir ateis laikas, kai priešas Tau nusilenks, kaip jau ne kartą bu-vo praеityje".

Pabaigai, visiems padėkos žodį tarė V. Butkys. Ir taip, iškilmėse dalyvavę skirstėsi, kiekvienas su savo mintimis. nesurandant atsakymo į klausimą: ko-dėl, kai vieni bendrai stengiasi Die-vą garbinti, kiti, atseit, Dievo vardu, vieni kitus žudo.

Salietis

NEW YORKO RAMOVĖNAI MINĖJO 25 M. SUKAKTĮ

Sausio 17, šeštadienį; Kultūros Židinio mažojoje salėje LK Veteranų Sąjungos Ramovės New Yorke skyrius surengė savo veiklos 25 metų sukakties minėjimą.

Mažosios salės galinė siena buvo pa-puošta gražiu ramovėnų ženkliuku, kurį šiai progai perpiešė ir pritaikė dail. Čes-lovas Janušas. Ten stovėjo pultas, ten vyko ir visa programa, kai publika sė-dėjo prie apskritų stalų.

Minėjimą pradėjo ramovėnų skyriaus pirmininkas Jonas Rūtenis. Sugiedota Lietuvos himnas ir Ilgiausių metų. Svei-kinimo kalbas pasakė: Lietuvos gen. kon-sulas A. Simutis, L.B. apygardos pirm. A. Vakselis, šių namų šeimininkas Tėv. Paulius Baltakis, OFM, birutiečių pir-mininkė M. Klivečkienė, Moterų Vie-nybės pirm. E. Andriušienė, Balf'o sky-riaus pirm. J. Gerdvilienė.

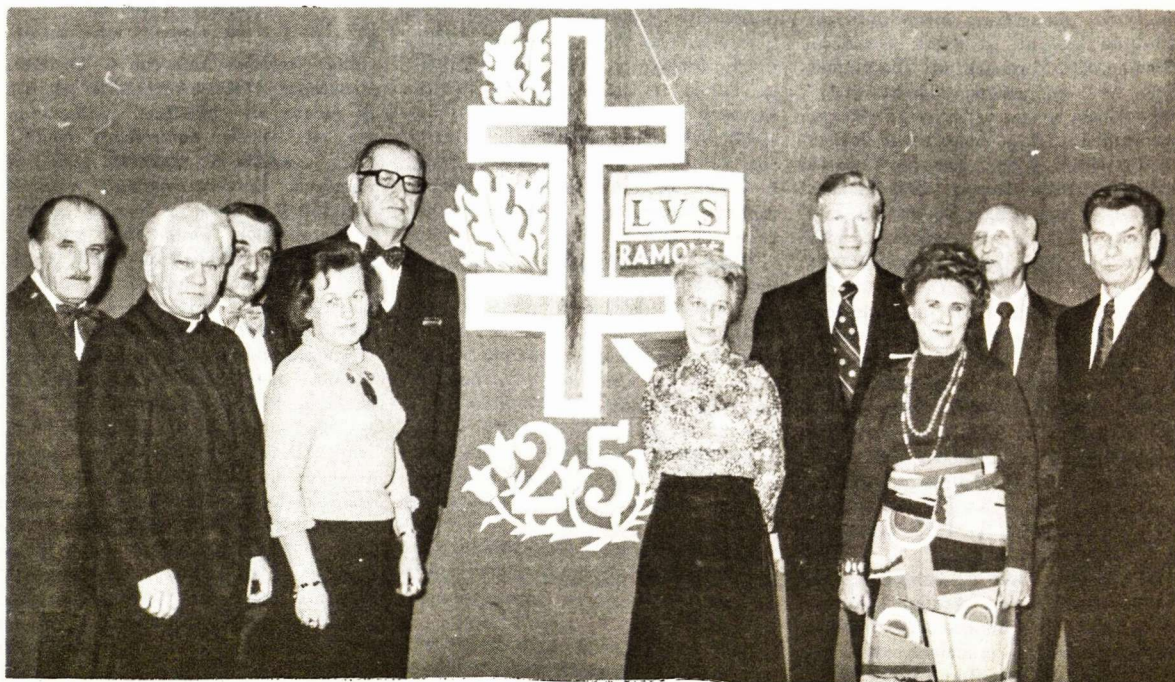
Po visų sveikinimų apie skyriaus 25 metų veiklą kalbėjo Justinas Liaukus, vienas iš to skyriaus organizatorių, aktyvus narys, daugelį kartų buvęs val-dyboje. Iš tos veiklos svarbiausia pa-žymėtina, kad skyrius per 20 metų lei-džia KARIO žurnalą, sugeba jį gerai ad-ministruoti ir išlaikyti. Tai tikrai didelis įnašas į visą Amerikos lietuvių gyvenimą.

Prie šios programos buvo prijungta hu-

New Yorko ramovėnai ir birutietės Kultūros Židinio balkone po pamaldų už mirusius ramovėnus Tėvų Pranciškonų koplyčioje. L. Tamošaičio nuotr.

New Yorko ramovėnų 25 metų sukakties minėjime. Iš k. sk. pirm. Jonas Rūtenis, Tėv. Placidus Barius, Aleksandras Vakselis, Elena Andriušienė, Lietuvos gen. konsulas A. Simutis, birutiečių pirm. M. Klivečkienė, KARIO redaktorius Zigmas Raulinaitis, Balfu skyr. pirm. Janė Gerdvilienė, Justinas Liaukus, Vincas Savukynas. Nuotr. L. Tamošaičio

moristinė dalis. Poetas Leonardas Žitkevičius paskaitė 8 humoristinius eilėraščius, pritaikytus dabarties politikos momentam. Vienas eilėraštis buvo skirtas ir ramovėnams. Spalvingą feljetoną apie ramovėno atostogas paskaitė Jonas Rūtenis. Feljetonas vaizdavo viską kritikuojantį žmogų ir jo nuotykius.

Programą baigus, prie apskritų stalų prasidėjo gražios ir linksmos vaišės, pokalbiai. Vaišes rengė Liudas Tamošaitis su savo štabu, talkino ir birutietės, ypač R. Ceiliuvienė. Atsirado ir muzika. Iš juostos grojo Aloyzas Balsys.

Žmonių buvo apie 80. Vakarą praėjo jaukioje nuotaikoje.

Kitą dieną, sekmadienį, 11 val. ramovėnai surengė pamaldas pranciškonų koplyčioje už mirusius skyriaus narius. (p.j.) (Darbininkas)

A.A. KŪR.-SAV. VLADAS LISAUSKAS

New Yorke, spalio 20 dieną, širdies smūgio ištiktas, mirė Lietuvos kariuomenės kūrėjas-savanoris aviacijos atsargos lt. Vladas Lissauskas. Velionis buvo gimęs 1899 m. lapkričio 17 d. Virbalyje. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje. I Pasaulinio karo metu atsidūrė Rusijoje, mokėsi Voroneže M. Yčo gimnazijoje. Laisvu laiku lankė buhalterijos kursus ir talkindavo mokytojui J. Jablonskiui, kuris tuo metu ruošė spaudai "Vargo mokyklą". Buvo linksmo būdo, draugiškas, mėgo muziką: skambino pianinu ir kitais styginiais instrumentais. Voroneže, M. Yčo gimnazijoje, buvo suorganizavęs mokinių styginį orkestrą ir jam vadovavo. Buvo gabus kalboms ir jų mokėjo net šešias.

1918 metais grįžo į Lietuvą ir buvo pakviestas dėstyti lotynų kalbą Kybartų gimnazijoje. Bet neilgai Vladiui teko mokytojauti, būdamas iš mažens dideliu patriotu ir giliai suprasdamas laisvės reikšmę ne tik asmeniui, bet tuo labiau tautai, Vladas 1919 m. pradžioje atsisveikino su mokykla ir stojo savanorių į atsikuriančią Lietuvos kariuomenę. Tuo metu Lietuvai visko trūko: specialistų, ginklų, karininkų ir lakūnų. Samdyti svetimtaučiai lakūnai ne visi savo pareigas sąžiningai atlikdavo. Vladas galvojo kaip geriau pasitarnauti Lietuvai, ir įstojo į Lietuvos Karo Aviacijos Mokyklą. Ją baigė ir iki 1923 metų tarnavo 1-je oro eskadrilėje.

1923 metais išėjo į atsargą ir tais pačiais metais išvyko studijuoti komercinius mokslus į Karaliaučiaus Prekybos Mokyklą. 1925 m. ją baigęs, studijavo valstybinius mokslus Berno universitete (Šveicarijoje). Jūs baigė 1928 metais. Nuo

Vladas Lissauskas

1929 m. dirbo Finansų ministerijoje, 1939-1940 m. Lietuvos Cukraus akcinės bendrovės prekybos vedėjas ir centro direktorius. 1942 m. valdė Tiekimo ir paskirstymo įstaigos Jungtines didmenų realizavimo kontoras, iki jų likvidavimo, vėliau Žaliavų Centro Kauno skyriaus direktorius. Dalyvavo spaudoje, rašė Lietuvoje, Lietuvos Aido, Vaire, Žemės Ūkyje; tremtyje — Tėvynėje, Vienybėje, Karyje ir kituose. Parašė studijas: Kooperacijos išsivystymas Lietuvoje (vok. 1925); Lyginamasis pavaizdavimas vartotojų kooperacijos išsivystymo Lietuvoje ir Šveicarijoje (vok. 1929 m.); Cukrinių runkelių auginimas ir cukraus gamyba Lietuvoje, 1939 m.

Mėgo spaudą, ją rinko ir talkino Lietuvių bibliografinė tarnybai. Domėjosi matematika, filatelija ir turėjo vertingų rinkinių.

Antru kart bolševikams okupuojant Lietuvą, Vladas oasitraukė į Austriją. Ją bolševikams okupuojant, pasitraukė į Vakarų Vokietiją. 1949 m. atvyko į JAV ir apsigyveno Brooklyne. Čia tuojau įsijungė į Amerikos Lietuvių Susivienijimą Amerikoje ir kurį laiką jame dirbo.

Priklausė Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų-Savanorių Sąjungos New Yorke Skyriui. Buvo Lietuvos aero klubo garbės narys.

Pašarvotas buvo M. Šalinskienės šermeninėje; karstą puošė Lietuvos tautinė vėliava ir gėlės. Maldą sukalbėjo kun.

J. Pakalniškis, atsisveikinimo žodį kūrėjų-savanorių vardu tarė L. Virbickas. Spalio 23 dieną buvo palaidotas Cypress Hills kapinėse. Į amžino poilsio vieną palydėjo gausus būrys giminių ir artimųjų.

Giliame nuliūdime paliko žmoną Olgą Sabaitę-Lissauskienę, dukrą Giedrę, žentą ir tris anūkus.

Ilsekis mielas Vladi, užbaigęs tarnybą savo mylimai tautai ir Lietuvos valstybei.

L. V.

A. A. MJR. PETRAS URBONAS

Rokiškio apskr., Obelių valsč., Užusilių km., mirė 22,12,1975 Adelaidėje.

26.6.1919 stojo į Lietuvos kariuomenę, tai pačiais metais baigė Karo Mokyklos II laidą ir tuoj pat buvo išsiųstas į frontą prieš lenkus. Paskutinė tarnybos vieta — P.L.P. Karo Mokyklos 2-ros kadro kariūnų kuopos vadas. Išėjo į atsargą 1.9.1938 m.

Frontui artėjant pasitraukė Vokietijon, iš čia 1950 metais emigravo Australijon. Paliko liūdinčius: žmoną Eleną, sūnus Vytautą (likęs Lietuvoje) ir Algirdą, dukteris Aldoną ir Eloną.

K. Taparas

... JONIŠKĖLIO PARTIZANAI

(atkelta iš psl. 58)

gavusi net "Joniskėlio respublikos" vardą, panašiai kaip buvo Dzūkuose susikūrusi "Perlojos respublika", kuri irgi kovojo su vokiečiais, raudonarmiečiais ir lenkais, neturėdama ryšio su centro valdžia. P. Gudelio knygoje dar aprašytas lietuvių valdžios kūrimasis kaimyninėse Biržų ir Šiaulių apskrityse, kur duota žinių apie tuo metu pagarsėjusio "Žemaičių pulko" įsikūrimą. Bolševikų okupacijai šiaurės Lietuvoje ir tos okupacijos žlugimui aprašyti paskirta didesnė knygos dalis. Tie aprašymai daugiausia paremti dokumentine medžiaga. Pridėtas nemažas panaudotų knygų sąrašas, iš kurio matyti, kad ir okupuotoje Lietuvoje tuo klausimu išleista nemaža knygų, bet P. Gudelis savo knygoje Joniskėlio partizanų kovas aprašo iš laisvo ir necenzūruoto istoriko pozicijų. Knygos gale pridėta plati santrauka anglų kalba. Lietuvių kalbą taisė lituanistė E. Songinienė. Spausdinta Romoje, bet leidėjas nepažymėtas. Pridėtas smulkus šiaurės Lietuvos žemėlapis. Knyga turi 201 puslapį. Kaina 6.00 dol.

A. Š.

AUKOJO "KARIU":

SAUSIS, 1976

\$30.00:

Petkevičius Alk., N. Wahsington, PA

\$25.00:

LKVS "Ramovė" Philadelphia Sk.
LŠST Los Angeles Š. Kp.

\$20.00

LKVS "Ramovė" Philadelphia Sk.
(Vietoj gėlių mirus mjr. Narui ir kpt.
A. Gaigalui)

\$17.50:

Šarapnickas Alk., Newbury, Canada

\$15.00:

Matukas, A., Putnam, CT.

\$10.00:

Juodis, J., St. Petersburg, FL
Juodis M., Hamilton, Canada
Legeckis Elena, Jamaica, NY
Narukynas, J., Chicago, IL
Povilavičius Ig., Yonkers, NY
Pundzevičius St., Great Neck, NY
Sederavičienė Aug., Omaha, NB
Skučas D., Lt. Col., APO, NY
Valauskas, J., St. Petersburg, FL
Žadvydas O., D. Hot Springs, CA

\$6.00:

Šarūnas Pna, Hamilton, Canada

\$5.00:

Aidukas, A., Paterson, NJ
Andrikonis V., Arglington, MA
Andrius Jz., Santa Monica, CA
Andrulis P., Phila, PA
Bačauskas K., Woodhaven, NY
Barauskas Myk., Pomona, CA
Baublys, J.G., Detroit, MI
Brinas Alk., Chicago, IL
Čepauskas B., Gulfport FL
Daugelavičius A., Cote St. Luc, Canada
Daugvydas K., Detroit, MI
Garsys Vl., Worcester, MA
Gečiauskas Myk., Manchester, CT
Girčys B., Chicago, IL
Griežė-Jurgelevičius St., Dorchester, MA
Gruodis Jz., Monticello, NY
Jagela St., Toronto, Can
Janonis F., Brockton, MA
Jurgaitis St., Cleveland OH
Jurkūnas J., Chicago, IL

Kalvtis Vl., Great Neck, NY
Kelmelis A., Toronto, Can
Klimas A., Hamilton, Can
Kriaučiūnas Ig., Waterbury, CT
Krištolaitis J., Cleveland, OH
Lendraitis L., Boston, MA
Malinauskas, Jz., Camden, NJ
Matukas A., Chicago, IL
Narbutas B., Vista, CA
Narbutas J., St. Laurent, Can
Nemanius Alk., Chicago, IL
Puškorius Pr., Cleveland, OH
Ramas J., Elizabeth, NJ
Rauba, J., Gr. Rapids, MI
Reklaitis N., Chicago, IL
Remeikis J., Sudbury, Can
Simanauskas P., Hartford, CT
Stankauskas V., Cleveland, OH
Štreitas V., Scarborough, Can
Tallat-Kelpša St., Baltimore, MD
Truškūnas Jz., Chicago, IL
Venclauskas K., Los Angeles CA
Vilinskas St., Windsor, CT
Vilkutaitis V., E. Northport, NY
Vizbaras J., Boston, MA
Židžiūnas Vl., Worcester, MA

\$3.00:

Baltrušis L., Chicago, IL
Juozaitis St., Cicero, IL
Kukarskas Jz., Baltimore, MD
Pušneraitis Ema, Chicago, IL
Repečka M., Hamilton, Can
Sutkus, J., Chicago, IL
Vadopalas J., Cicero, IL
Varneckas Vl., Waterbury, CT

\$2.00:

Aukštaitė M., Dowsview, Can
Balaišis K., Cleveland, OH
Buškevičius Pr., Hartford, CT
Chiras V.V., Hemet, CA
Dalbokas J., Los Angeles, CA
Dapkus J., Hartford, CT
Dubauskas V., Woodhaven, NY
Gritėnas Jz., Melrose Park, IL
Jablonskis B., Aurora, IL
Krištaponis Ed. P., San Angelo, Texas
Malinauskas A., Chicago, IL
Malzinskas Pov., Los Angeles, CA
Petrulis M., Toronto, Can
Pocius Aug., Rockford, IL
Povilaitis M., Woodhaven, NY
Ramanauskas A., Manchester, CT

Rugys A., Paterson, NJ
Strungys Jz., Waterbury, CT
Šukaitis A., Hamilton, Can
Tervydis Vl., Collinsville, IL
Vaškūnas V., Brooklyn, NY
White J.B., Avon Park, FL
Zarauskas Jz., Rich. Hill, N.Y.

\$1.00:

Klimavičius J., Farmingdale, NY
Ščiuka Jz., New Britain, CT
Vaishvila Lydia, Arlington VA

**LKVS "RAMOVĖ" BOSTONO SKYR.
AUKA \$115.00;**

Bostono Skyrius \$50.00

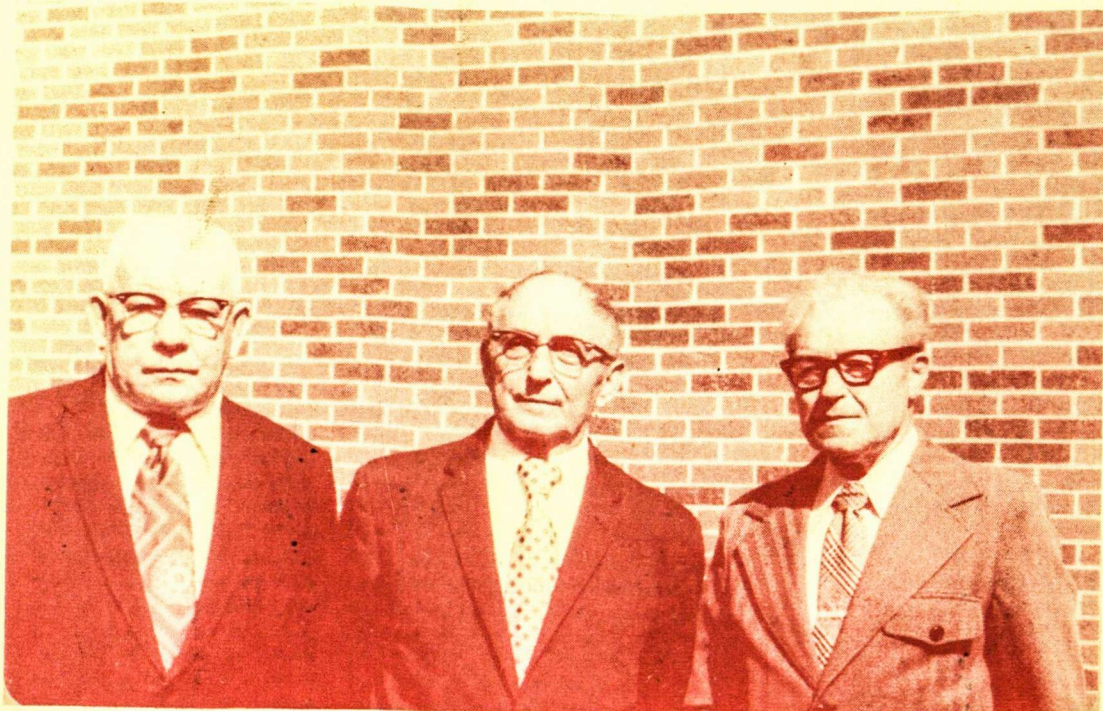
Nariai:

Stašaitis J. 10.00
Čaplikas A. 5.00
Galinis Br. 5.00
Vizbaras J. 3.00

Po 2 dol.:

Andriulionis A.
Ausiejus P.
Babravičius J.
Baika A.
Bajerčius V.
Dubauskas A.
Griežė-Jurgelevičius St.
Janavičius P.
Janukėnas T.
Jurėnas J.
Jašinskas J.
Kontautas S.
Lendraitis L.
Matjoškas A.
Merkis K.
Santvaras St.
Šidlauskas K.
Šimėnas K.
Tyla P.
Trepenskas St.
Valickas J.

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

L.V.S. RAMOVĖS Omahos, Nebr., sk. valdyba (1975 m.). Iš k.: Jonas Smailys — sekr., kpt. Pranas Totilas — pirm., ir sav. kūr. Jonas Šermukšnis — išd.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.